

Дж. Р. Р. ТОЛКИН ОПАСНОТО КРАЛСТВО

ПРОЗОРЕЦ

Наред с „Хобит“ и „Властелинът на пръстените“ „Опасното кралство“ достойно защитава славата на автора си като един от най-големите разказвачи на всички времена.

**Сънди
таймс**

ДЖОН Р. Р. ТОЛКИН ОПАСНОТО КРАЛСТВО

Превод: Невена Кръстева, Любомир Николов

chitanka.info

Страната на вълшебствата е страховито място, осеяно от капани за непредпазливия и зандани за самонадеяния... Царството на изпълнените с вълшебства предания е необятно, дълбоко и високо, в него има какво ли не: всякакви зверове и птици; безбрежни морета и неизброими звезди; омайваща красота и вечно дебнеща заплаха. Тук и радостта, и мъката те пронизват като меч. Вероятно е истинско щастие да попаднеш в тази страна, но нейната пресита и чудатост връзват езика на пътешественика, решил да я опише. А докато се скита вътре, за него е опасно да задава твърде много въпроси, че току-виж портите се затръшнаха и ключовете изчезнали^[1].

„Прочетете «Опасното кралство» на осем и без съмнение ще се връщате към тази книга до осемдесет и осем.“

Ню Стейтсмант

Наред с „Хобит“ и „Властелинът на пръстените“, „Опасното кралство“ достойно защитава славата на автора си като един от най-големите разказвачи на всички времена.

Сънди Таймс

[1] Из „За вълшебните предания“, лекция, прочетена на 8 март 1939. Пълният текст е публикуван в книгата „Чудовищата и критиците и други есета“, под редакцията на Кристофър Толкин (1983). ↑

Страната на вълшебствата е страховито място, осяно с капани за непредпазливия и зандани за самонадеяния... Кралството на изпълнените с вълшебства предания е необятно, дълбоко и високо, в него има какво ли не — всякакви зверове и птици; безбрежни морета и неизброими звезди, омайваща красота и вечно дебнещи заплахи. Тук и радостта, и мъката те пронизват като меч.

Вероятно е истинско щастие да попаднеш в тази страна, но нейната пресита и чудатост връзват езика на пътешественика, решил да я опише. А докато се скита из нея, за него е опасно да задава твърде много въпроси, че току-виж портите се затръшнаха и ключът изчезнал.

Дж. Р. Р. Толкин

ФЕРМЕРА ДЖАЙЛС ОТ ЕМЗ

ПРЕДИСЛОВИЕ

От историята на Малкото кралство са оцелели само фрагменти. Сред тях обаче случайно е запазена една хроника за неговото създаване — макар че вероятно би било по-точно да се нарече легенда, понеже очевидно става въпрос за късна компилация, изпълнена с чудеса, извлечени не от скучните анали, а от народните предания, на които разказвачът често се позовава. За него описваните събития са далечно минало. Но, така или иначе, той явно е живял в пределите на Малкото кралство. Географските познания, които демонстрира (това определено не е силата му) касаят единствено тази страна, докато относно териториите извън нея, били те на север или запад, е пълен невежа.

Извинение за превеждането на тази любопитна легенда от ограничения и беден латински на модерния английски език може да се търси във факта, че тя дава поглед върху живота в Англия през един изключително мрачен период от нейната история; да не говорим за приноса ѝ за установяване произхода на редица заплетени топографски имена. Някои читатели може би ще открият интересни и забавни неща в самия герой и неговите приключения.

Оскъдните сведения не позволяват да се определят съвсем точно границите на Малкото кралство — нито във времето, нито в пространството. След идването на Брут в Британия са се сменяли какви ли не крале и господства. Подялбата по времето на Локрин, Кеймбър и Албанак е само първата стъпка от цяла поредица преразпределения. Като се вземе, от една страна, любовта към някаква си независимост, а, от друга, алчността на кралете за нови територии, се стига до години, изпълнени с непрекъснати смени на война и мир, радости и скърби, или както разказват историците от времето на Артур: време на неустановени граници, когато човек може да се издигне и да падне от трона най-неочаквано, а писачите на песни разполагат с изобилен материал и жадна да ги чуе публика. Събитията, за които става дума тук, би следвало да бъдат положени нейде в този продължителен период, вероятно след времето на крал Коел, но преди

Артур или Седемте английски кралства. Мястото на действието е долината на Темза, с отклонение на североизток към стените на Уелс.

Столицата на Малкото кралство очевидно се е намирала — както и нашата — в югоизточната част на страната, но къде точно, не е ясно. На запад Кралството вероятно никога не е достигало много нагоре по Темза, а на север — не по-далеч от Отмоор. Източните му граници са спорни. В една запазена само във фрагменти легенда за Георгий, син на Джайлс, и неговия паж Суоветаурилий (Сует) има сведения, че някога във Фартинго е била поддържана стражева охрана срещу Средното кралство. Но това не засяга настоящата история, която се представя без каквито и да било промени или допълнителен коментар, макар оригиналното помпозно заглавие да е съкратено за удобство до „Фермера Джайлс от Емз“.

ФЕРМЕРА ДЖАЙЛС ОТ ЕМЗ

Егидий де Емзо живееше в централните части на Британския остров. Пълното му име беше Егидий Ахенобарбий Юлий Агрикола де Емзо, понеже в онези, вече доста отдавнашни дни, когато островът бе все още щастливо разделен на множество Кралства, хората щедро се надаряваха с имена. Тогава времето беше повече, а населението — по-малко, тъй че всеки си имаше своята забележителност. Както и да е, тези времена вече са минало, затова по-надолу ще назовавам човека с по-кратката форма на името му, според както е на простонароден език, а именно Фермера Джайлс от Емз с рижата брада. Емз беше най-обикновено село, но по онова време селата все още се отличаваха с достойнство и независимост.

Фермера Джайлс имаше куче. Името на кучето беше Джарм. Кучетата в онези краища трябваше да се задоволяват с къси имена, понеже книжовният латински бе запазен за техните господари. Джарм не говореше дори кучешки латински, но (подобно на повечето кучета по негово време) в определени случаи умееше да си служи с простонародния език. А тези случаи бяха: или за да бие по-слабите от него, или за да се перчи, или за да се умилква. Боят бе предназначен за просяците и браконьерите, перченето — за пред другите кучета, а умилкването — за пред господаря. Джарм едновременно се гордееше и страхуваше от Джайлс, който от своя страна бе по-добър от кучето си както в боя, тъй и в перченето.

Времето в онези дни не беше забързано и припряно. Припряността няма почти никаква връзка с добре свършената работа. Хората се справяха чудесно и без излишно суетене и отхвърляха както много работа, така и много приказки. А за приказване имаше предостатъчно, понеже често-често се случваха значими събития. Но по времето, което се описва в началото на този разказ, в Емз от доста време не бе ставало нищо забележително. Което напълно допадаше на

Фермера Джайлс, понеже като човек бавен и табиетлия той обичаше да си гледа своите си дела. Беше затънал до гуша (както обичаше да казва) във всекидневните усилия да държи вълка далеч от кошарата: иначе казано, беше зает с грижите около запазването на тлъстата фигура и спокойствието си според каноните, установени от баща му преди него. От кучето се очакваше да му оказва необходимата помощ за това. И двамата не питаеха особен интерес към Широкия свят извън пределите на семейните ниви, селото и най-близкия пазар.

Но Широкият свят така или иначе съществуваше. Гората бе току до селото, а на север и запад зад нея се простираха хълмовете на Пущинака и започваха неизбродните планински пътеки. Не стига другото, ами се срещаха и великани — груб и недодялан народ, който от време на време създаваше проблеми. Особено един великан — по-едър и по-глупав от себеподобните си. Не забелязах името му никъде в историческите сведения, но все едно. Той бе наистина огромен, тоягата, на която се подпираше, се извисяваше като дърво, стъпката му бе тежка-претежка. Разбутваше брястовете като избуяла трева; беше същинска напаст за пътищата и гибел за градините, понеже гигантските му ходила дълбаеха дупки като кладенци. Спънеш ли се в някоя къща — край с нея. Където и да отидеше, причиняваше все едни и същи бедни, тъй като главата му стърчеше високо над земята и краката му трябваше да се грижат сами за себе си. Беше късоглед и освен това почти глух. За късмет живееше дълбоко в дебрите на Пущинака и рядко посещаваше земите, населявани от хората — или поне не нарочно. Обитаваше огромна запусната къща високо в планината. Благодарение на глухотата и глупостта си, а също и поради липсата на достатъчно великани имаше съвсем малко приятели. Понякога излизаше да се поразходи из хълмовете на Пущинака или да пообиколи незаселените райони в по-ниското — сам-самичък.

В един прекрасен летен ден същият този великан реши да излезе да подиша въздух и тръгна да се скита безцелно, което доведе до неизчислими щети в гората. Както си вървеше, изведнъж забеляза, че слънцето клони към залез, което му подсказа, че приближава време за вечеря; установи обаче, че се е озовал в непознати нему територии — с други думи, че се е изгубил. И като направи грешно предположение накъде трябва да върви, тръгна в една посока и вървя, вървя, докато падна нощ. Тогава седна и зачака да изгрее луната, а после пак се

понесе с уверена крачка напред, изгарящ от желание да се прибере у дома. Бе оставил най-хубавото си медно гърне да къкри на огъня и се опасяваше, че дъното му ще загори. Както се оказа обаче, бе обърнал гръб на планината и навлизаше в обитаваните от човеците земи. Наистина вървеше право към фермата на Егидий Ахенобарбий Юлий Агрикола и селото, наречено (на простонароден език) Емз.

Бе чудна нощ. Кравите бяха пуснати из нивята, а кучето на Фермера Джайлс беше излязло да се поразходи на своя глава. Умираще за лунна светлина и зайци. И, разбира се, нямаше ни най-малка представа, че някакъв си великан също е тръгнал да се разхожда. Това би му дало достатъчно основания да излезе без разрешение, но и още повече причини да си остане на спокойствие в кухнята. Някъде около два часа великанът се озова пред нивите на Фермера Джайлс, разпердушини стоборите, изпотъпка посевите и сплеска тревите. За пет минути успя да причини повече щети, отколкото би могла да стори Кралската ловна дружинка за пет дни.

Джарм чу тежкото туп-туп, приближаващо откъм речния бряг, и изтича към западната страна на възвишението, върху което бе кацнала фермата, за да погледне. Пред очите му се извиси великанът, който тъкмо пресичаше реката, а кракът му се стоварваше върху Галатея — любимата крава на Фермера, — сплесквайки бедното животно така, както кракът на господаря му би размазал бръмбар.

Това бе повече от достатъчно за Джарм. Той изскимтя в ужас и си плю на петите. Напълно забравил, че е излязъл без разрешение, застана под прозореца на Фермера и започна да лае и да се вайка. Дълго време не получи никакъв отговор. Джайлс спеше като пън.

— Помощ! Помощ! Помощ! — занарежда Джарм.

Прозорецът рязко се отвори и отвътре с добре премерен жест изхвърча бутилка.

— Ох! — извика кучето и умело отскочи встрани. — Помощ! Помощ! Помощ!

В рамката на прозореца се подаде главата на Фермера.

— Ах ти, гадно псе! Що тук правиш! — скастри го той.

— Нищо — беше отговорът.

— Ще ти дам аз на тебе едно нищо! Жив ще те одера още утре! — довърши мисълта си господарят и затръшна прозореца.

— Помощ! Помощ! Помощ! — не се отказваше кучето.

Рижата брада на Джайлс отново щръкна навън.

— Още гък и си мъртъв — рече. — Какво ти е влязло в тъпата глава?

— Нищо — повтори същия отговор кучето — Ама нещо е влязло при теб.

— Какви ги дрънкаш? — сепна се Джайлс посред яростта си. Никога преди не бе получавал от Джарм толкова дързък отговор.

— Из нивята ти броди великан, огромен великан. И идва насам — рече кучето. — Помощ! Помощ! Тъпче ти овцете. Размаза горката Галатея, та заприлича досуц на изтривалка. Помощ! Помощ! Разпердушени всичките ти стобори, изпотъпка ти посевите. Налага се да действаш бързо и храбро, господарю, иначе съвсем скоро няма да ти остане нищо-нищичко. Помощ.

И Джарм нададе вой.

— Млъквай! — викна Джайлс и затръшна прозореца. — Мили Боже! — промърмори си той и го побиха тръпки, макар нощта да бе топла.

— Връщай се в леглото и не ставай глупак! — сгълча го жена му. — А утре заран удави псето. На тия твари вяра да нямаш. Всичко са готови да ти надрънкат, спипаш ли ги да кръшкат или да крадат.

— Може и така да е, Агата — рече Джайлс, — а може и да не е. Едно знам: или нещо става в нивите ми, или съм си взел заек вместо куче. Джарм беше уплашен. Пък и защо ще вдига врява посред нощ, като спокойно може да се промъкне през задния вход на сутринта с млякото?

— Стига приказки! — скастри го Агата. — Ако му вярваш, послушай го и действай бързо и храбро!

— Лесно ти е на теб — отвърна Джайлс, а работата беше там, че той наистина вярваше поне наполовина в историята на Джарм. През малките часове на нощта великаните изглеждат някак по-възможни.

Но имотът си е имот, а Фермера Джайлс умееше да поставя браконьерите на мястото им така, както малцина други можеха. И тъй, намъкна си набързо панталона, слезе в кухнята и свали мускета от стената. Някой може би ще попита какво е това мускет. Всъщност говори се, че същият този въпрос е бил зададен на Четиримата мъдреци от Оксънфорд^[1], които, след като размислили, отвърнали: „Мускетът представлява къса пушка с широка цев, която стреля с

куршуми или сачми и поразява всичко по пътя си в определени граници, без да мери конкретна цел. (В цивилизованите страни в днешно време е заменена с други огнестрелни оръжия).“

Та така, мускетът на Фермера Джайлс имаше широка цев, която се разтваряше като фуния напред и не стреляше с куршуми или сачми, а с всичко, което Джайлс можеше да задели, за да напъха вътре. Освен това не се използваше, за да поразява цели, понеже Фермера рядко го зареждаше и никога не стреляше с него. Обикновено самият му вид вършеше работа. А страната все още не бе цивилизована, тъй че мускетите не бяха заменени с други пушки. По-точно казано, те бяха единственият познат вид огнестрелно оръжие, при това се срещаха рядко. Хората предпочитаха лъковете и стрелите, а барута използваша най-вече за фойерверки.

Е, та значи Фермера Джайлс откачи мускета от стената и го натъпка здраво с барут — за всеки случай, току-виж се наложило да вземе по-крути мерки. А в широката цев напъха ръждиви пирони и железни стружки, парчета от счупени грънци, кокали, камъни и всякакви други боклуци. После нахлузи високите си ботуши, облече си сюртука и излезе откъм кухненската градина.

Луната се бе спуснала ниско зад гърба му и той не виждаше нищо по-страшно от издължените черни сенки на храсти и дървета, но в същото време чуваше ужасяващия тропот на тежки стъпки, приближаващи откъм хълма. Не се чувстваше нито бърз, нито храбър, каквото и да приказваше Агата. Ала се тревожеше повече за имота, отколкото за кожата си. И така, с леко разтреперани гащи се насочи към хълма.

Изведнъж точно над хребета изникна едно грамаданско лице — бледо на лунната светлина, която просветваше в огромните кръгли очи. Ходилата му бяха все още ниско в полите на хълма и дълбаеха ями из нивята. Луната заслепяваше великана и той не забеляза Фермера. Но Джайлс го видя и изгуби ума и дума от страх. Без да се замисли, дръпна спусъка и мускетът гръмна с главозамайващ трясък. За късмет цевта бе насочена горе-долу към грозното великанско лице. Отвътре изхвъркнаха боклуците, кокалите и камъните, парчетата метал и глина, а също и половин дузина пирони. И тъй като обхватът на оръжието беше наистина ограничен, голяма част от всичките тези неща улучиха великана съвсем не по волята на Фермера, а съвършено случайно.

Парче от гърне заседна в окото на нашественика, а един голям пирон се заби в носа му.

— Мамка му! — изруга великанът, който имаше твърде груби обноски. — Нещо ме ужили!

Шумът изобщо не го впечатли (той бе почти глух), но пиронът определено не му се понрави. Доста отдавна не беше попадал на насекомо, разярено дотолкова, че да пробие дебелията му кожа. Беше чувал обаче, че далеч на изток, из Мочурищата, се срещали драконови мухи, които се впивали в тялото като нажежени щипци. И си рече, че сигурно се е натъкнал на нещо такова.

— Очевидно съм попаднал в отвратителна нездравословна местност — каза си той. — Не бива да продължавам по тъмно в тази посока.

Пътюм грабна няколко овчици от хълма — да си има за из път, докато се прибере у дома — и се насочи обратно към реката, крачейки широко и тежко на север-северозапад. В крайна сметка успя да се добере до дома си, понеже най-сетне бе уцелил правилната посока. Но медното му гърне така или иначе беше загоряло.

Колкото до Фермера Джайлс, страховитият гърмеж на мускета го просна по гръб. Той остана да лежи, загледан в небето, като се чудеше дали ходилото на великана ще го подмине. Но не се случи нищо и след малко тежките стъпки постепенно заглъхнаха в далечината. Тогава Фермера стана, поотупа се и стисна мускета в ръка. В същия миг до слуха му достигнаха радостните възгласи на неговите съселяни.

Повечето от жителите на Емз бяха проследили хода на събитията през прозорците си. Имаше и такива, които се облякоха и наизскачаха на улицата (след като великанът се отдалечи). Някои вече търчаха нагоре по хълма.

Преди малко, когато чуха ужасяващото туп-туп от великанските стъпки, повечето селяни моментално се завиха презглава под юрганите. Някои дори се напъхаха под креватите. А Джарм едновременно се гордееше и страхуваше от господаря си. Според него Джайлс бе ужасен и величав, когато се разгнеवेशе. И естествено, Джарм твърдо вярваше, че всеки великан би си помислил същото. Та веднага след като видя Фермера да излиза от къщата с мускет в ръка (безспорен знак за неудържим гняв), си плю на петите и отпраши към селото, като лаеше и крещеше:

— Излизайте! Излизайте! Излизайте! Ставайте! Ставайте! Елате да видите моя велик господар! Той е храбър и бърз. Кани се да застреля великан, дръзнал да прекрачи границите на земите му. Идвайте!

Билото на хълма се виждаше от повечето къщи. Когато зърнаха великанското лице да се надига над хребета, хората и кучето затрепериха от страх, затаиха дъх и всички освен кучето си рекоха, че тази работа не е за устата на Джайлс лъжица. В същия миг мускетът изгърмя, а великанът мигом се обърна и пое назад. Изумените и възраждани хора се запрегръщаха и закрепяха радостни възгласи, а Джарм едва не остана без гласни струни от лай.

— Ура! — крещеше той. — Това ще му е за урок! Господарят Егидий му даде да се разбере. Сега онзи ще се прибере вкъщи и ще умре, и никога повече няма да си подаде носа навън.

Това предизвика нова вълна на въодушевление. А докато се радваха, хората мислено си отбелязаха факта, че в крайна сметка мускетът все пак може да гърми. По този въпрос в селските кръчми бе имало известни спорове. Но сега вече нещата бяха изяснени. От този момент нататък Фермера Джайлс нямаше да има проблеми с браконьерите.

Когато опасността премина, някои от по-смелите селяни се изкачиха на хълма и се здрависаха с героя. Неколцина — Пастора, Ковача, Мелничаря и един-двама от селските първенци — го потупаха по гърба. Последното не му се понрави (понеже го болеше рамото), но все пак се почувства задължен да ги покани в къщата си. Онези насядаха в кухнята, надигнаха чаши за негово здраве и се заеха един през друг да му благодарят. Той не си направи труда да скрие прозевките си, но докато имаше какво да се налива в чашите, никой не забеляза това. Щом обърнаха по чашка-две (Фермера две-три), Джайлс наистина се почувства куражлия. Когато питиетата станаха по две-три (за него пет-шест), се видя в собствените си очи толкова храбър, колкото го мислеше кучето му. Раздели се с гостите като с добри приятели. И на свой ред ги потупа по гърбовете. Имаше големи ръце — масивни и червени. Тъй че си го върна.

На следващия ден разбра, че славата му се е разнесла и се е превърнал в знаменитост от местна величина. До средата на другата седмица вестта бе обиколила селата в радиус от двайсет мили. Беше се превърнал в Героя на областта. Което му се видя доста угодно. На следващия пазарен ден го почерпиха с толкова питиета, че можеше спокойно да пусне лодка в тях: което ще рече, че се нафирка почти до козирката и се върна у дома, пеейки древни героични химни.

Най-сетне мълвата за геройството му стигна и до Краля. В онези щастливи времена страната носеше гордото име Средно кралство на острова, а столицата се намиреше на цели двайсет левги от Емз и по правило в двора обръщаха малко внимание на провинциалните селяци. Но подобна категорична победа над великан, който би могъл да нанесе огромни щети, изглеждаше достойна за отбелязване, а и налагаше известна проява на любезност. Тъй че когато му дойде времето, тоест след близо три месеца, за Архангеловден, Краля изпрати тържествена грамота. Текстът бе изписан с червени букви върху бял пергамент и изразяваше кралската благодарност към „нашия верен поданик и многообичан Егидий Ахенобарбий Юлий Агрикола де Емзо“.

На мястото на подписа имаше червено петно, но дворецовият писар бе добавил:

Ego Augustus Bonifacius Ambrosius Aurelianus
Antonius
Pius et Magnificus, dux rex, tyrannus, et
Basileus Mediterranearum Partium, subscribe.^[2]

Най-отдолу имаше голям червен печат. Тъй че документът си бе напълно автентичен. Той достави на Джайлс огромно удоволствие и бе приет радушно от цялата общественост, особено след като се разбра, че стига само човек да пожелае да зърне грамотата, може да се сдобие с място край камината на Фермера и да получи чаша питие.

А кралският дар бе по-прекрасен дори от писмения документ. Представляваше колан и дълъг меч. В интерес на истината самият Крал никога не бе използвал меч. Беше семейна реликва, висяща в оръжейната от незапомнени времена. Оръжейникът не знаеше историята на меча, нито пък каква е ползата от него. Подобни

неудобни и тежки оръжия вече бяха излезли от употреба в кралския двор, затова Краля си помисли, че въпросният меч е идеален подарък за някакъв си селяк. Но Фермера Джайлс остана поласкан, а репутацията му на местно равнище скочи до висините.

Изобщо развоят на събитията бе повече от задоволителен за него. Също и за кучето му, което така и не получи обещания бой. Джайлс бе справедлив човек — поне според своите разбирания. Вътрешно отдаваше необходимата благодарност на Джарм, макар никога да не го спомена гласно.

Продължи да обсипва кучето си с тежки думи и вещи, когато бе в съответното настроение, но същевременно вече не обръщаше внимание на някои дреболии. Джарм започна да си позволява все по-далечни разходки. Птичето на щастие кацна върху рамото на Фермера. Работата през есента и в началото на зимата вървеше чудесно. Като че ли всичко си бе дошло на мястото — докато не се появи драконът.

По онова време драконите из острова вече бяха на изчезване. В централните владения на Август Бонифаций не се бе вясвал дракон от много години. Разбира се, както на запад, така и на север съществуваха съмнителни пътечки и пусти планински чукари. Но те бяха доста далеч. Говореше се, че някога там живели множество дракони от един или друг вид, които организирали далечни нападения. Но тогава Средното кралство било прочуто със смелостта на кралските рицари, тъй че много от странстващите дракони били избити или пък се завръщали в леговищата си тежко ранени и така другарите им постепенно се отказали от нападения по тези земи.

Все още съществуваше обичай на кралското Коледно тържество да се сервира драконова опашка. Всяка година биваше избран по един рицар, чиято мисия бе да отиде на лов за дракон. От него се очакваше да потегли по Никулден и да се завърне у дома с драконовата опашка не по-късно от Бъдни вечер. Но вече от доста години насам кралският Готвач приготвяше чудесен заместител — бутафорна драконова опашка от тесто и бадемов мус, украсена с изящни люспи от карамелизирана захар. На Бъдни вечер избраният рицар отнасяше така приготвената опашка в балната зала под звуците на цигулки и

тромпети. Бутафорната драконова опашка биваше изяждана след вечеря, с настъпването на Коледа и всички твърдяха (за удоволствие на Готвача), че е много по-вкусна от истинската.

Ето как стояха нещата, когато в един момент отново се появи дракон. Може да се каже, че заслугата за това бе в най-голяма степен на великана. След гореописаното приключение той започна сегиз-тогиз да наобикаля стари свои познайници в планината — доста по-често, отколкото им бе по вкуса. И всеки път правеше отчаяни опити да убеди някого от домакините да му вземе голямо медно гърне. Независимо дали получаваше обещание или не, настаняваше се удобно и започваше надълго и нашироко — както си му бе навикът — да разправя за превъзходната страна далеч на изток и за всички чудесии на Широкия свят. Беше си втълпил, че е велик и смел пътешественик.

— Прекрасна земя — започваше той, — равнинна, мека за стъпване и с изобилна храна: крави, значи, и пълно с овце, само да напрегнеш взор, и тутакси ги забелязваш.

— Ами хората? — питаха го.

— Не срещнах нито един — отвърщаше той. — Никакви рицари не съм ни чувал, ни виждал, приятели мои. Най-страшното, с което се сблъсках, бяха няколко жилещи мухи край брега на реката.

— Ами защо не се заселиш там? — продължаваха да го разпитват.

— Е, ами, тъй де, както се казва, няма по-прекрасно място от родния дом — отвърщаше им. — Но нищо чудно някой ден да се върна, ако поискам. Пък и така де, вече съм бил веднъж, което е повече, отколкото могат да се похвалят болшинството тук. Та какво за гърнето?

— А тези тучни земи — бързаха да продължат предишната тема домакините, — тези възхитителни пасища, пълни с волен добитък, къде се намират? Колко далече?

— О — отвърщаше той, — далече на изток-югоизток. Бая път си е.

И после следваше толкова подробно описание на пропътуваното разстояние, на горите, хълмовете и полята, през които е минал, че никой от другите не чак толкова дългокраки великани не се наемаше да тръгне. Въпреки това мълвата се понесе.

После топлото лято бе сменено от тежка зима. В планината беше още по-студено, а храна почти не се намираше. Слуховете набраха скорост. Обсъждаха се най-вече овцете и кравите в низините. Драконите нададоха уши. Бяха гладни, а се говореха такива примамливи неща.

— Тия рицари явно са само мит! — обади се младият и по-неопитен дракон. — Винаги сме подозирали, че е така.

— Най-малкото сигурно вече се броят на пръсти — поправиха го по-възрастните и по-мъдри червеи. — Живеят далеч, срещат се рядко и вече никой не се бои от тях.

Един от драконите остана дълбоко впечатлен. Наричаше се Хризофилакс Гмуреца и водеше потеклото си от древен, благороден и много богат род. Хризофилакс бе лукав, нагъл, алчен, добре брониран, но не прекомерно сърцат. Ала пък и не го плашеха мухи и насекоми от какъвто и да е вид и размер. При това умираше от глад.

Тъй че един зимен ден, някъде около седмица преди Коледа, разпери криле и отлетя. Приземи се тихичко посред нощ право в сърцето на владенията на Август Бонифаций, крал и василевс. За броени минути нанесе огромни поражения, подпали пожари, докара унищожения, погълна овце, добитък и коне.

Това се случи на едно място доста отдалечено от Емз, но Джарм онемя от ужас и страх. Беше предприел далечна експедиция и като се възползваше от предразположението на господаря си, дръзна да прекара една-две нощи далеч от дома. Тъкмо бе тръгнал по следата на някакъв апетитен аромат, който се носеше в покрайнините на някаква гора, когато иззад един завой внезапно го посрещна миризмата на нещо неочаквано и притеснително. Всъщност за малко да се сблъска с опашката на току-що приземилия се Хризофилакс. Никое куче не е подвивало опашка тъй бързо и не е търтило да бяга тъй светкавично към дома си. Дочул скимтене, драконът се извърна и изсумтя, но Джарм беше вече извън обсега му. Пробяга без почивка целия път обратно и пристигна у Фермера почти навреме за закуска.

— Помощ! Помощ! Помощ! — закрещя откъм задната порта.

Джайлс го чу и викът никак не му хареса. Напомни му, че дори всичко да изглежда наред, никога не е късно да се случи нещо

неочаквано.

— Жено, пусни проклетото псе — рече той. — И го поступи! Джарм влетя в кухнята с изцъкдени очи и изплезен език.

— Помощ! — продължи той.

— Е, що правиш този път? — попита Джайлс и му подхвърли парче наденица.

— Нищо — задъхано отвърна Джарм, твърде превъзбуден, за да може да обърне каквото и да било внимание на храната.

— Предупреждавам те, веднага престани да го правиш туй нищо, че жив те одирам — повиши тон Фермера.

— Нищо не съм направил, не съм мислил никому нищо лошо — защити се кучето. — Само дете най-случайно попаднах на един дракон и си изкарах акъла от страх.

Фермера се задави с бирата си.

— Дракон ли? — попита. — Мътните те взели, дете си вреш любопитния нос навсякъде! За чий ти е да намираш дракон по това време на годината, точно когато съм затънал до гуша в работа? Къде го видя?

— О! На север, отгатък хълмовете и още по-нататък, отвъд Високите камъни и още по-далеч — обясни кучето.

— А, чак там! — очевидно облекчен въздъхна Джайлс. — Говори се, че из тия места живеят съмнителни типове, та не е изключено да ги сполети нещо такова. Остави ги да се оправят сами! Защо ме тревожиш с подобни приказки? Хайде, изчезвай!

Джарм излетя навън и разпространи новината из цялото село.

— Точно като в добрите стари времена! — занареждаха хората. — И пак по Коледа. Съвсем навреме. А Краля как ще се зарадва! Тази Коледа ще може да вкуси истинска опашка.

Но на следващия ден дойдоха още новини. Очевидно ставаше въпрос за изключително огромен и кръвожаден екземпляр. Въпросният дракон покосяваше всичко по пътя си.

— Какво става с кралските рицари? — започнаха да се питат хората.

И други си бяха задали този въпрос. Пратеници от най-тежко пострадалите от Хризофилак села вече се стичаха към кралския двор,

за да попитат лично Краля според колкото им стигаше гласът и куражът:

— Господарю, какво става с рицарите ви?

Но рицарите не предприемаха нищо. Сведенията им за въпросния дракон не бяха в ни най-малка степен официално потвърдени. Тъй че Краля се погрижи да им обърне внимание — съвсем изчерпателно и според дворцовия етикет, — като ги помоли да вземат необходимите мерки при първа възможност. Остана много недоволен да разбере, че тази първа възможност няма да им се удаде никак скоро и че всъщност се отлага ежедневно.

Но пък извиненията на рицарите несъмнено звучаха основателно. Първо, придворният Готвач вече беше приготвил драконовата опашка за Коледната трапеза — понеже беше човек, който не оставяше днешната работа за утре. Би било някак неучтиво да му се нанася обида, като в последния момент се тръсне на масата истинска опашка. Той бе високо ценен служител.

— Мътните я взели опашката! Просто му отсечете главата и да се свършва! — развикаха се пратениците от най-пострадалите села.

Но Коледните празненства вече започваха и за най-голямо съжаление за Ивановден имаше насрочен грандиозен турнир: бяха поканени рицари от близо и далеч, които щяха да се състезават за голяма награда. Бе очевидно несправедливо да се отнемат шансовете на местните рицари, като най-добрите от тях бъдат изпратени на лов за дракони преди края на турнира.

След това пък дойдоха Новогодишните празници.

Ала драконът всяка нощ се придвижваше нанякъде. И всяко придвижване го приближаваше все повече до Емз. През Новогодишната нощ селяните видяха пламъци в далечината. Драконът се бе настанил в една гора на десетина мили разстояние, която припламваше весело. Прихванеше ли го, Хризофилакс ставаше истинска фурия.

От този момент нататък хората започнаха да поглеждат скришом към Фермера Джайлс и да шушукат зад гърба му. Това го караше да се чувства доста неуютно, макар да се правеше, че не забелязва. На следващия ден драконът се приближи с още няколко мили. И тогава самият Фермер Джайлс започна да обсъжда на висок глас скандалното поведение на кралските рицари.

— Много ми е интересно как си оправдават заплатите! — възмущаваше се той.

— И на нас! — викнаха в отговор жителите на Емз.

Мелничаря обаче добави:

— Доколкото знам, има случаи, когато човек получава рицарско звание по заслуги. Та в този смисъл, тъй да се каже, нашият добър съселянин Егидий е вече рицар. Нима не получи дар от Краля червено писмо и меч?

— Не мечът прави рицаря рицар — възрази Джайлс. — Има си ритуали за посвещаване и тъй нататък, или поне така си мисля. Както и да е, аз си имам достатъчно друга работа.

— О! Но няма съмнение, че Краля тутакси ще извърши посвещаването, ако бъде помолен — продължи Мелничаря. — Да го помолим, преди да е станало твърде късно!

— Тц — отвърна Джайлс. — Не е за мен тая работа. Аз съм си фермер и се гордея с професията си — просто един честен човек от народа. И доколкото знам, такива като мен не се оправят много добре в двореца. На теб по би ти прилягало, господин Мелничар.

Пастора се подсмихна: не на отмъщението на Фермера, понеже Джайлс и Мелничаря никога не си оставаха длъжни — като близки врагове, както беше приказката в Емз. На Пастора изведнъж му хрумна една доста приемлива мисъл, но за момента не каза нищо. Мелничаря не бе ни най-малко доволен и гледаше намусено.

— За прост — вярно е, вероятно и честен — рече той. — Но нима е задължително човек да ходи в двореца и да бъде посветен в рицарско звание, за да убие някакъв си дракон? Единствено храброст е нужна, както се изрази вчера лично господин Егидий. А той със сигурност е не по-малко храбър от всеки рицар.

Насъбралото се множество закрещя: „Разбира се!“ и „Да, така е! Трижди да живей Героят от Емз!“

И Фермера Джайлс се прибра у дома, налегнат от тежки мисли. Започваше да се убеждава, че поддържането на репутация на местно равнище изисква усилия, които биха могли да му създадат известни неудобства. Срита кучето и скри меча в кухненския шкаф. До този момент го бе държал над огнището. На следващия ден драконът завзе съседното село Куерцетум (или казано на простионароден език, Дъбалник). Замези не само с няколко крави и овце плюс един-двама

по-младички селяни, но и със селския пастор. Отчето се бе опитало доста безцеремонно да го отклони от пъклените му деяния. След което настъпи страшна суматоха. Населението на Емз, предвождано от своя си пастор, изкачи хълма към къщата на Фермера Джайлс. Хората се подредиха отпред и зачакаха.

— В теб ни е надеждата! — викнаха те. И не помръднаха от местата си, докато лицето на Фермера не почервенея повече от брадата му.

— Кога тръгваш? — продължиха да настояват те.

— Хм, днес не мога, просто изключено — отвърна той. — Краварят ми е болен и изобщо толкоз работа ме чака... Ще видя какво може да се направи.

Хората си тръгнаха. Но на свечеряване се заговори, че драконът се е приближил още повече и те пак дойдоха.

— В теб ни е надеждата, господин Егидий! — продължиха да го молят те.

— Вижте — поде той, — ситуацията при мен никак не е подходяща. Кобилата ми окуця, а и овцата почна да ягни. Ще се заема с вашия въпрос веднага щом мога.

Селяните отново си тръгнаха, този път не без ропот и шушукане. Мелничаря се подсмиваше подигравателно. Пастора се беше лепнал за Фермера и нямаше отърване. Самопокани се на вечеря и подхвърли няколко остри забележки. Дори се поинтересува какво става с меча и настоя да го види.

Кралският подарък си лежеше в шкафа на една полица, където едва се събираше, и още щом домакинът го докосна, изскочи от ножницата. Джайлс го захвърли на земята, сякаш бе от нажежено желязо. Пастора скочи от стола и си разля бирата. Вдигна меча и внимателно се опита да го напъха обратно в ножницата, ала острието влезе не повече от фут и изскочи навън веднага щом онзи си махна ръката от дръжката.

— Леле-мале! Странна работа! — възкликна отчето и огледа внимателно ножницата и меча. Той беше образован човек, докато Фермера едва различаваше главните букви на унциалния шрифт и не беше съвсем сигурен как се пише дори собственото му име. Та поради тази причина не беше обърнал внимание на странните букви, които едва си личаха по повърхността на ножницата и на самия меч. Що се

отнася до кралския оръжейник, той бе виждал толкова руни, имена и всякакви други знаци, символизиращи сила и могъщество, изобразени върху мечове и ножници, че отдавна бе престанал да се впечатлява от тях. Така или иначе, всички тия неща смяташе за безполезни антики.

Пастора обаче ги огледа съсредоточено и смръщи чело. Беше очаквал върху ножницата и меча да има някакъв надпис. Всъщност именно това му бе хрумнало предишния ден. Но сега остана изненадан от видяното — вярно, бяха букви и символи, ама не можеше да разпознае никой от тях.

— Върху ножницата има надпис, а върху самия меч се виждат някакви... хм, ами някакви епиграфически знаци — рече той.

— Нима? — възкликна Джайлс. — И какво казват те?

— Буквите са архаични, а езикът — варварски — провлачи Пастора, за да печели време. След което се примили на домакина да му даде меча за през нощта, а Фермера се съгласи с удоволствие.

Още щом се прибра, Пастора отвори дебелите книги, подредени по рафтовете, и остана надвесен над тях до среднощ. На следващата сутрин се установи, че драконът е дошъл още по-близо. Жителите на Емз заключиха вратите си и спуснаха кепенците на прозорците. А които имаха мазета, слязоха в тях и останаха там разтреперани на светлината на свещите.

Но Пастора излезе на улицата и тръгна от къща на къща, повтаряйки на всеки, който можеше да го чуе през процеп или ключалка, какво е открил след проучването си.

— Нашият добър Егидий — казваше той, — по волята на Краля, е притежател на прословутия меч Каудимордакс, споменат в по-известните рицарски романи с простонародното си име Опашкоубиеца.

Всеки, който чуеше това име, обикновено разтваряше вратата си. Нямаше човек, който да не е чувал за прочутия Опашкоубиец, тъй като този меч бе принадлежал на Беломарий, най-великия от всички драконоубийци в страната. Според някои източници той беше прапрадядо по майчина линия на самия Крал. Песните и преданията за неговите дела бяха много и макар забравени в двора, все още се помнеха из селата.

— Този меч — продължаваше Пастора — не може да стои в ножницата си, ако в окръжност от пет мили има дракон. И без съмнение в ръцете на храбър мъж никой дракон не би могъл да му устои.

Това възвърна надеждата на хората. Някои вдигнаха кепенците от прозорците си и подадоха глави навън. Най-накрая Пастора успя да убеди неколцина да тръгнат с него. Но единствен Мелничаря сред тях го направи с желание. Мисълта, че ще види Джайлс в истински затруднено положение, му даваше убедеността, че рискът си струва.

Изкачиха се на хълма не без да хвърлят по някой и друг боязлив поглед към отсрещния бряг на реката. От дракона нямаше и следа. Може би спеше. Беше си похапнал доста през Коледните празници.

Пастора (и Мелничаря) похлопаха на портата на Фермера. Не получиха отговор и пробваха пак. Най-сетне Джайлс отвори с пламнало лице. Той също бе будувал до късно през нощта в компанията на солидно количество бира. А на сутринта бе продължил в същия дух.

Тълпата се струпа наоколо и го обсипа с водопад от имена: Егидий Добрия, Ахенобарбий Смелия, Юлий Великия, Агрикола Непокколебимия, Гордостта на Емз, Героят на околността. Обсъждаха се Каудимордакс, Опашкоубиеца, Меча, който не влиза в ножницата, Смъртта и Победата. Повтаряха се и Славата на Йеоманрия, Гръбнака на страната и Закрилника на съселяните си, докато в главата на Фермера настана пълен хаос.

— Вижте какво! Говорете един по един! — прекъсна ги той при първа възможност. — Кому е нужно всичко това, защо? Разберете, бе, хора, тая сутрин съм малко ангажиран.

Тогава дадоха думата на Пастора да обясни как стоят нещата. А Мелничаря получи възможност да види Фермера в точно толкова затруднено положение, колкото винаги бе мечтал. Но после нещата се развиха не съвсем според очакванията му. Първо, Джайлс си беше подложил стабилно количество силна бира. Второ, щом разбра, че неговият меч всъщност е самият Опашкоубиец, в душата му пламнаха силни чувства на гордост и храброст. Някога, като наивно хлапе, много бе обичал легендите за Беломарий и от време на време си бе мечтал да притежава такъв вълшебен и героичен меч. Така че изведнъж го разтърси копнеж да грабне Опашкоубиеца и да тръгне срещу дракона.

Но тъй като през целия си живот винаги и за всичко бе свикнал да се пазари, направи последен опит за отсрочка.

— Какво! — възкликна той. — Да тръгна на лов за дракон? С протъркания си панталон и износен сюртук? Доколкото ми е известно, за да излезе човек срещу такъв противник, се изискват специални ризници и доспехи. С каквито, уви, не съм оборудван. Това е положението — заключи накрая.

Извинението им се стори някак нелепо, но нямаше как, наложи се да пратят човек да извика Ковача. Онзи поклати глава. Беше вечно намръщен и мързелив. В селото му викаха Слънчевия Сам, макар истинското му име да бе Фабриций Кунктатор. Никога не си подсвиркуваше, докато работи, освен ако внезапно не се появеше някое бедствие (като например сняг през май), което лично е предвидил. И тъй като ежедневно предричаше катаклизми от всякакъв характер, рядко се случваше да не уцели. Не пропускаше да си припише заслугата, че е познал — това му беше главното удоволствие в живота. Така че, естествено, с неохота се наемаше да направи нещо, което би могло да предотврати възможно бедствие. Отново поклати глава.

— Как да ви изкова доспехи от нищо! — рече той. — Пък и не ми е по специалността. По-добре накарайте дърводелеца да издяла дървен щит. Не че ще помогне много. Тоя дракон е истинска фурия.

Лицата им помръкнаха. Но Мелничаря не смяташе толкова лесно да се откаже от плана си да изпрати Джайлс срещу дракона, ако онзи се навие. Или пък да разбие на пух и прах репутацията му на местно равнище, в случай че се отметне.

— Ами какво ще кажеш за ризница? — попита той. — При всички положения ще му бъде от полза. А и не е нужна кой знае колко фина изработка. Важното е да върши работа, няма да се показва в Кралския двор, я. Как мислиш, друже Егидий, дали ще излезе нещо от стария ти кожен жакет? А в ковачницата има цели купища нитове и халки. Готов съм да се хвана на бас, че дори самият господин Фабриций няма представа с какво точно разполага в работилницата си.

— Говориш пълни глупости! — оживи се Ковача. — Ако имаш предвид истинска ризница, няма начин. За да се закачи всяка мъничка халка за съседните четири и тъй нататък, са нужни уменията на джуджетата... А дори да притежавах тоя майсторлък, щяха да отидат

седмици. До което време всички ще сме под земята — довърши мисълта си той. — Или най-малкото в търбуха на дракона.

Хората закършиха отчаяно пръсти, на устните на Ковача грейна усмивка. Селяните вече бяха толкова ужасени, че никой не искаше да се откаже от плана на Мелничаря, и се обърнаха към него за съвет.

— Ами — подхвана той, — чувал съм да казват, че някога онези, които нямали пари за истински ризници в Южните земи, пришивали метални халки върху кожена кошуля и се задоволявали с това. Да видим дали не може да се направи нещо подобно?

И така Джайлс се принуди да измъкне стария си кожен жакет, а Ковача да изтича обратно в работилницата. Бе преровено всяко ъгълче, купищата стари железарии бяха претършувани така, както не бе правено от много години. Най-отдолу откриха изпоръждясала купчина малки халки, изпаднали незнайно откъде — точно както предполагаше Мелничаря. Сам, който с приближаването на перспективата да се свърши нещо, придобиваше все по-мрачен и нерешителен вид, бе заставен незабавно да започне работа и се зае да сортира, събира и почиства халките. А щом (както с удоволствие отбеляза) те се оказаха очевидно недостатъчно количество за човек с мощните рамене и гръб на господин Егидий, го накараха да раздроби каквито му се намират стари вериги и да изкове нови халки — според колкото му стигат възможностите и уменията.

Отбраха по-малките и ги пришиха на предната част на дрехата, по-големите и по-тежките закрепиха на гърба. Накрая се оказа, че има в излишък — Сам се бе оставил работата да го увлече. Та хората взеха чифт панталони на Фермера и пришиха халки и за тях. А на една полица в забутан ъгъл на работилницата Мелничаря откри стара метална рамка от шлем, и веднага намери на майстора работа да я обшие с кожа колкото се може по-стегнато.

Работата продължи до залез-слънце и през целия следващ ден — чак до вечерта преди Богоявление. Но празненствата минаха на заден план. Фермера Джайлс отбеляза случая с повече от обичайното количество бира. За щастие драконът милостиво си спеше, за момента забравил всичко, свързано с глад и мечове.

Рано сутринта на Богоявление всички се изкачиха по хълма, натоварени със странния резултат от усилената си работа. Джайлс вече ги чакаше. Не му бяха останали никакви извинения, тъй че навлече

ризницата и панталона си. Мелничаря се хилеше лукаво. Джайлс обу високите си ботуши и добави чифт стари шпори. Нахлупи обвития в кожа шлем, а върху ризницата си навлече широкия сив сюртук.

— За какво е всичко това, господин Фермер? — попитаха го селяните.

— Вижте сега — започна Джайлс, — ако някой има намерение да отива на лов за дракони, подрънквайки и похлопвайки като Кентърбърийските камбани — моля. Аз обаче не съм навит. Не ми се вижда разумно да оставя дракона да ме забележи по-рано, отколкото му е времето. А шлемът си е шлем — предизвикателство за битка. Нека глистът му с глист види над живите плетове само старата ми шапка, за да мога да се приближа малко повече, преди да е станало напечено.

Бяха пришили халките така, че всяка да захлупва по-долната, полюшвайки се свободно отгоре ѝ; поради туй дрънченето наистина си го биваше. Сюртукът заглушаваше до известна степен шума, но придаваше на Джайлс доста ексцентрична осанка. Никой не му го каза. Едва успяха да го опашат с колана и да окачат ножницата на него. Меча обаче се наложи да носи в ръка, понеже се изискваше наистина нечовешка сила, за да го задържи вътре.

Фермера повика Джарм. Според собствените си разбирания постъпваше справедливо.

— Ти, псе — рече му, — идваш с мен.

Кучето надигна тягостен вой.

— Помощ! Помощ! — завайка се то.

— Хайде, стига! — заповяда му Джайлс. — Да не пострадаш по-тежко, отколкото от дракона. Вече познаваш миризмата на този глист и току-виж поне веднъж има някаква полза от теб.

После Фермера Джайлс повика сивата си кобила. Тя го изгледа странно и изпръхтя срещу шпорите. Но все пак му позволи да я яхне. И пое на път, като никой от тримата не изпитваше особена веселост. Тръгнаха да прекосяват селото, а хората пляскаха с ръце и надаваха радостни възгласи, повечето от прозорците си. Фермера и кобилата му се постараха да си придадат колкото се може по-достоеен вид. Но на Джарм не му бе познато чувството за срам, та се тътреше подир тях с подвита опашка.

Прекошиха моста над реката в края на селото. Когато най-сетне бяха далеч от чужди погледи, забавиха ход. За нула време излязоха от владенията на Фермера Джайлс и другите жители на Емз, и навлязоха в посетените от дракона земи. Виждаха се изпочупени дървета, опожарени стобори и изпепелени треви. Във въздуха висеше тягостна и обезпокоителна тишина.

Слънцето прежурияше и Фермера Джайлс взе да си мечтае да имаше куража да се поразсъблече. Запита се дали не е тръгнал с прекалено много багаж. „Чудесен завършек на Коледните празници, абе изобщо...“, помисли си той. „Ще е цяло щастие да не се окаже завършекът и на живота ми.“ Попи потното си лице с голяма носна кърпа — зелена, не червена: червеният цвят дразни драконите, така поне беше чул.

От дракона обаче ни следа. Кръстоса много пътища — и тесни, и широки, обиколи опустелите нивя на други фермери, а от дракона ни вест, ни кост. Джарм, разбира се, не му оказа никаква помощ. Само следваше плътно кобилата и нищо не можеше да го накара да си използва носа.

Най-сетне стигнаха до един лъкатушен път, очевидно не особено пострадал, пък и на пръв поглед тих и спокоен. След като повървяха по него близо половин миля, Джайлс започна да се пита дали не е изпълнил дълга си и дали не е защитил достойно своята репутация. Беше си втълпил, че е търсил усърдно и достатъчно надалеч и вече възнамеряваше да разкаже на съселяните си как драконът го видял да приближава и щом работата станала напечена, просто отлетял.

И точно в този момент огромният червей се появи пред очите му, полегнал възник върху един порутен стобор и проснал наред пътя ужасната си глава.

— Помощ! — извика Джарм и побягна. Сивата кобила се стовари рязко на земята и Фермера Джайлс се изтърколи назад в близката канавка. Щом успя да си подаде главата навън, установи, че драконът се е събудил и го гледа право в очите.

— Добро утро! — поздрави учтиво. — Виждате ми се изненадан.

— Добро да е! — отвърна Джайлс. — Така си е.

— Извинете за въпроса — продължи драконът. Докато Фермера падаше от кобилата, той бе наострил уши към доста подозрителното подрънкване на халките. — Но да не би случайно да търсехте мен?

— Ами, няма такава нещо! — рече Фермера. — Кой би си помислил, че може да срещне дракон по тези места? Просто си яздох.

И Джайлс припряно се измъкна от канавката и запристъпва към сивата кобила, която вече се беше изправила и поскубваше тревица отстрани на пътя с крайно незаинтересован вид.

— Тогава значи в нашата среща има пръст съдбата — каза драконът. — Удоволствието е мое. Предполагам, това са празничните ви одежди. Някаква нова мода ли?

Фермера Джайлс установи, че шапката се е свлякла от главата му, а сивият му сюртук се е разгърнал, но това не го смути.

— О, да — отвърна, — съвсем нова. Трябва да тръгвам да догоня кучето. Сигурно пак е хукнало да гони зайци.

— Не мисля — прекъсна го Хризофилакс и облиза устни (сигурен знак, че се забавлява). — Вероятно ще се прибере у дома доста преди вас. Но, моля, продължете си по пътя, господин... мда, струва ми се, не ми казахте името си?

— Нито пък вие вашето — парира въпроса му Джайлс, — но предлагам да оставим нещата така.

— Както желаете — рече Хризофилакс и отново облиза устни, като се престори, че си затваря очите. Беше зъл по душа (като всички дракони), но не особено куражлия (и това не е изключение). Предпочиташе вечеря, за която не се налага да влиза в бой; но след дългия, освежителен сън апетитът му се възвръщаше. Пастора от Дъбалник бе доста жилавичък, а сигурно от години не бе вкусвал едър, тлъст екземпляр. Вече беше решил да се възползва от лесната плячка и само изчакваше момента, когато старият глупак ще се разсее.

Да, ама „старият глупак“ не беше чак толкова изкуфял, колкото изглеждаше, и не изпускаше дракона от поглед дори докато се приближаваше към кобилата, за да се метне на седлото. Тя обаче имаше други намерения и щом Джайлс се приближи, хвърли един къч и отстъпи встрани. Драконът взе да губи търпение и се подготви за скок.

— Извинете! — рече той. — Струва ми се, че си изпуснахте нещо?

Стар номер, но успешен, като се има предвид, че Джайлс наистина си бе изпуснал нещо. При падането в канавката Каудимордакс (или казано на простонароден език Опашкоубиеца) бе

излетял от ръката му и сега лежеше край пътя. Джайлс понечи да го вдигне и драконът се впусна в атака. Но не притежаваше бързината на Опашкоубиеца. Веднага щом намери ръката на Фермера, мечът скочи със скоростта на светкавица и се вдигна право към очите на дракона.

— Хей! — възкликна онзи и застина. — Какво е това тук?

— Нищо, просто Опашкоубиеца, дар от Краля — отвърна небрежно Джайлс.

— Пардон, грешката е моя! — продължи драконът. — Моля за извинение. — Той легна и се просна на земята, а Фермера Джайлс мигом се почувства по-добре. — Струва ми се, че отношението ви към мен не беше особено справедливо.

— Така ли? — попита Джайлс. — А трябваше ли?

— Вие скрихте почтеното си име и се престорихте, че срещата ни е случайна, при положение, че очевидно сте рицар от прославен род. Едно време, сър, в подобни случаи рицарите отправяха предизвикателства едва след подобаваща размяна на титли и препоръки.

— Едно време може и да е било така, може все още да е — рече Джайлс, като постепенно започваше да изпитва задоволство от самия себе си. На човек, пред когото лежи проснат огромен имперски дракон, е простено, че се чувства някак въодушевен. — Но ти правиш повече от една грешка, глест такъв. Не съм рицар. Аз съм Фермера Егидий от Емз, това ми е името. И не понасям браконьерите. Застрелвал съм великани с мускета си за по-малко поразии от сторените от теб. А колкото до предизвикателството, не си спомням да съм отправял такова към теб.

Драконът се почувства леко притеснен.

— Мътните го взели лъжливия великан! — рече си той. — Аз съм нещастно подведен. И сега как да постъпи един дракон с храбър фермер, въоръжен с тъй лъскав и нападателен меч? — Не си припомняше да се е сблъсквал с подобна ситуация. — Казвам се Хризофилак — представи се. — Хризофилак Богатия. Какво мога да направя за ваше благородие? — добави накрая подкупващо, без да отлепва едното си око от меча и с надеждата, че боят все пак ще му се размине.

— Можеш да си вдигаш чукалата, зъбат дърт безобразнико — повиши глас Джайлс, надявайки се на същото. — Единственото, което

искам, е да ми се махаш от главата. Измитай се от тук и се връщай в кирливата си бърлога! — Той направи крачка към Хризофилакс и размахва ръце, сякаш да сплаши кравите си.

Това се оказа напълно достатъчно за Опашкоубиеца, който изсвистя в кръг из въздуха, за да полети след миг надолу и да се стовари върху ставата на дясното драконово крило — гръмовен удар, който остави дракона извънмерно потресен. Джайлс, разбира се, никак не бе наясно къде е добре да се намушка един дракон, иначе мечът би могъл да попадне и в по-мека плът. Но Опашкоубиеца направи най-доброто възможно в неопитна ръка. Кое то бе напълно достатъчно за Хризофилакс — нямаше да може да използва крилото си поне няколко дни. Изправи се и понечи да полети, но установи, че не може да се отлепи от земята. Фермера се метна на седлото. Драконът търга да бяга. Кобилата също. Драконът се спусна през полето с пръхтене, като вдигаше облаци прах. Кобилата също. Фермера препускаше и крещеше, сякаш участваше в конни надбягвания. И не преставаше да размахва Опашкоубиеца. Колкото по-бързо тичаше драконът, толкова по-голямо объркване го обземаше. И през цялото време сивата кобила го следваше по петите.

Препускаха и препускаха през пътища и пътеки, минаваха през отвори в стобори, прекосяваха нивя и потоци. Драконът дишаше тежко и изпускаше дим, загубил представа за посоката. Най-сетне внезапно се озоваха в покрайнините на Емз и влетяха вътре, галопирайки по главната улица. Тогава Джарм прояви достатъчно съобразителност, та да изникне от една странична уличка и да се включи в преследването.

Всички жители бяха наизлезли по прозорците или покривите. Някои надаваха радостни възгласи, други се смееха. Трети удряха тенджери и тигани. Четвърти надуваха рогове, пищялки и свирки. А Пастора заби църковните камбани. Подобна гюрултия и патаклама селото не бе чувало от стотина години.

Точно пред църквата драконът се отказа. Просна се на средата на пътя и задиша тежко. Джарм се приближи и го подуши под опашката, но Хризофилакс нямаше сили да се засрами.

— Добри хора и доблестни рицарю — запъхтяно почна той, докато Джайлс се приближаваше, а селяните се събираха наоколо (на прилично разстояние), въоръжени с вили, колове и ръжени. — Не ме убивайте, добри хора! Аз съм много богат. Ще си платя за всички

нанесени щети. Ще покрия и разноските по погребенията на убитите от мен, и особено на Пастора на Дъбалник. Той ще получи достоен гроб, въпреки че беше малко жилавичък. А всеки от вас ще получи по един чудесен дар, стига да ми позволите да се върна у дома и да взема необходимото.

— Какво даваш? — попита Фермера.

— Ами... — замънка онзи и бързо взе да пресмята. Забеляза, че тълпата е доста многобройна. — По тринайсет лири и осем пенса на човек?

— Глупости! — срязва го Джайлс.

— Не се чуваш какво говориш! — възкликнаха хората.

— Подаяния! — възмути се и кучето.

— По две златни гвинеи всекиму, а на децата — наполовина по толкова? — поправи се драконът.

— А на кучетата? — потърси си правата Джарм.

— Продължавай нататък! — заповяда фермерът. — Слушаме те.

— По десет лири и кесия сребро за всеки човек и златни каишки за кучетата? — с болка отрони Хризофилакс.

— Убий го! — закрепяха хората, започнали да губят търпение.

— По торба злато и диаманти за дамите? — побърза да вметне Хризофилакс.

— Ето че започна да схващаш, но има какво да се желае — каза Фермера Джайлс.

— Пак забрави кучетата — укори го Джарм.

— Колко големи торби? — поинтересуваха се селяните.

— Колко диаманти? — попитаха жените им.

— Боже! Боже! — завайка се драконът. — Ще се разоря.

— Заслужаваш си го — рече Джайлс. — Имаш право да избираш между разорението и смърт на място. — Той размаха Опашкоубиеца и драконът се сниши.

— Решавай! — закрепяха хората, които придобиваха все повече смелост и стесняваха кръга.

Хризофилакс заприми. Но дълбоко в себе си се усмихна: леко трепване, което никой не забеляза. Пазарлъците им започваха да го забавляват. Очевидно очакваха да получат нещо от него. Те знаеха много малко за живота по широкия и зъл свят — наистина никой от жителите на тази страна нямаше действителен опит в отношенията с

дракони и не познаваше техните номера. Хризофилакс започваше да си възвръща силите, а също и да си избистря мисълта. Облиза устни.

— Вие дайте цена! — рече той.

И тогава всички започнаха да говорят в един глас. Хризофилакс ги слушаше с интерес. Само един от гласовете го притесняваше — на Ковача.

— От това няма да излезе нищо добро, помнете ми думата — клатеше глава онзи. — Гадният глист няма да се върне, пък вие си приказвайте каквото искате. Не, тая работа няма да свърши добре.

— Твоя воля, ако не искаш, няма да участваш в сделката — отвърнаха му селяните и продължиха да се пазарят, почти забравили за дракона.

Хризофилакс вдигна глава. Но ако се надяваше да се нахвърли отгоре им или да се измъкне, докато те се надвикват, трябваше да остане разочарован. Фермера Джайлс стоеше плътно до него и дъвчеше една сламка, потънал в размисъл. В ръката си стискаше Опашкоубиеца, а едното му око не се отделяше от дракона.

— Да не си мръднал! — изсъска той, — че ще си получиш заслуженото. Въпреки всичкото ти злато.

Драконът остана прилепен до земята. Най-сетне тълпата издигна Пастора за говорител и той застана до Джайлс.

— Ти, глист свиреп — започна той, — се задължаваш да донесеш тук, на това място, всичкото си заграбено по недостоен начин съкровище. И след като компенсираш загубите на онези, чиито земи си опустошил, останалата част ще разделим справедливо помежду си. После, ако се закълнеш тържествено да не навещаваши никога повече земите ни, нито пък да подбуждаш друго чудовище да го стори, ще те пуснем да си вървиш с главата на раменете и опашката на задницата си. А сега трябва да положиш такива тежки обети, че ще се завърнеш (заедно с откупа), които дори съвестта на един глист не може да не спази.

След правдоподобна демонстрация на колебание Хризофилакс прие условията. Дори пророни няколко горещи сълзи, за да оплаче разорението си, от които на пътя се образуваха димящи локви. Никой обаче не остана впечатлен. Драконът занарежда обет след обет, всичките тържествени и забележителни, че ще се завърне заедно с все богатствата си за празника на Свети Веселий и Свети Фелиций. Тоест

осем дни по-късно — доста кратко време за подобно пътешествие, както дори непосветените в географията биха могли да се досетят. Така или иначе, селото го пусна да си върви, като го изпрати чак до моста.

— До следващата ни среща! — провикна се драконът, докато прекосяваше реката. — Сигурен съм, че всички я очакваме с нетърпение.

— Да, наистина — отвърнаха селяните. Които, разбира се, бяха много глупави. Защото макар обетите му да можеха да изпълнят с мъка и ужас пред бедствието драконовата съвест, той, уви!, нямаше нито капка такава. И ако тази простима грешка в имперското му потекло бе отвъд разума на простолюдието, поне Пастора с цялата си начетеност би трябвало да се досети. Може и да го е направил. Той беше граматик и без съмнение виждаше по-надалеч в бъдещето от другите хора.

През целия обратен път към работилницата си Ковача клатеше мрачно глава.

— Злокобни имена — пророни той: — Веселий и Фелиций! Хич не ми харесва звученето им.

Новината, разбира се, бързо достигна до Краля. Плъзна из страната като огън и не загуби нито думичка от съдържанието си. Краля бе дълбоко развълнуван — по ред причини, не на последно място финансови. И реши веднага лично да посети Емз, където явно се случваха извънредно чудновати неща.

Пристигна в селото четири дни след отпътуването на дракона, прехвърли моста, яхнал коня си, придружаван от множество рицари и тръбачи и следван от голяма товарна каруца. Всички местни се издокараха с най-новите си дрехи и наизлязоха на улицата да го посрещнат. Кавалкадата спря на площадчето пред църковния двор. Фермера Джайлс коленичи пред Краля, след като му бе представен, ала Краля му каза да стане и свойски го потупа по гърба. Рицарите се направиха, че не забелязват този фамилиарен жест.

Краля повели цялото село да се събере на голямото пасище на Фермера Джайлс край реката и когато всички бяха там (включително Джарм, който усети, че тази работа засяга и него), Август Бонифаций, крал и василевс, прояви снизходителната любезност да се обърне към тях.

Даде ясно да се разбере, че богатствата на поганеца Хризофилакс принадлежат нему и само нему — в качеството му на владетел на тази

страна. Малко набързо засегна въпроса, че е сюзерен и на планинския район (което беше спорно), но „във всеки случай не се и съмняваме, продължи той, че всичките богатства на този глист са били откраднати от нашите предци. И все пак ние сме, както всички знаем, и справедливи, и щедри, и нашият любезен васал Егидий ще бъде подходящо възнаграден. И няма да остане нито един от нашите верни поданици, който да си тръгне от това място без някакъв символ на нашата признателност — от Пастора до най-невръстния младенец. Понеже ние сме много доволни от Емз. Тук непоколебимото и непокуварено население все още пази някогашната храброст на нацията ни.“ През това време рицарите обсъждаха помежду си новите модни тенденции в шапките.

Хората свеждаха глави, правеха дълбоки поклони и му благодаряха смирено. Но вече им се искаше да се бяха съгласили на първото предложение на дракона за по десет лири на калпак, та работата да си бе останала само между тях. Във всеки случай бяха достатъчно наясно, за да бъдат сигурни, че благодарността на Краля няма да достигне чак такива висини. Джарм от своя страна отбеляза, че кучетата изобщо не са споменати. Единственият доволен бе Фермера Джайлс. Той знаеше със сигурност, че ще получи възнаграждение и изпитваше неизмерима радост от факта, че се е измъкнал невредим от доста неприятна задача, а на всичкото отгоре репутацията му на местно равнище е скочила неимоверно.

Краля остана. Разпъна шатрите си в пасището на Фермера Джайлс и зачака четиринадесети януари, като междуременно полагаше усилия да се забавлява колкото се може по-добре в това затънтено, отдалечено от столицата село. През следващите три дни членовете на кралската свита унищожиха почти всички запаси от хляб, масло, яйца, пилета, бекон и овнешко и изпиха до последната капка наличната бира. След което започнаха да мърморят. Но Краля щедро заплащаше за всичко (с купончета, които по-късно трябваше да бъдат осребрени от хазната, понеже очакваше съвсем скоро в нея да се вляят сериозни постъпления), и селяните останаха доволни, понеже не знаеха какво е реалното финансово състояние на двора.

Празникът на Веселий и Фелиций — четиринадесети януари — дойде. Хората бяха станали още в ранни зори и стояха в очакване.

Рицарите си облякоха доспехите. Фермера нахлузи домашно направената ризница и придворните го посрещнаха с подигравателен смях, докато не видяха намръщеното лице на Краля. Освен това Джайлс запаса и Опашкоубиеца, който се плъзна в ножницата и залепна там. Пастора изгледа строго меча и замислено кимна. Ковача се изсмя.

Дойде обед. Селяните бяха прекалено развълнувани, за да могат да се нахранят както трябва. Следобедът се изниза бавно. Опашкоубиеца не показваше никакво желание да напусна ножницата. Нито съгледвачите на хълма, нито хлапетата по върховете на високите дървета забелязваха някакъв знак по въздух или земя, който да намекне за завръщането на дракона.

Ковача обикаляше и си подсвиркваше. Но едва след като падна нощ и на небето изгряха звезди, съселяните му започнаха да подозират, че драконът изобщо не е имал намерение да се върне. Въпреки това си припомниха всичките му тържествени и забележителни обети и не изгубиха надежда. Когато обаче настъпи полунощ и насроченият ден изтече, разочарованието им бе огромно. Ковача бе на върха на щастието.

— Нали ви казах — повтаряше той. А те все още не вярваха напълно.

— В края на краищата той бе сериозно ранен — обади се някой.

— Не му оставихме достатъчно време — допълниха други. — До планината има много път, при това тежък. А и той ще е доста натоварен. Може би има нужда от помощ.

Но мина и следващият ден, и по-следващият. Постепенно надеждата напусна хорските сърца. Краля изпадна в ярост. Провизиите и пиенето бяха свършили, а рицарите вече изразяваха възмущението си на висок глас. Настояваха да се върнат при забавленията в двора. Краля обаче имаше нужда от пари.

Сбогува се с верните си поданици — доста мрачно и набързо. Половината от раздадените купони за изплащане от хазната бяха анулирани. Към Фермера Джайлс се държа крайно хладно и го освободи с едно кимване.

— Пак ще ви посетим — рече накрая и се отдалечи с всичките си рицари и тръбачи.

* * *

По-религиозните и простовати селяни очакваха в най-скоро време да се получи съобщение, с което господин Егидий да бъде поканен в двореца, най-малкото за да бъде посветен в рицарско звание. След седмица съобщение наистина се получи, но от съвсем друг характер. Бе написано и подпечатано в три екземпляра: един за Джайлс, един за Пастора и един да бъде закачен на църковната порта. Всъщност само екземплярът, адресиран до Пастора, влизаше в употреба, понеже за жителите на Емз дворецовото послание бе неразбираемо и мрачно като книжовния латински. Но Пастора преведе съдържанието на простонароден език и го прочете от амвона. Показа се кратко и делово (за Кралско писмо). Краля очевидно беше бързал.

„Ние, Август Б. А. А. Б. и В. Крал и т.н. даваме да се разбере, че решихме, от съображения за сигурността на страната и за запазване на нашата чест, червеят или дракон, назоваващ себе си Хризофилакс Богатия, да бъде издирен и подобаващо наказан за недостойното си поведение, закононарушения, престъпления и долно клетвопрестъпничество. Като така, на всички рицари от кралския ни дворец се заповядва да се въоръжат и подготвят да тръгнат по негова заповед веднага щом господин Егидий А. Дж. Агрикола пристигне в нашия тук дворец. Тъй щото гореспоменатият Егидий е доказал, че може да се разчита на него и че е способен да се справя с великани, дракони и други врагове на кралския мир, сега затуй заповядваме скоропостижно да тръгне насам и да се присъедини към отряда наши рицари с най-незабавна бързина.“

Хората заприказваха, че това е голяма чест, почти като да си посветен в рицарско звание. Мелничаря щеше да се пукне от завист.

— Нашият приятел Егидий се издига в обществото — изкоментира той. — Дано като се върне, да се не прави, че не ни

познава.

— Изобщо не е сигурно, че ще се върне — поправи го Ковача.

— Ха стига вече, конска мутро! — скастри го Фермера доста разгневен. — Мътните го взели достойнството! Веднъж да се върна, пък дори компанията на Мелничаря ще приема с радост. Все пак ми става някак по-хубаво, като си помисля, че за известно време няма да ви виждам физиономиите и на двамата.

И с тези думи потегли.

Пред Краля не върви да скалъпваш извинения като пред съседите. Тъй че има-няма работа около агнетата, оран или не, мляко или вода, налагаше се да яхне сивата кобила и да поеме на път. Пастора го изпрати.

— Дано да не си забравил яко въже? — рече той.

— Че за какво ми е? — попита Джайлс. — Да се обеса на него ли?

— Нее! Кураж, господин Егидий! — възкликна Пастора. — Доколкото те познавам, роден си с късмет, на който можеш да разчиташ. Но няма да е лошо да се снабдиш с някое по-дълго въже, че може да ти потрябва. Е, ако, разбира се, прозренията ми не ме лъжат. Хайде на добър час и скорошно завръщане!

— Доскоро! Докато се върна, целият ми имот ще е потънал в хаос. Мътните ги взели драконите! — изруга Джайлс. После, след като подпъхна голяма макара въже в една от дисагите на седлото, скочи отгоре и препусна в галоп.

Кучето не взе със себе — то и без друго цяла сутрин усърдно се бе покривало по ъглите. Щом Фермера тръгна, Джарм се пъхна в къщата и остана там да вие цяла нощ, за което си изкара боя, а после продължи да вие.

— Помощ, о, помощ! — нареждаше той. — Никога повече няма да видя скъпия си господар, а той бе тъй ужасен и прекрасен. Де да бях тръгнал с него!

— Млъквай! — скастри го жената на Фермера, — че няма да доживееш да видиш дали ще се върне.

Ковача чу воя му.

— Лоша поличба — жизнерадостно рече той.

Минаха много дни, а от Фермера ни вест, ни кост.

— Липсата на новини е лоша новина — обади се Ковача и си затананика.

* * *

Фермера Джайлс стигна в двора прашен и уморен. Ала рицарите, до един стегнати в лъснатите си доспехи и с блестящи шлемове на главите, стояха в готовност край конете си. Кралските заповеди и участието на Фермера ги бяха поизнервили, та затова държаха нарежданията да бъдат изпълнени буквално — тоест да тръгнат веднага щом Джайлс се появи. Бедният човечец едва има време да хапне комат хляб, натопен във вино, преди отново да хване пътя. Кобилата се почувства засегната. За щастие нямаше с кого да сподели мислите си за Краля, че бяха крайно изменнически.

Вече отиваше към свечеряване.

„Много е късно за начало на поход срещу дракони“ — помисли си Джайлс. Но така и не стигнаха далеч. Веднъж поели на път, рицарите не бързаха. Яздеха бавничко, в нестройна колона — рицари, оръженосци, прислуга и товарни понита. А Фермера Джайлс се клатушкаше най-отзад, яхнал капналата си кобила.

С падането на мрака спряха и разпънаха шатрите. За Фермера Джайлс нямаше предвидено нищо и той трябваше да се задоволи с каквото им се откъсна от сърцето. Кобилата бе възмутена и отхвърли клетвата си за вярност към трона на Август Бонифаций.

На следващия ден продължиха, не спряха и на по-следващия. На третия ден различиха в далечината мъгливия и негостоприемен силует на планината. Не след дълго прекрачиха в земи, където владичеството на Август Бонифаций не се считаше за общоприето. Оттам насетне продължиха с повишено внимание и сгъстиха строя.

На четвъртия ден стигнаха хълмовете на Пуцинака и границите на съмнителните земи, в които според хорските приказки живееха митични същества. Внезапно един рицар от по-предните редици забеляза зловещи стъпки, врязани в песъчливия бряг край едно поточе. Повикаха Фермера.

— Какво е това, господин Егидий? — попитаха.

— Драконови следи — отвърна той.

— Води ни! — заповядаха му.

И така поеха на запад, предвождани от Фермера Джайлс, под звуците на дрънчащите халки по сюртука му. Но този път в това нямаше нищо страшно, понеже и бездруго всички рицари се смееха и говореха, а придружаващият ги менестрел им пееше балада. Има-няма и току всички подемаха припева с пълни гърла. Песента им въздействаше окуражително, понеже бе хубава, написана отдавна, във времената, когато битки имаше по-често от турнири. От друга страна, не беше особено умно да вдигат толкова шум. Всичко живо по тези земи разбра, че идат рицарите, и драконите наостриха уши в леговищата си. Така Кралските воини унищожиха всички шансове да хванат Хризофилакс, докато си подремва.

По вина на обстоятелствата (или на сивата кобила), когато най-сетне потънаха в сенчестите дебри на мрачната планина, добичето на Фермера Джайлс си навехна крака. Бяха започнали да се изкачват по стръмни и каменисти пътеки, да си проправят път с усилие и все по-нарастваща тревога. Кобилата постепенно се върна в строя с препъване и куцукане и изглеждаше тъй примирена, че накрая Джайлс се почувства задължен да слезе от гърба ѝ и да продължи пеш. Скоро се озоваха най-отзад, при товарните понита. Но никой не обърна внимание на това. Рицарите бяха заети с обсъждането на някои въпроси, свързани с йерархическите структури и етикета. Иначе щяха да забележат, че драконовите следи са станали многобройни и доста по-ясни.

Наистина вече навлизаха из любимите за разходки райони на Хризофилакс, където обичаше да каца след ежедневната си въздушна обиколка. По-ниските възвишения и склоновете от двете страни на пътеката бяха обгорели и изпотъпкани. Имаше малко тревица, а сред огромни петна пепел и угар стърчаха почернели и деформирани стръкове изтравниче и прещип. Намираха се на отколешно драконово игрище. Пред тях се издигаха мрачните планински силуети. Фермера Джайлс се притесняваше за кобилата си, но, от друга страна, се радваше, че си осигури извинение да върви по-отзад, където не бе чак толкова на показ. Идеята да язди начело на кавалкадата из подобна страховита и потайна местност не му се нравеше особено. След известно време въодушевлението му нарасна още повече и наистина имаше причина да благодари на съдбата (както и на своята кобила).

Къмто пладне — беше Сретение Господне и седмият ден от началото на пътешествието им — Опашкоубиеца внезапно изскочи от ножницата, а драконът — от своята бърлога.

Без никакво предупреждение или официалности Хризофилакс се хвърли в атака. Врълетя рицарския отряд с гръм и трясък. Далеч от дома той не смееше много-много да се прави на смел въпреки древното си благородническо потекло. Сега обаче бе изпълнен с ярост — все пак събитията се развиваха току пред прага на неговия дом и вече ставаше въпрос за отбрана на цялото му богатство. Изсипа се иззад един хълм като буен водопад от мълнии и вдигна врява до небесата, потънал в ореол от алени светкавици.

Дискусията по въпросите за йерархията мигом бе преустановена. Конете се разпръснаха във всички посоки, неколцина рицари се озоваха на земята. Без да губят нито миг, понитата с багажа и прислугата удариха на бяг. На тях йерархията им бе напълно ясна.

Внезапно околността потъна в задушлив дим, а драконовата глава проби призрачния облак и се вряза в предните редици на рицарите. Неколцина паднаха мъртви още преди да са имали дори формално възможност да отправят предизвикателство към противника си. Други бяха прекатурени барабар с конете и всичко останало. Трети се озоваха на произвола на съдбата, понесени от буйните си атове, които мигом обърнаха кръгом и отпратиха с все сила, отнасяйки ездачите си надалеч, независимо от желанието на последните. Всъщност повечето от ездачите искаха точно това.

Старата сива кобила обаче не помръдна. Вероятно се страхуваше да не си потроши краката по стръмната камениста пътека. Или пък бе прекалено уморена за галоп. Беше й напълно ясно, че когато един дракон литне във въздуха, е много по-лошо да те нападне в гръб, отколкото в лице и че ако искаш да му избягаш, трябва да си по-бърз от състезателен кон. Освен това вече познаваше този Хризофилакс и си спомняше как го бе гонила през полето и оттатък поточето в собствената си страна, докато той не полегна възнак на улицата в селото. Така или иначе, заби здраво копита в пръстта и изпръхтя. Фермера Джайлс преbledня като платно, но остана до нея. Тъй като явно нищо повече не можеше да направи.

И ето, случи се тъй, че драконът, както летеше надолу по пътеката, изведнъж зърна точно отпред стария си враг Джайлс с Опашкоубиеца в ръка. Това бе последното, което можеше да очаква. Свърна встрани като някакъв огромен прилеп и се строполи на склона близо до пътя. Сивата кобила тръгна след него, съвсем забравила да куца. Фермера Джайлс, добил кураж, бе скочил трескаво на гърба ѝ.

— Извинете за въпроса — рече той, — но да не би случайно да търсехте мен?

— Ами, няма такова нещо! — отвърна Хризофилакс. — Кой би си помислил, че може да ви срещне по тези места? Просто си летях наоколо.

— Тогава значи в нашата среща има пръст съдбата — каза Джайлс. — И този път удоволствието е мое. Понеже аз пък ви търся. Нещо повече, имам да уреждам една сметка с вас. Всъщност, така да се каже, няколко сметки.

Драконът изпръхтя. Фермерът Джайлс вдигна ръка да се предпази от горещия му дъх и Опашкоубиеца се стрелна светкавично напред, като прелетя опасно близо до носа на дракона.

— Хей! — рече оня и престана да пръхти. Затрепери и заотстъпва, цялата му разпаленост се уталожи. — Надявам се не си дошъл да ме убиваш, любезни господарю? — проплака той.

— О, не! — отвърна фермерът. — За убиване и дума не е ставало.

Сивата кобила изпръхтя на свой ред.

— Тогава какво, ако мога да попитам, правиш тук с всичките тия рицари? — набра смелост Хризофилакс. — Рицарят винаги бърза да убие дракона, за да не бъде убит пръв.

— Нищо не правя с тях. Изобщо не ме интересуват — продължи Джайлс. — Пък и бездруго вече или са мъртви, или са далеч. Какво стана с онова твое обещание от Богоявление?

— Какво да стане? — притеснено запита драконът.

— Ами закъсняваш вече с месец — укори го Джайлс. — Просрочи плащането. Дойдох да си взема дължимото. Би трябвало да ме молиш за извинение за всички неудобства, които ми създаде.

— Наистина те моля! — завайка се драконът. — Не беше нужно да си правиш труда да идваш.

— Този път възнамерявам да си получа обещаното до последния грош. И без номера — предупреди го Джайлс. — Иначе жив те одирам, а кожата ти увесвам от камбанарията на църквата ни за предупреждение.

— Колко жестоко! — пророни драконът.

— Сделката си е сделка — категорично отсече Джайлс.

— Не може ли да си запазя поне едно-две пръстенчета и мъничко златце, като се има предвид, че плащам в брой? — попита драконът.

— Нито дори пиринчено копче! — скастри го Джайлс. И двамата продължиха да се пазарят и надлъгват още известно време — същински селяни на панаир. Но в крайна сметка всичко свърши както можеше да се очаква — малцина можеха да излязат на глава с Фермера Джайлс в пазарлъците.

Драконът бе принуден да поеме обратно към леговището си. Джайлс не му остави друг избор, насочил Опашкоубиеца опасно близо до него. Наблизо имаше тясна пътечка, виеща се нагоре из планината — толкова тясна, че двамата едвам се събираха. Кобилата ги следваше плътно и изглеждаше мрачно замислена.

Вървяха пет мили по стръмна и трудна пътека. Джайлс се тътрузеше нагоре с пъшкане и охкане, но нито за миг не изпусна от поглед червея. Най-сетне на западната страна на планината се озоваха пред пещерен отвор. Беше огромен, черен и недружелюбен, бронзовите порти висяха на масивни железни колове. Мястото очевидно бе символ на сила и гордост от отдавна забравени времена. Знайно е, че драконите не строят подобни обиталища и не дълбаят проходи, а по възможност винаги се заселват в гробници и съкровищници на могъщи люде и древни исполини. Портите на огромния дом бяха широко отворени и пътниците се спряха в сянката им. До този момент на Хризофилакс не се бе удал шанс за бягство, но сега, толкова близо до родния дом, той понечи да се хвърли стремглаво напред и да потъне в дълбините.

Фермера Джайлс го плесна с плоската част на меча си.

— Ало! — извика той. — Искам да ти кажа нещо, преди да тръгнеш: ако не те видя да излизаш достатъчно бързо, при това натоварен с багаж, който си струва, ще вляза след теб и като за начало ще ти прережа опашката.

Кобилата изпръхтя. Не можеше да си представи Фермера Джайлс да се спуска сам в драконовата бърлога, пък било то и за всички съкровища на света. Но Хризофилакс като нищо му повярва, особено при близостта на лъскавия и наточен Опашкоубиец. И може би имаше основания. А кобилата, колкото и да бе патила и видяла, още не долавяше промяната у своя господар. Фермера Джайлс разчиташе на своя късмет и след втората среща с Хризофилакс започваше да си въобразява, че никой дракон не може да му се опре.

Както и да е, Хризофилакс се върна доста бързичко с двайсет тройпаунда злато и сребро, както и ковчеже пръстени, гривни и други накити.

— Ето! — рече той.

— Какво? — запита Джайлс. — Та това не е и половината от нужното количество, ако смея да отбележа. И ако трябва да съм поточен, не е и половината от онова, с което разполагаш.

— Разбира се, че не е! — възкликна драконът, сериозно обезпокоен от факта, че Фермера Джайлс очевидно е станал доста по-находчив и умен от времето на срещата им в селото. — Ама разбира се! Но не мога да изнеса всичко наведнъж.

— Нито пък на два пъти, предполагам — допълни Джайлс. — А сега повтори същата операция и да си се върнал двойно по-бързо, че ще усетиш на какво мирише Опашкоубиеца!

— Не! — извика драконът, сетне се спусна навътре и излезе два пъти по-бързо. — Ето! — рече и остави огромна бохча злато и две ковчезета диаманти.

— Хайде сега да потретим! — заповяда му Фермера. — И гледай да се представиш още по-добре!

— Това е жестоко! Жестоко и безмилостно — проплака драконът и за пореден път потъна в бърлогата си.

Но сега вече сивата кобила започна да изпитва известни притеснения по лични причини.

— Интересно кой ще носи целия този тежък багаж на връщане? — помисли си тя и изгледа всички торби и ковчезета тъй продължително и тъжно, че Фермера веднага схвана мисълта ѝ.

— Не се тревожи, драга! — успокои я той. — Ще накараме дъртия глист сам да отнесе багажа.

— Смили се над нас! — простена драконът, дочул тези думи на третото излизане от бърлогата си, натоварен с най-тежките бохчи, плюс наръч великолепни накити, искрящи със зелен и червен пламък. — Смили се над нас! Да нося всичко това, означава почти да пукна, а само още една и няма да мога да мръдна от мястото си, ако щеш ме убий на мига.

— Охо, значи вътре има още? — попита Фермера.

— Да — потвърди дракона. — Колкото да не губя уважението на хората. — Цяло чудо бе, че този път предпочете истината, и както се оказа, решението му бе доста мъдро. — Ако ми позволиш да задържа остатъка — лукаво подхвана драконът, — ще ти бъда приятел за цял живот. Ще отнеса всички богатства в дома на твоя милост, а не в Кралския дворец. И на туй отгоре ще ти помогна да ги задържиш за себе си — завърши той.

Тогава Фермера взе клечка за зъби в лявата си ръка и потъна в дълбок размисъл. Накрая отсече: „Дадено!“, демонстрирайки похвално благоразумие. Един рицар би настоял да получи цялото съкровище и тъй сам би си навлякъл бедата. Ако Джайлс бе докарал червея до отчаяние, онзи най-вероятно щеше да размисли и все пак да се впусне в бой — независимо от Опашкоубиеца. В който случай Фермера, ако сам не загинеше, щеше да бъде принуден да посече транспортното си средство и да зареже в планината най-апетитните парчета от плячката.

Е, това сложи край на нещата. Джайлс натъпка джобовете си с накити — за всеки случай — и метна върху сивата кобила няколко полеки торби. Всичко останало бе струпано в ковчезета и торби на гърба на Хризофилакс, дордето драконът не заприлича на Кралска каляска за превоз на мебели. Нямахше начин да излети с тоя грамаден товар, пък и Джайлс му бе завързал крилата.

— В края на краищата туй въже се оказа доста полезно! — помисли си той и спомена с благодарност Пастора.

И така, драконът се затътри надолу с пухтене, като бълваше облаци дим, следван по петите от кобилата, а Фермера държеше в ръка блестящия и застрашителен Каудимордакс. Драконът не смееше и да си помисли да свива номера.

Въпреки товара кобилата и Хризофилакс се движеха към селото с по-добра скорост от тази, с която кавалкадата рицари бе приближила към тези места. Понеже Фермера Джайлс бързаше — не на последно

място поради факта, че не разполагаше с много храна. Освен това при положение, че драконът бе нарушил тъй тържествени и обвързващи обети, Фермера му нямаше доверие и се питаше как да прекара нощта, без да се стигне до смъртни случаи и големи материални щети. Но преди да падне мрак, отново го споходи късметът. Срещнаха половин дузина от прислугата и понитата, които се бяха пръснали при срещата с дракона и сега бродеха безпомощно из хълмовете на Пущинака. Всички се разбягаха от ужас и удивление, но Фермера Джайлс ги повика:

— Ей, момчета! — рече той. — Върнете се! Имам работа за вас, при това добре платена.

И така, те му предоставиха услугите си, радостни както от факта, че са се сдобили с водач, така и от мисълта, че може пък наистина да им бъде заплатено по-добре от обичайното. И продължиха пътя си, вече седмина, заедно с шест понита, кобила и дракон. А Джайлс се почувства господар и изпъчи гърди. Спираха колкото се може по-рядко. За през нощта Фермера Джайлс върза дракона за четири кола, по един за всеки крак, и остави трима души да се редуват да го пазят. А сивата кобила наблюдаваше с едно око да не би прислужниците да се опитат да ги изиграят.

Три дни по-късно прекосиха границите на родината си, а завръщането им предизвика такъв смут и изумление, какъвто рядко е бил виждан друг път между двете морета. В първото село, където спряха да отдъхнат, ги засипаха с безплатна храна и напитки, а половината от младежите изявиха желание да се присъединят към процесията. Джайлс си избра дузина юнаци. Обеща им добро заплащане и им купи най-добрите коне, които успя да намери. В главата му започваше да се оформя план.

Отдъхнаха един ден и продължиха пътя си с новия ескорт. Всички пееха песни в негова чест — недодялани и не специално за случая, но в ушите на Фермера звучаха прекрасно. Някои от селяните крещяха радостно, други се смееха. Гледката беше едновременно весела и прекрасна.

Скоро Фермера Джайлс възви на юг и пое към дома си, като нито наближи кралския дворец, нито изпрати някакво съобщение там. Но новините за завръщането на господин Егидий лумнаха като пожар от запад. Настъпи нечувано удивление и объркване. Защото вестта

идваше непосредствено след като сред населението бе разпространена кралска прокламация, повеляваща на всички градове и села да обявят траур за падането на смелите рицари в планинския проход.

Навсякъде, където минеше Джайлс, траурът се вдигаше, отекуваше камбанен звън, хората се подреждаха покрай пътя и го приветстваха с развени шапки и шалове. А дракона освиркваха, докато най-накрая той горчиво съжали за сключената сделка. Цялата ситуация бе повече от унижителна за същество с тъй древно и благородно потекло. Щом пристигнаха в Емз, го посрещна гневният лай на селските кучета. Лаеха всички, с изключение на Джарм: той имаше очи, уши и нос само и единствено за своя господар. Вярно, бе направо полудял и не престана да прави салта на улицата.

Емз, разбира се, посрещна Фермера подобаващо. Но може би най-силно удоволствие му достави фактът, че завари Мелничаря в невъзможност да му покаже мазната си усмивка, а Ковача — доста смутен.

— Това не е краят! — възкликна последният — Помни ми думите! — но не можа да измисли какво по-лошо да каже и мрачно отпусна глава. Фермера Джайлс, съпровождан от шестимата си прислужници и дузината юнаци, плюс дракона и всичко останало, се заизкачва по хълма и цялата тайфа остана горе известно време, без да прави нищо. В къщата бе поканен единствено Пастора.

Новините скоро стигнаха до столицата. Забравили официалния траур, зарязали работата си, хората наизлязоха по улиците. Надигна се шум и глъчка.

Краля бе в двореца си, хапеше нокти и си скубеше брадата. Люшкано между мъката и яростта (и финансовото притеснение), настроението му бе толкова мрачно, че никой не се осмеляваше да го заговори. Но градската глъчка най-сетне стигна до ушите му. Шумът не приличаше на плач и вопли.

— Каква е тази врява? — попита той. — Кажете на хората да се прибират по къщите и да продължават смирения си траур! Това ми прилича повече на панаира на гъските!

— Драконът се е върнал, господарю — отвърнаха му.

— Какво! — възкликна Краля. — Свикайте рицарите или каквото там е останало от тях!

— Няма нужда, господарю — рекоха. — Следван от господин Егидий, драконът е по-кротък от овчица. Поне такава информация получихме. Новината пристигна току-що, а сведенията са противоречиви.

— Слава на Душата ни! — С огромно облекчение отрони Краля. — А само като си помисля, че беше планирано за вдругиден да му бъде изпята Погребална песен. Отменете я! Забелязва ли се съкровището ни?

— Според нашите сведения богатствата са цяла планина, господарю — гласеше отговорът.

— Кога ще пристигнат? — нетърпеливо попита Краля. — Какъв прекрасен човек е този Егидий! Пратете го при нас веднага щом пристигне!

Отговорът бе предшестван от известно колебание. Най-сетне някой събра необходимата смелост:

— Простете, господарю, но доколкото чухме, Фермера се е отправил към собствения си дом. Но несъмнено ще се насочи насам с най-голяма бързина при първа възможност.

— Несъмнено! — избухна Краля. — Ами че променете му плановете! Не може така да се прибира в селото си, без първо да се яви на отчет. Това никак не ни е по вкуса!

Първата възможност дойде и отмина, както и няколко други след нея. Всъщност Фермера Джайлс се бе прибрал преди цяла седмица, че и повече, а от него в двореца все още ни вест, ни кост.

На десетия ден кралската ярост изригна.

— Изпратете да го доведат! — заповяда той.

И изпратиха. Натоварените с кралската мисия яздиха с все сила цял ден натам, после цял ден обратно.

— Няма да се яви, господарю! — отвърна след два дни разтрепераният пратеник.

— Мълнии Божи! — изруга Краля. — Заповядайте му да бъде тук следващия четвъртък, иначе ще бъде хвърлен в затвора до живот!

— Простете, господарю, но пак отказва да дойде — събщи изпадналият в дълбоко униние пратеник, след като се завърна сам на следващия вторник.

— Хиляди гръмотевици! — развика се Краля. — Веднага хвърлете този глупак в затвора! Пратете хора да докарат тъпия селяк окован!

— Колко хора? — заекнаха придворните. — Там има дракон, и... Опашкоубиец, и...

— И тинтири-минтири! — прекъсна ги Краля. После заповяда да приготвят белия му кон и свика рицарите си (или каквото бе останало от тях), както и отряд въоръжени бойци, и отпътува за Емз, воден от кипящата си ярост. А хората го изпратиха в почуда.

Но до това време Фермера Джайлс вече се бе превърнал в повече от Герой: той бе Любимецът на околността. И местните вече не се радваха на рицарите и бойците, докато минаваха покрай тях, макар все пак да сваляха шапките си пред Краля. С приближаването до Емз изражението на лицата им ставаше все по-мрачно. В някои села хората затръшваха вратите и не си подаваха носа навън.

Тогаз състоянието на Краля се промени от кипяща ярост в хладен гняв. Продължи напред с мрачно изражение, докато стигна до реката, отвъд която се простираше Емз и къщата на Фермера. Беше решил да опожари това място. Но на моста го посрещна самият Фермер, яхнал сивата си кобила с Опашкоубиеца в ръка. Не се виждаше никой друг освен Джарм, легнал наред пътя.

— Добро утро, господарю! — поздрави Джайлс, грейнал в усмивка, без да изчака да го заговорят.

Краля го изгледа студено.

— Поведението ти не е достойно за нашето присъствие — рече той, — но това не те освобождава от задължението да дойдеш, когато си повикан.

— Не съм се замислял за това, господарю, наистина — продължи Джайлс. — Бях зает със свои си дела, а и бездруго прахосах достатъчно от времето си да върша твоята работа.

— Хиляди гръмотевици! — извика Краля, отново избухнал в дива ярост. — Върви по дяволите с цялото си безочие! След всичко

това не се надявай на никаква награда. Всъщност можеш да го считаеш за цяло щастие, ако избегнеш бесилото. А то със сигурност те очаква, освен ако не ни помолиш тук и сега за милост и не ни върнеш меч.

— Ъ? — недочу Джайлс. — Доколкото знам, той ми е за награда. Кой преварил, той заварил, както казваме тук. И доколкото мога да преценя, Опашкоубиеца се чувства по-добре с мен, отколкото с твоите хора. Но впрочем за какво са ти всичките тия рицари и бойци? — попита той. — Ако си дошъл на посещение, щяхме да те посрещнем сърдечно и с по-малко хора. Ако ли си дошъл да ме отведеш, ще са ти нужни доста повече.

Краля се задави, а рицарите пламнаха и сведоха глави. Някои от бойците се ухилиха, понеже Краля беше с гръб към тях.

— Дай си ми меч! — изкрещя Краля, като си възвърна гласа, но забрави множественото число.

— Дай ни короната си! — отвърна Джайлс: потресаваща забележка, каквато никога не бе чувана в границите на Средното кралство.

— Мълнии Божии! Хванете го и го завържете! — изкрещя Краля, този път извънмерно разгневен. — Какво чакате? Хванете го или го посетете!

Бойците пристъпиха напред.

— Помощ! Помощ! Помощ! — закрещя Джарм.

Точно в същия миг изпод моста изскочи драконът. Беше се спотайвал под далечния бряг, дълбоко в реката. Сега избълва ужасяващ фонтан, понеже се бе нагълтал с галони вода. Изведнъж падна гъста мъгла, през която пробиваха само червените драконови очи.

— Вървете си, глупаци! — избоботи той. — Че иначе ви разкъсам на парчета. В планината вече лежат достатъчно трупове на рицари, а както изглежда, скоро и реката ще се напълни с телата на кралските коне и свита!

В следващия миг той скочи и заби лапата си в белия ат на Краля. Животното се впусна в галоп с бързината на хилядите гръмотевици, споменавани тъй често от господаря му. Другите коне тутакси го последваха: някои от тях вече бяха срещали този дракон и не таяха

топли спомени за него. Въръжените бойци се разпръснаха във всички посоки освен към Емз.

Белият ат бе получил само драскотина и не му бе разрешено да стигне далеч. След известно време Краля успя да го принуди да обърне. Ако не друго, поне умееше да управлява коня си. И не можеше да се каже, че се страхува от който и да било човек или дракон на земята. Когато се върна край моста, мъглата вече се беше разнесла, за жалост заедно с всичките му рицари и бойци. Сега ситуацията изглеждаше съвсем другояче — Краля бе сам и идваше на крака да разговаря с някакъв си вироглав фермер в компанията на Опашкоубиеца и един дракон.

Разговорът не потръгна. Фермера Джайлс бе непреклонен. Не искаше да отстъпи и нямаше намерение да се бие, макар Краля да го предизвика на схватка лице в лице, тук и сега.

— Не, господарю! — отвърна Джайлс през смях. — Върви си у дома и украти яда си! Не искам да те нараня. Затова най-добре се прибирай, че не мога да отговарям за действията на глиста. Приятен ден!

С това битката при Моста на Емз приключи. Краля така и не получи нито пени от драконовото съкровище, нито пък думичка на извинение от Фермера Джайлс, който мигом си въобрази, че е най-силният човек на земята. Нещо повече, това бе краят на величието на Средното кралство. Хората на много мили наоколо избраха за свой владетел Фермера Джайлс. Краля, барабар със всичките си звания, не можеше по никакъв начин да се възправи срещу бунтовника Егидий. Понеже последният бе станал Любимец на околността и името му бе влязло в песните. И нямаше как да се пренебрегнат всички балади, възпяващи подвизите му. Най-обичаната сред тях разказваше за срещата на моста в сто подигравателно-героични куплета.

Хризофилакс дълго живя в Емз, най-вече за полза на Джайлс. Понеже човек, който си има в къщата тъй кротък дракон, наистина е за уважение. Бе подслонен в един тъгъл на плевнята, с разрешение на Пастора, и охраняван от дузината юнаци. Така тръгна първата от титлите на Джайлс: Доминус де Домито Серпенте, което на простонароден език ще рече Господаря на Укротения глист, накратко Господаря на Укротен, а с годините редуцирано до Господаря на Тен. Като такъв той се радваше на всеобщо уважение, но въпреки това

продължаваше да плаща минимален данък на Краля: шест говежди опашки и пинта горчивка, дължими в деня на Свети Матей — датата на срещата им на Моста. След известно време Джайлс придоби графска титла и коланът на Графа на Тен бе със наистина завидна дължина.

След няколко години вече бе провъзгласен за Принц Юлий Егидий и престана да плаща данъци, понеже като човек главозамайващо богат си бе построил разкошен палат и бе сбрал цяла армия въоръжени бойци. Всички те бяха щастливи и доволни, тъй като имаха най-доброто оръжие, което можеше да се купи с пари. Всичките дванайсет юнаци бяха произведени в капитанско звание. Джарм имаше златна каишка, разхождаше се когато и където му скимне и живееше като гордо и доволно куче, глухо за проблемите на ближните си, понеже очакваше всички останали кучета да се отнасят към него с уважението, подобаващо на ужаса и величието, което той изпитваше към своя господар. Сивата кобила си отиде от този свят в мир и така и не сподели с никого размислите си.

Разбира се, най-накрая Джайлс стана Крал на Малкото кралство. Короноваха го в Емз под името Егидий Драконариус, но бе по-известен като Стария Джайлс Глистар, тъй като в неговия двор излезе на мода простонародният език, и никое от словата му не бе произнесено на книжовен латински. Жена му стана Кралица, несравнима по своята фигура и великолепие. Тя държеше изкъсо цялото семейно счетоводство. Нямахше начин човек да заобиколи Кралица Агата — или ако опиташе, чакаше го дълъг път.

Така най-сетне Джайлс стана стар и многоуважаван, имаше бяла брада до коленете, почитан надлъж и нашир двор (в който заслугите често се възнаграждаха) и изцяло нов орден от рицари. Наричаха се Драконозащитници и емблемата им беше дракон: дванайсетте юнаци бяха старши членове.

Трябва да се признае, че до голяма степен Джайлс дължи издигането си на късмета, макар наистина да показва кураж в използването му. И късметът, и куражът останаха с него до края на живота му, за голяма радост на приятелите и съседите му. Пастора бе възнаграден изключително щедро. Дори Ковача и Мелничаря си получиха своето. Понеже Джайлс можеше да си позволи да бъде щедър. Но след като стана Крал, издаде строг закон срещу

неблагоприятните пророчества и направи от мелничарството кралски монопол. Ковача се преквалифицира в погребален агент, но Мелничаря бе превърнат в раболепен слуга на короната. Пастора бе повишен в епископ и уреди епархията си в Емзката църква, която бе разширена според новите изисквания.

А сега онези, които все още живеят в земите на Малкото кралство, предстои да чуят истинското обяснение на имената, които някои от тамошните градове и села носят и до днес. Според наученото от гореизложените източници Емз бива провъзгласен за столица на новообразуваното кралство, но с течение на времето имената Господаря на Тен и Господаря на Емз се смесват и от двете се получава Тенза, по-късно променено в днешното Темза. От друга страна, в памет на дракона, благодарение на когото градът се сдобива с богатство и слава, жителите, известни с латинското си име драконари, изграждат великолепен палат на четири мили северозападно от Тен — там, където била първата среща между Хризофилакс и Джайлс. Мястото става известно из цялото Кралство като Аула Драконария, или на простонароден език Глистомом, наречен в памет на Краля и според неговите изисквания.

Оттогава насетне релефът на тези земи е съвсем променен. Сменят се кралства и господарства. Изчезват гори, реки изменят пътищата си. Остават само хълмовете — и те обветрени и излъскани от дъждове и ветрове. Но името се помни, макар днес хората да го наричат Глистъл (доколкото разбрах). Понеже селата са загубили част от гордостта си. Но в дните, за които разказва това предание, мястото е било известно като Глистомом, Кралското седалище, а над дърветата прелитали дракони. И докато Опашкоубиеца бил високо над земята, нещата вървели по мед и масло.

[1] Закачка към един от символите на университетското образование Оксфорд с акцент върху формата за мн.ч. охеп от ох — вол, говедо. — Бел.прев. ↑

[2] Ние, Август Бонифаций Амброзий Аврелиан Антоний Благочестив и Великолепен, дважди крал, тиранин и Василевс на Средното кралство, подписах. ↑

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА СТРОФА

Хризофилакс често се молеше за свободата си. Изхранването му се оказа доста скъпичко, понеже тялото му продължаваше да расте, както подобава на един дракон (драконите са като дърветата — растат, докато в тях има живот). Тъй че дойде денят, в който Джайлс се почувства достатъчно сигурен, за да пусне горкия глист да си върви. Разделиха се с порой от уверения във взаимното си уважение и с пакт за ненападение върху съответните приятелски страни. Доколкото позволяваше злото му сърце, Хризофилакс бе изпълнен с най-топли чувства към Джайлс — в крайна сметка Опашкоубиеца си оставаше: животът на дракона, както и на целия му род, лесно можеше да бъде отнет. А и все още разполагаше в пещерата с някое и друго съкровище (както подозираше Джайлс).

Хризофилакс отлетя обратно към планината — бавно и с усилие, понеже от дългата липса на употреба крилете му бяха закърнели, а същевременно размерите и люспите му се бяха увеличили неимоверно. Още с пристигането си забеляза един млад дракон, имал наглостта да заеме леговището му в негово отсъствие. Говори се, че шумът от битката бил чут чак във Венедотия. Когато най-накрая с огромно удоволствие закуси с победения си опонент, Хризофилакс се почувства по-добре, а белезите на унижението му бяха заличени. И той потъна в дълъг и напоителен сън. А когато най-сетне се събуди, отиде да намери онзи най-висок и най-глупав сред всички великани, благодарение на когото бяха започнали всичките му проблеми в онази далечна лятна нощ. Хризофилакс му обясни туй-онуй и горкичкият великан остана наистина поразен.

— Значи така, мускет? — пророни той и се почеса по главата. — Аз пък да реша, че са конски мухи!

FINIS

ИЛИ НА ПРОСТОНАРОДЕН ЕЗИК

КРАЙ

ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ТОМ БОМБАДИЛ

ПРЕДГОВОР^[1]

Червената книга^[2] съдържа огромен брой стихотворения. Някои от тях са извлечени от текста на „Падането на Властелина на пръстените“^[3] или приложените към нея предания и хроники; още доста са открити на хвърчащи листа; трети пък са небрежно нахвърляни върху полета и всякакви празни местенца. Повечето от последните са пълни безсмислици, често пъти неразбираеми дори в случаите, когато се разчитат, или пък представляват полузабравени фрагменти. Такива са 4, 11, 13; по-добър пример за този вид поезия представляват набързо надрасканите върху листа с Билбовото стихче „Щом зима се озъби пак“^[4] редове:

*Завихри северният вятър петлето-ветропоказател,
опашката си не успя да задържи то над снега;
студът захвапа показателя —
ни мърда, ни се движи с вятъра.
„Горко ми“, жален стон разгърна,
„Напразно“, петльо му отвърна
и стонът им се сля.*

Настоящата подборка е направена сред по-стари образци, свързани най-вече с легендарната и комическата традиция на Графството от края на Третата епоха, явно дело на хобитите и особено на Билбо и неговите приятели или на техни преки наследници. Така или иначе, тяхното авторство се посочва често. Останалите произведения са написани с различен почерк и вероятно произлизат от устната традиция.

В Червената книга се твърди, че номер 5 е творение на Билбо, а 7 — на Сам Майтапер. 8 е подписано със СМ, така че може да се

приеме, че и то е на Сам. 12 носи същите инициали, макар най-вероятно да става въпрос за Майтаперова обработка на по-стари басни, които — както изглежда — са любим жанр на хобитите. Във „Властелинът на Пръстените“ Сам твърди, че 10 е традиционна песен от Графството.^[5]

3 е пример за друг любим хобитов похват: стихотворение или притча, завръщащи се към своето начало и по този начин позволяващи да бъдат рецитирани, докато на слушателите не им писне. В Червената книга са открити няколко подобни образци — макар и в суров и необработен вид. Цитираното тук стихотворение е най-дългото и най-изпипаното. Авторът му очевидно е Билбо, което личи от безспорната близост на текста с дългата поема, изпята от хобита като негово лично творение в дома на Елронд.^[6] По произход „безсмислица“, в своята ломидолска версия тази поема е някак неуместно променена и пригодена към легендите за Еарендил на Върховните елфи и нуменорците. Вероятно защото метрическата ѝ структура е Билбово дело — достижение, с което той е бил изключително горд. Подобна метрика не се среща никъде другаде в Червената книга. Включената тук по-стара форма на стихотворението би трябвало да се отнесе към ранните дни след завръщането на Билбо от неговото странстване. Макар да се долавя влиянието на елфически традиции, на тях не се гледа с особена сериозност и използваните имена (Дерилин, Телами, Белмари, Аери) са най-обикновени нагаждания в елфически стил, като всъщност в тях няма нищо елфическо.

Влиянието на събитията от края на Третата епоха и разширяването на хоризонтите на Графството чрез контактите с Ломидол и Гондор се долавя и на други места. 6 — макар тук да е положено до Билбовото стихотворение „Човекът от луната“, — както и последното — 16, в крайна сметка вероятно произхождат от Гондор и очевидно се опират на традициите на Хората, обитавали крайбрежните райони и запознати с вливащите се в Морето реки. В 6 се споменава Белфалас (ветровитият залив на Бел), както и Моревбранната кула Тирит Аеар на Дол Амрот.^[7] В 16 се споменават Седемте реки,^[8] вливащи се в Морето при Южното кралство, използва се и гондорското име от върховноелфическа форма Фириел, „смъртната жена“.^[9] В Дългобряг^[10] и Дол Амрот са запазени редица традиции от древни елфически земи, както и от района около пристанището на

Мортондското устие, откъдето в далечните времена на Падането на Ерегион през Втората епоха са поемали „корабите, плаващи на Запад“. Ето защо тези две стихотворения се приемат за преработки на дошли от Юг творби, макар да не е изключено да са достигнали до Билбо през Ломидол. 14 също е свързано с ломидолските традиции на елфите и нуменорците и описва героичните времена в края на Първата епоха. Като че ли в него се долавят отгласи от нуменорската притча за Турин и Мим Джуджето.

1 и 2 очевидно идват от Фуков край. Те демонстрират повече познания за тази страна и за гористата долина на Върбоструйка,^[11] отколкото е възможно да притежава който и да било хобит на запад от Мочурищата. Те показват още и че фуковци са познавали Бомбадил,^[12] въпреки че определено не са разбирали способностите му повече, отколкото населението на Графството е проумявало уменията на Гандалф: и на двамата се е гледало като на доброжелатели, може би малко тайнствени и непредсказуеми, но при всички случаи комични. 1 е ранна творба, съставена от разнообразни хобитови версии на легендите за Бомбадил. 2 се опира на подобни традиции, макар че тук добродушните закачки на Том са насочени към другарите му, които ги приемат със смях (примесен със страх); но то най-вероятно е съчинено доста по-късно, след посещението на Фродо и другарите му в дома на Бомбадил.^[13]

Представените тук стихове — с хобитов произход — притежават две основни общи черти. Имат склонност към използване на странни думи и боравят с изненадващи обрати в римите и ритъма — в своята простосърдечност хобитите очевидно приемат това за достойнство или изкусност, макар че то несъмнено е най-обикновена имитация на елфически практики. Освен това въпросните стихотворения, поне на повърхността, изглеждат лековати и фриволни, макар понякога човек да има причина да заподозре, че в тях се крие повече от чутото от ухото. 15 — със сигурност от хобитов произход — е изключение. То е създадено най-късно и принадлежи към Четвъртата епоха. Включено е тук, понеже нечия ръка е изписала най-отгоре „Сънят на Фродо“. Кое е удивително и макар да е малко вероятно авторът му да е самият Фродо, заглавието показва, че има връзка с мрачните и отчаяни сънища, навестявали хобита през март и октомври в неговите последни три години. Със сигурност има и други традиции, свързани със

завладените от „лудостта на странстванията“ хобити, които — ако изобщо са се завръщали — са изглеждали странни и неспособни да преразкажат преживяванията си. Мисълта за Морето винаги е била заложена в основата на хобитовото въображение; но в същото време страхът от него и недоверието към цялото елфическо познание са били особено разпространени в Графството в края на Третата епоха и този страх със сигурност не е разсеян напълно след събитията и промените, съпътствали този край.

[1] В „Приключенията на Том Бомбадил“ има множество познати на любителите на Толкин имена на местности, герои и събития. За улеснение на читателя, където е било възможно, те са предадени според преводите на Любомир Николов. Обяснителните бележки, имащи за цел да припомнят някои имена и факти, са изготвени с помощта на „The Complete Guide to Middle-Earth“ by Robert Foster. — Бел.прев. ↑

[2] Червената книга на Западния предел представлява обемна книга с червени кожени корици, написана от Билбо, Фродо и Сам Майтапер и обогатявана с допълнения и бележки от множество неизвестни автори. Освен че се занимава със събитията от края на Третата епоха, тя съдържа и Билбовите „Преводи от елфически език“, както и редица други любопитни приложения. Оригиналът е загубен, но се пазят множество преписи. — Бел.прев. ↑

[3] Става въпрос за мемоарите на Билбо, довършени от Фродо и озаглавени от последния „Падането на Властелина на пръстените и завръщането на краля“; вж. „Властелинът на Пръстените“ (ВП), т. II, 587. Тук и навсякъде по-надолу отпратките са към двутомното издание на „Народна култура“, С, 1990. — Бел.прев. ↑

[4] Вж. ВП, т. I, 263. — Бел.прев. ↑

[5] Вж. ВП, т. II, 230. — Бел.прев. ↑

[6] ВП, т. I, 226–228. — Бел.прев. ↑

[7] Дол Амрот е главният град на Белфалас в Гондор. — Бел.прев. ↑

[8] Лефнуи, Мортонд-Кирил-Рингло, Гилрейн-Сернуи, и Андунин. — Бел.авт. ↑

[9] Име на гондорска принцеса, чрез която Арагорн претендира за южно потекло. Така се е наричала и дъщерята на дъщерята на Сам

— Еланор, но нейното име, ако изобщо е свързано с въпросното стихотворение, вероятно е дошло от него, тъй като не е характерно за Западното наречие. — Бел.авт. ↑

[10] Или Анфалас, крайбрежна област между Лефнуи и Мортхонд, владение на Гондор. — Бел.прев. ↑

[11] Стрит насип е малко поселище на северния бряг на Върбоструйка; намира се извън пределите на Плета, тъй че е охранявано и отбранявано от насип или преграда, стигаща чак до водата. На възвишението зад него, в тясната ивица между Плета и Брендивин, се намира селцето Брередон (Брезов хълм). При Сивокей, устието на Крайграфската река, има пристанище, от което се стига до Дълбок дол и нататък към Пътя, извеждащ към Тръстиково и Стъблино. — Бел.авт. ↑

[12] Всъщност вероятно именно те са го нарекли с това име (фуковско по форма), което се прибавя към многото му по-стари имена. — Бел.авт. ↑

[13] Вж. ВП, т. 1,123–133. — Бел.прев. ↑

1

ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ТОМ БОМБАДИЛ^[1]

*Стар Том Бомбадил, славен юначага,
синя дрешка си ушил, с жълти чизми бяга,
с пояс сърмен натъкмен, с гащи от сукно,
на бомбето му стърчи бляскаво перо.
Там под Хълма той живее, Върбоструйка где се лее,
гдето бликнала в тревата, бърза къмто долината.*

*Лятно време стари Том из полята скита,
ту лютичета бере, ту след сянка вита
със пчелите се задява, плъпнали в цветята,
край брега си полежава, клати си краката.*

*Както тъй се бе изпънал с брада във водата,
Златоронка се яви, щерка на Реката;
към брадата му посегна долу да го дръпне,
Том се потопи тогаз и надзърна вътре.*

*„Хей, Том Бомбадил, що дириш тядява —
закачи го Златоронка, — стига вече шава,
рибата ще ми изплашиш и другите твари,
пък и шапката ти тръгна да те изпревари.“*

*„Ах, момиче, сладко птиче, шапката ми давай,
че не ща да газя тука — хич не се надявай!
После, малка господарке, вкъщи се прибирай,
под скали и коренища тутакси заспивай!“*

*Златоронка го послуша и се гмурна под водата
у дома си да се сгуши. Том остана край Реката;*

*и зае се под лъчите, в Върбаланово легло
чизмите да си суши, излиялото перо.*

*Ала щом от Върбалан песен се отрони,
Бомбадил заспа тозчас под трептящи клони;
тясната хралупа — щрак! — бързо се затвори,
хвана го със все калпак и перо отгоре.*

*„Ха, Том Бомбадил, остави ги тия —
да надничаш в моя дом, да протягаш шия,
със перото час по час гъдел да ми правиш,
да ме мокриш като дъжд. Имаш много здраве!“*

*„Пускай ме на свобода, Стари Върбалане,
че убива ми отвред и врата ми ще се схване
в корените ти чепати. Пий си сладко от водата,
после бързо се прибирай — като на Реката
дъщерята“*

*Щом го чу да му говори, Върбалан го пусна
и заключи се отвред, чак кепенци спусна,
замърмори, занарежда. А пък Том, юнакът,
продължи по Върбоструйка — тръгна без да чака.*

*Щом се умори, поспря се и заслуша се в захлас
във Гората гдето птички чуруликаха в тозчас —
пеперуди бели пърхаха, песента им чули.
Там остана Том, дордето облак слънцето забули.*

*Чак тогава продължи, че дъждец забрули.
Във водата затанцуваха капките дъждовни,
от листата ги разсипа вятърът тъжовен.
Том намери тясна дупка и се пъкна вътре.*

*Изотдолу се подаде Язо Белочели
под скалата де живее със жена и челяд.
Попремигнаха очички със протегнати ръчички,*

във хралупата поседна Том наред със всички.

*Вътре в тясната си къща те го обградиха:
„Хо, Том Бомбадил! В наш'та къща тиха
що щеш край софрата? Хванахме те за ръката
и едва ли ще намериш пътя към Реката!“*

*„Чуй сега какво ти казвам, стари друже Язо:
да не си помислил тука да ме задържиш напразно.
Път ме чака, та затуй покажи вратата,
после бързо се измивайте и бегом в леглата
както стори Златоронка — на Реката дъщерята,
а след нея онзи старец Върбалан в Гората!“*

*Челядта подземна в миг в един глас се надигна:
„Ще прощаваш!“, и го пуснаха в задната градина,
после бързо се прибраха и треперейки от страх,
окопаха се, заринаха входовете с пръст и прах.*

*Летният дъждец отмина и небето засия,
Том усмихнат се забърза да си стигне у дома.
Щом вратата си отключи и кепенци вдигна,
мигом лампата запали — веднъж в кухнята стигнал.
През прозореца видя как звезди му смигат
и луната как се кани на път да се вдига.*

*Хълмът потопи се в мрак, в къщата му светна;
горе се провлачи крак, той ръкав запретна.
„Хоо, Том Бомбадил! Дар донесе ти нощта!
Дебна в мрака да те пипна, мой си ти сега!“*

*Ти забрави, на Могилата че живеят Твари,
Каменния кръг на билото чака да те свари.
Аз съм тук, един от тях, идвам да те взема,
под земята да те хвърля вледенен и бледен.“*

„Вън! Вратата затвори, да не си се върнал!“

*Не ти ща смеха гъгнив, да не съм те зърнал!
Заминавай си обратно на тревистата Могила,
бързо лягай като всички — Златоронка мила,
Стари Върбалан и Язо в своята хралупа!
Бягай где забравен стон и злато се трупа!“*

*Чу го таз Могилна твар, през вратата рипна,
и през двора, над дувара, сякаш сянка ситна,
по баира се затътри към Кръга от камък,
пръстените зазвънтяха по пръста му хладък.*

*Стари Том Бомбадил легна на възглаве,
дето беше по-уютно от това на Язо,
и по-сладко, и по-меко от на Върбалан,
и заспа, че и захърка като мях голям.*

*Заранта щом се събуди, песента му закънтя:
„Хей, дол, весел дол!“ — тъй си той запя.
Натъкми се със бомбето, със перото, със сетрето,
слънцето посрещна бодро да надзърта зад пердето.*

*Мъдър стар Бомбадил, славен юначага,
синя дрешка си ушил, с жълти чизми бяга.
Никой не е побеждавал Том на Хълма и в Гората,
по пътеките или на Реката в долината,
нито пък край езерата с лилии в водата.*

*Но веднъж остана Том и сломен, и поразен,
Златоронка щом видя, мила, прелестна мома.
Русокоса, в плащ зелен, на брега приседна
и запя със меден глас песен сладка, древна.*

*Той се хвърли да я хване, бързо я прегърна,
чаплата, папурът-страж мигом се отвърна.
Златоронка се уплаши, Бомбадил ѝ рече:
„Моята прекрасна дама! Идваш с мен далече!
Масата те чака вече с жълтата сметана,*

*с белите погачи, със меда за двама.
Ще живееме под Хълма — не мисли за майка,
че любим къде ще дириш посред върбалака!“*

*Стар Том Бомбадил вдигна пищна сватба,
издокаран със перо над бомбето старо;
с рокля сребърно-зелена дамата си той дари
с забравки, с перуники в златните коси.
И запя като скорец, стиснал весела цигулка
и през кръстчето прегърна младата си булка.*

*Къщата му засия, ложето му блесна в бяло;
под щастливата луна Язовата челяд цяла
затанцува, заигра, а пък Стари Върбалан
край главите им се спря хем доволен, хем засмян.
Само Майката-река край тръстиките въздиша,
и Могилна твар в нощта слуша гъгнещо да диша.*

*Стари Том Бомбадил шумовете нощни не улавя.
Гласове го не достигат мамещи и мощни.
Като къпан се наспа и запя на сутринта:
„Хей, дол, бесен дол, весел дол, любима!“
И дордето Златоронка среше си косата,
Том погледа я от прага с вейка върбова в ръката.*

[1] В случай че някой е забравил, Том Бомбадил живее в Старата гора. По-точно той е нейният абсолютен господар — там не може да му повлияе дори Пръстенът. Въпросът за произхода му не е напълно изяснен, макар на външен вид да наподобява човешко същество — нисичък и червендалест, с вечното синьо перо, стърчащо от шапката му, с огромните жълти обувки. Притежава наистина изключителна сила, познания и веселост. Както и много имена. Сам той се нарича Най-стария и твърди, че е роден още в зората на Първата епоха. Името Том Бомбадил му е дадено от хобитите от Фуков край; за елфите е Ярвен Бен-адар, за джуджетата — Форн. Тъй като рядко напуска

Гората, пътешествията му, описани в следващите две поеми, могат да се приемат за наистина забележителни. — Бел.прев. [↑](#)

2

БОМБАДИЛ ПЪТУВА С ЛОДКА

*Жълтее старата Гора и Западният вятър свири;
в шубрака Том листо от бук посред дърветата
сподире.*

*„Ха, ветровете ме дариха със най-прекрасния от
дните.*

*Защо да чакам ден-година? На път се вдигам през
водите,*

*където видят ми очите; ще стегна старата си
лодка,*

*по Върбоструйка ще се спусна на сладостна
разходка!“*

*На близък клон се пъчи Птиче. „Хей, Том! Я чуй сега,
аз знам, аз знам къде те води Старата река
и ей сегинка ще политна и мигом ще го известя.“*

*„Ти, малък приказливко, млъквай, езика ти да не
извия!*

*Какво току ми се навираш: на всяка манджа —
мерудия!*

*На остър кол ще те набия, ако на Върбалан решиш
да кажеш накъде съм тръгнал — тогаз ще се печеш
на шиш!“*

*Но малък Върбропей пернат политна с вирната
опашка:*

*„Ха-ха, хвани ме, ако можеш — не ме лови ни бич, ни
прашка!*

До Върбалан ще прелетя и нему тихо ще прошепна:

«Там гдето Сивталаз тече, ще му подсказва, без да трепна,
по залез-слънце.» Бързай, на, трапеза там е сложена!“

Тогава се усмихна Том: „Щом тъй е, значи да вървя, ех, вярно, друмища ме чакат, но днес ще се повеселя.“

Веслата стегна и почисти, измъкна лодката от храста

и през тръстика и папур се спусна смело — джаста-праста,

и песен даже си запя: „Глунав напрат, ала-бала,
Върбоструйка-струйка разбълбуква сякаш хала!“

„Опа! Том Бомбадил, ти къде тъдява си се заразхождал

с таз коруба стара? Върбоструйка где преброждаш?“

„Тръгнал съм към Брендивин, на Реката по снагата;
къмто Свършиплет където пир за мене стягат.
Там живее благ и мил дребничък народец
дето среща ме не гост, а кат братец роден.“

„Поздрави ти моите близки, питай ги тогава
где по техните земи риба се скатава!“

„А, не става, рече Том, там съм на разходка,
не да върша туй-онуй, а да скитам с лодка.“

„Хей, брей, смешен Том! Само че внимавай
старото корито твое да не те удави!“

„Замълчи, син Рибалане! Мерси за съвета!
Сам иди да си закичиш с кости рибешки сетрето!
Тук се пъчиш, големееш с алена жилетка,
у дома, признай, се чувстваш като в малка клетка.

Чувал съм за твои близки, навирили клюна,
дето не ги бива даже да хванат моруна!“

Рибалан тогава млъкна, окото му мигна,
Том си тръгна. Пляс с криле — онзи си замина,
а зад него се понесе синкаво перце.
Том си рече — туй е дар, макар не от сърце.
И си шапката закичи, хвърлил старото перо:
„Вече синьо ще си имам — веселко и по-добро!“

В миг водата закипя — с кръгове бълбука.
Том замахна със весло, прас! — то сянка чукна.
„Пфу! Том Бомбадил! Скоро не си идвал!
Лесно ще те потопя с лодката и всичко!“

„Моля? Виж го ти, Видран, как се е отракал!
По-добре да си вървиш, че дела ме чакат.“
„Шт, Том Бомбадил! Да не викна мама
ведно с цялата рода — батко е за двама!
Ще им кажа: Том Глупака със старата си лодка
Върбоструйка ще преброжда като на разходка!“

„Кожата ти тлъста аз ще я дам на Тварите
да я поизтупат. След това затварям те
в тънки обръчи така, че и твойта майка
не мож те позна. А сега си трайкай!“

„Пфу!“, изпусна се Видран и вода разплиска
върху шапката на Том, после се закиска
и се гмурна във Реката, към брега отплува
Бомбадиловата песен вече да не чува.

Покрай Том навъсен Лебед мина плавно, гордо,
и погледна го, изпъшка без следа от бодрост.
Том усмихна се: „Какво, искаш си перото?
Дай ми друго — онова излия горкото.
Де да беше по-любезен, щях да те обичам —

но си толкоз горделив, та не се заричам!
Ако някой ден се върне Кралят за добро,
твоят вирнат клюн ще сложи мигом на място!“
Лебедът пак изпуфтя и отмина бързо;
Том веслата взе тогаз и напред забърза.

До пред Бента той пристигна. Вниз пенливобяла
върху Струйноблик водата лееше се цяла.
Том над яза се прехвърли и политна долу.
Запрямата се и блъсна Насипа оголен.

„Хой! Брей, кой бил тук — брадат смешен Том!“,
оживиха се завчас в Свършиплет и Брередон.
„Бягай, Том, да не те погнем със стрели и прашки!
Старогорци не се пускат във земите ни юнашки,
лодките им ний потапяме, ако стъпят в Брендивин.“
„Я по-кротко, полуръстове, ще ви ступам до един.
Знаете ли, че съм виждал ваши мили сродници
как се кривят още щом ги погледнат бродници,
как от своите си сенки в лунна нощ се стряскат.
Ха по-кротко, да не викна орки да ви спляскат!“

„Викай който искаш, Том, квото щеш приказвай.
Три стрели във шапката! Нас недей да дразниш!
Накъде сега отиваш? Ако бира ти се пие,
в Брередон едва ли има кой да ти надвие!“
„По-далеч от Брендивин аз съм се запътил —
към Крайграфската река — буйна, че и мътна.
Ако някой ми помогне таз река да прекося,
ще го помня и прославям чак до моята земя.“

Мрак над Графството се спусна, слънцето залезе,
Брендивин почервения и ветреца излезе.
Край брега на Сивталаз никой Том не чака,
и на Пътя няма кой да срещне юнака.

Бомбадил потегли сам в падащата вечер.

Светлинки блестят напред. Един глас изрече:
„Опа-оп!“ Каручка спря, колела изстъргаха.
Том отмина, не поспря, даже не обърна се.

„Ало, хей! Къде така през Мочурищата сам!
Кой те тъй доукраси със стрели в каскет голям?
Явно някой те е сварил да слухтиш във мрака!
Я кажи ми що тук щеш, май че никой те не чака.
Сигур бирка ти се пийва, а парици нямаш.
Ще река на всички тука кръчмите да не отварят!“

„Виж ти, виж ти, кой бил туй! Закъсна обаче
да ме срещнеш край Реката, А сега си втасал!
От дъртак, дете не може да се мръдне даже,
се очаква във устата да е по-забавен.“

„Дървен философ, я млъквай, не ме поучавай,
да не те развеселя, че си заминаваш!“
„Чудоуме, вече май бира задлъжня ми!
Дори в мрака стар другар трябва да се знае!“

Двама в старата каручка тръгнаха по пътя.
Във Тръстиково не спряха в кръчма да се пъхнат.
Сред подрънкване и смях и потръскване в захлас
в Чудоумовата нива озоваха се завчас.
Лъжипът бе осветен от безброй звезди.
Светлият чифлик очакваше закъснели пътници.

Със дълбок поклон ги срещнаха синове и дъщери,
а жена му жадни гости с бира напои.
После приказки разправяха, песен се запя,
дъщерите затанцуваха, майка им се смя.

Щом всички легнаха си в сламата или в пера и пух,
край топлото огнище прегърнати на куп,
Стар Том и Чудоум във приказки потънаха:
от Хълма до Могилата истории разгънаха

за ечемик, овес, сеитба, за оран, урожай,
за Брее, за ковача, за мелничаря май,
за слухове, понесени със северния вятър,
за Съгледвачите край Брода, за Сенките в полята.

Накрая Чудоум захърка край топлото огнище.
Преди да съмне, Том стопи се във пустите
стърнища

и сякаш сън полузабравен остана им в главите.
Врата да скръцне се не чу, дъждецът през тревите
разми му стъпките в калта. Край Сивталаз се не
видя
следа. А в Свършиплет не чу му никой песента.

Три дни край Насипа домува лодката му стара,
а на четвъртия по Върбоструйка тя отплава.
Разправят, видрите дошли по тъмно да я вземат
да я изтикат къмто Бента, нагоре да поеме.

От Острова доплува Лебеда наперен
фалина гордо стиснал в клюна начумерен,
корубата повлякъл; зад него всички видри
помагаха задружно на лодката да мине
на стари Върбалан помимо кореняка;
и Рибалан, и Върбопей там също бяха.
Най-сетне ето я на Бомбадил рекичката.
„Хей, бива ли кокошка без крака“, провикнаха се
всичките.

О! Глупа-лупа-върбоструйка-струйка! Веслата где
са!

Край Насипа те дълго Том очакваха да си ги вземе!

3

РИЦАРСКИЯТ ДУХ

*Живял е някога юнак,
и рицар смел, че и моряк.
Със своя кораб здрав и лек
и си пътува, и си векува,
с товар от плодове и вино,
с каша овесена — да му е весело,
подправена със кардамон,
и с джинджифил, и с кимион.*

*Попътни ветрове призва
да му напътстват кораба
през седемнадесет реки —
да го не бавят от зори.
Намери пристан тоз моряк
покрай самотен речен бряг,
там, где реката Дерилин
тече и се върти кат млин.
И тръгна през поля, паланки
към мрачната Страна на Сянката.
И хълм след хълм, във пек и зной
по пътя си вървеше той.*

*Приседна песен да подхване,
делата рицарски забравил;
прелитна пеперуда лека —
прекрасна дама на сърцето.
Тя наруга го — той замря,
тя се засмя и отлетя.
И оттогава той, препатил,*

реши да учи занаяти.

*За да я хване, изтъка
воал ефирен от сърма;
след нея за да полети,
крила от птиче си съши;
В засада я издебна бърже
с кепче от свилено въже.
Подир стъпки ѝ шатра мека
от лилии; а брачно ложе
от цвят изви и пух положи —
да ѝ е мекичко и лекичко.
И най-накрая я облече
във белосърмено елече.*

*Втъка рубини в накити,
но тя, уви, разкъса ги и
дръзко в бой го призова;
той, натъжен, се олюля
и отлетя самин, треперец,
остави я, макар ѝ верен,
обязди вятъра, засили се,
крила разперил, в миг стопи се.*

*Прелитна над архипелази,
где невен жълт е на талази,
где бликат сребърни води
и чисто златни планини.
Готов за бой и за войни
над океана се стопи,
поел към чудна Белмари,
и Телами, и Фантази.*

*Направи си и щит, и шлем
от кост на дракон със мехлем,
смарагдов беше мечът смел,
във страшни битки го повел*

със рицари от славни дни
от Аери и Фаери,^[1]
със паладини звездооки,
подели боеве жестоки.

С кристална ризница връз кон,
със ножница от халцедон;
с връх сребърен по пълнолун
блести му пиката-харпун.
Стрелите си от малахит
размахва като сталактит
срещу вразите си коварни
и ги надвива в битки славни.

Той влезе в бой със Онемявците,
с Жужавците и Пчелокрилите;^[2]
спечели Златна пита бляскава,
изду платна да се прибира
със кораб от цветя и слюда,
с воал най-фин за балдахин;
пое със песен и потруди се
доспехите си да изжули.

Поскита още малко рицаря
из острови далечни, скритички,
посрещан от трева до кръста.
Но най-подир той сложи кръста
и пътя славен към дома
пое. За спомен си взема
трофея славен да му спомня
за схватки и за боеве!
В скиталчества и бойна слава
той бе забравил дотогава —
бе все на път и все на крак.
Но ето, старият моряк
отново кораба си спретва,
че няма по-висока летва

*от туй да си си все юнак,
и рицар, пътешественик
със вятъра понесъл се
и волен кат перо.*

[1] Всички тези страни са несъществуващи. В имената им авторът на стихотворението Билбо явно е търсил елфическо звучене. — Бел.прев. ↑

[2] По всяка вероятност несъществуващи видове насекоми. — Бел.прев. ↑

4

ПРИНЦЕСА АЗЙА^[1]

*В песни елфически пей се така:
Тъй е прекрасна тя —
принцесата Азйа,
в косата ѝ златиста —
наниз от мъниста,
в ръчицата ѝ прелестна
кърпа златовезана,
а нежното вратле краси
изящен накит от звезди.
От паяжина лека
с сияние най-меко
е финото палто.
А поясчето бяло
на тънката снага
е сякаш от роса.*

*Денем все заметната
с пелерина спретната
ниско над очи;
нощем тя сияе
като лунно паяче
в мрежа от звезди.
Пантофките ѝ крехки
са сърмени и меки
и блясъчно вървят,
когато тя отива,
развяла златна грива,
да потанцува пак.
Щом малките крачета*

погалят езерцето,
заспало под леда,
искрици се надигат
и светлината скриват
във вихърния танц.

Повдигнала глава
към ведри небеса,
тя призрачния бряг
огледа. След туй се завъртя
с наведена глава.
Отдолу изпъзля
малката принцеса Тйа —
прекрасна колкото Азйа.
Крачетата им се допряха!

Тйа бе досуц като Азйа —
и лека, и изящна;
но, странно — като че ли бе
надолу със главата.
А мъничката ѝ коронка
потъваше незнайно где!
Искрящите очета
с огромен интерес
се взираха в Азйа:
О, що за чудо:
да виснеш на краче
всред звездното небе!

Само малките краченца
си намираха местенце,
гдето да се срещнат.
А къде ли е страната,
във която на земята
няма да се стъпва —
туй не може да се каже,
нито пък да се научи

от елфическия род.

*И тъй все сама
принцеса една
на танци отива
с мъниста в косата,
със пояс красив,
с пантофчета крехки —
изящни и меки — танцува Азйа;
с изящни и меки
пантофчета крехки,
със пояс красив,
с мъниста в косата — танцува Тйа!*

[1] Двете елфически принцеси Азйа и Тйа се споменават само тук. Всяка прилика с други лица и събития най-вероятно е случайна. — Бел.прев. ↑

ЧОВЕКЪТ ОТ ЛУНАТА^[1] ОСЪМНА НА ЗЕМЯТА

*В странноприемницата стара
под сивия обрулен хълм
сервират пиво толкоз гъсто,
та Гостът от Луната яви се вечер късно
да се напие като пън.*

*Конярят има странна котка,
тя на гъдулка петострунна
лъкът прокарва, без да спре,
сякаш кожуха си дере
във грейналата вечер лунна.*

*Ханджията пък има куче,
което вицове обича;
щом се устите поразвържат,
то слуша думите да свърже
и после да се смее тича.*

*Рогата крава там държат
като кралица горделива;
но музиката я размята
и тя започва да се мята
във танц, щом види тучна нива.*

*И, о!, чинии от сребро
със набор сребърни лъжици!
В тях във неделя се сервира,*

*а в събота със капка бира
ги лъскат две старици.*

*Човекът от Луната над чашката заляга,
котката подкара песента юнашката;
лъжица и чиния по масата танцуват,
кравата в полето тича и лудува,
а псето малко гони си опашката.*

*Конярят се обърна към странната си котка:
„Жребците бели от Луната
юздите сребърни ще скъсат от нетърпение;
сайбията им пие си без никакво вълнение,
а скоро ще изгрее слънце над Земята!“*

*И котката почна хей-дидъл-хей-дидъл —
песен, що мъртвия в гроба обръща:
застърга, задраци, все повече бърза,
а барманът госта си силно разтърсва:
„Хей, три май минава!“ — и челото смръщи.*

*Човека нагоре по хълма избутаха,
навреме да стигне и той на Луната,
жребците му яки в галоп се спуснаха,
а кравата щура кат бясна друсна се,
лъжица сребърна докосна земята.*

*Гъдулката стърже дум-дидъл-дидъл,
чак кучето дребно залая,
на челна стойка изправи се кравата,
наизскачаха гостите здравата
и затанцуваха накрая.*

*Със пинг и със понг отиде си струна!
Политна кравата към Луната;
А кучето малко от смях запревива се,
чиниите съботни хукнаха, скриха се,*

лъжица надигна се над земята.

*Потъна зад хълма Луната ярка
и Слънцето грейна наместо нея.
Тя не повярва, направо ахна,
че денем бе, ала внезапно
си легнаха хората да се сгреят.*

[1] Възможно е Човекът от Луната, който се споменава в някои предания, известни в Графството и Гондор, да е свързан с лунния пилот Тилион, поискал да докосне духа на огъня Ариен, но изгорен от него. — Бел.прев. ↑

6

ЧОВЕКЪТ ОТ ЛУНАТА СЛЕЗЕ РАНО НА ЗЕМЯТА

*Човек от Луната обу си краката
с чепици от бяло сребро,
корона искри и главата краси,
със перли проблясва манто.
С плащ сив той премина в един ден мъглив
по пътя, облян в светлина.
Ключ леден в ръката му крие се бледна
и скришом отваря врата.*

*По стълба избрана от нишка тъкана
поема той с леки нозе.
Щастлив към живота си нов и красив
отправя се, без да се спре.
Че веч диамантите бели са спрели
да радват самотно сърце
и в кула далечна в униние вечно
не се чувства той най-добре.*

*Готов е самин да се бий за рубин,
та дрехата да си краси,
и за диадеми със камъни ценни
да радват го чак до зори.
Самотен е той. В часовете безброй
света златноват наблюдава
и слуша жуженето, дето въртенето
на долния мир придружава.*

Когато Луната изпълни тавата,

сърце му копнее за Огън:
но не за зари на лунни скали —
за истински цвят той се моли,
за алено, розово, тъмночервено,
за огън с пламтящи езици,
за залез виолетов над буря в морето,
за шир, почерняла от птици.

За синьо мечтае със краски омайни,
в гората за тучен бръшлян;
сънува той нощем и хора, и още
кръв кипнала — туй му е блян.
Душата му жадна за песен отрадна е,
и гладна за мръвка и вино,
че лунни милинки от леки снежинки
не са му те никак любими.

Кракът му омекна, щом мисъл го секна
за мръвки и пуни в изобилие;
по стълбата стръмна надолу се спъна
политна стремглав без усилие,
нощеска през юли дървета обрули
и кацна той не съвсем меко —
от стълбата своя отлетя на завоя
пред Залива Бел^[1] недалеко.

И започна да мисли: ако дълго се кисне,
няма ли да се стопи,
но тогаз го откри стар рибар призори
и се цял екипаж удиви.
Във рибарската мрежа цял измокрен, наежен
и лъщящ от глава до пети,
той сияеше ален и с отблясък опален,
и със нежни зелени искри.

Против волята своя бе отнесен героя
на брега ведно с улов богат:

„Най-добре намери място в хана да спиш,
те му рекоха, близо е град.“
Една бодра камбана там на Кулата стара
новината набързо разнесе
и научиха всички, че със първите птички
появил се е пътник унесен.

Ала никой не сложи във камината огън,
никой вкусна закуска не даде.
И намери той пепел вместо огъня весел,
и вървя във калта, не в ливада.
Жив човек не видя, не се чу и гласа
на певец веселящ тук душата;
само спящите хора хъркаха си на воля,
че за тях рано беше да стават.

Той почука на много врати без сполука,
но не срещна отнигде ответ.
Най-накрая във хана му намери колая,
че отвътре проблясваше свет.
На вратата излезе стар готвач начумерен
и попита го: „Що дириш тук?“
„Искам огън и песни, и истории смешни,
и вино да се лее напук!“.

„Тук не ще ги намериш, домакинът се дзвери,
ала все пак навътре ти влез,
а сребро ако даваш, можеш да се надяваш
да получиш и каша с овес.“
Даде гостът парата да отключат вратата,
още две — да му сложат мезе.
А за стол до камина, дето топло за трима е,
се изръси със дваисет и две.

За да хапне вечеря от каквото намерят,
раздели се с корона и плащ,
за което получи стар тиган полусчупен,

*одимен, обгорен и вонящ.
Кашата бе студена и отдавна сварена,
и сервирана с дървен черпак.
А за пудинга славен с много сливи направен
подранил беше тоз гост предраг,
где Луната напусна и надолу се спусна —
жаден за авантюри юнак.*

[1] Залива Белфалас. — Бел.прев. ↑

СТАРИЯТ ТРОЛ^[1]

Старият трол на каменен стол
 гложаше кокал нацърбен и гол.
 Години наред го гризеше отвред,
 че нямаше нийде месо.
 Ни месо! Ни просо!
 В самотна бърлога се криеше трол
 и нямаше нийде месо.

По стръмния склон зададе се Том.
 И рече на трола учтиво: „Пардон!
 Тоз кокал любим е на чичо ми Тим,
 дете във гроба лежи.
 И лежи! И мижи!
 Отдавна напусна Тим родния дом
 и мислех, че в гроба лежи.“

Тролът рече завчас: „Задигнах го аз.
 Защо ви е кокал във дупка на вас?
 Щом беше умрял и в трап се заврял,
 задигнах му тая пищялка.
 Пищялка! Дъвкалка!
 Нека се жертва малко за нас,
 защо му е тая пищялка?“

Том рече свиреп: „Таквиз като теб
 не бива да мъкнат из своя вертеп
 пищял или врат от татков ми брат;
 връщай пищяла веднага!
 Веднага! Тояга!

Макар и умрял, нека е цял.
Връщай пиццла веднага!“

Тролът се хили: „Друже мой мили,
бих пооглозгал и твоите кокили.
Щом нямаш акъл и тук си дошъл,
дай да те хапна сега!
Ха така! Дръж сега!
Вече не ща кости, кожи и жили;
с теб ще вечерям сега.“

Тролът беше решил, че го е уловил,
но откри, че комай е дълбоко сгрешил.
Пъргав и млад, Том мина отзад
и го ритна — да помни друг път.
Друг път! Всеки път!
„Я да го ритна, Том беше решил,
та да ме помни друг път!“

Но много корав, от камък по-здрав
е тролът със зъл, отмъстителен нрав.
Ритникът със крак по камъка як
бе за него съвсем безболезнен.
Болезнен! Полезен!
И Том се завърна във къщи болнав,
че ударът беше болезнен.

Оттогава е хром бедният Том
и тъжно куцука из родния дом.
А тролът без срам пак си е там
и гложга си кокала краден.
Краден! Гладен!
Тролът седи на високия склон
и гложга си кокала краден!

[1] Превод Любомир Николов. ↑

8

ЛАКОМНИКА ПЕРИ

*Самотният трол седеше на стол
и пееше тягостна песен:
„Защо, о защо съм орисан в затвор
да живея самотен, далечен?
Защо съм зарязан от всички роднини
и никой не ще и да знай мойто име;
горкичкият аз изоставен, самин
от Бурния връх до Морето — един.*

*Злато не крада, бира, вино не пия,
месо пък дори и не кускам;
но хората портите яростно бият,
дочуят ли моите нозе да се спускат.
О, само да бяха по-чистички те,
а дланите нежни и меки!
Но знам аз — от захар е мойто сърце,
а моите погачи са радост за всеки.*

*Но, да, аз реших, няма вечно да страдам!
На път ще поема да диря другар;
ще бродя, ще скитам в поля и дъбрави,
из цялото Графство — макар да съм стар.“
На път той пое и вървя до зори,
обут със ботуши дебели;
пристигна в Дълбалник^[1] по първи петли,
когато разбуждат се лелите.*

*Огледа се тролът, насреща му — хоп! —
самата госпожа Лобелия^[2]*

с чадърче, с торбичка, пристъпва — троп-троп.
В усмивка потъна той целия:
„Добрутро, мадам, че и добър ви ден!
Надявам се днес сте добре?“
Тя сепна се, хвърли чадър изумен,
и ревна кат също дете.

Наблизо минаваше стария Кмет^[3];
когато викът ѝ дочу,
той хвърли се мигом към близкия плет,
треперещ и блед като чул.
Самотният трол се засегна тогаз,
„Не бягайте“, рече с добро,
Лобелия даже не чу го. Завчас
се пъхна под своето легло.

Запъти се тролът да види пазара,
надзърна в сергии и щандове;
щом гъските мярнаха мутрата стара,
прехвъркнаха чак до площада те.
Разсипа си бирата Фермера Стръж,
Месаря Бил ножа извади,
подви си опашката кучето Дръж
и хукна да се спасява.

Отчаян, разплака се Стария трол,
край Тъмните дупки^[4] полегна,
а Пери примъкна до него стол
и тихичко там си приседна.
„Защо са тез сълзи, грамадно кълбо?
Нима искаш вътре да влезнеш?“
И леко го плесна във тъжно чело,
та в устни усмивка да слезне.

„О, Пери, момчето ми, тролът зави,
намерих те най-сетне, друже!
Ела ти със мен във дома ми красив

на чай и сладкиши заслужени.“
И скочи тогава, готов да върви,
и „Хайде, да бързае!“ , рече.
А Пери нави се и тръгна дори
и цяла нощ радост беше.

Бисквитки, сметана, че даже и тост,
и сладко със вкусни милинки —
от всичко опита любезният гост,
натъпка се като за тримка.
На огъня леко припява котле
и къкри кафяво гърненце,
а Пери си хапва и пийва добре
като послушно и здраво детенце.

Когато му стигна до гърлото чак,
полегнаха да си починат,
след малко обади се тролът пак:
„Започвам да точа аз блини.
Погачи ще меся с овес, ечемик —
с мерак ще те уча на всичко.
И ти ще научиш тоз сложен език —
че тъй се печелят парички.“

Попитаха: „Где се загуби така?“
Той рече: „На чай бях поканен,
погача си хапнах, бисквитки. Сега
се чувствам напълно наяден.“
Отново въпрос: „И къде бе това?
Във Графството? Може би в Брее?“
Но Пери изгледа ги тъжно сега:
„Това не издавам на всеки.“

„Видях где е бил, рече Джак Всичко-знам,
съзрях го на път да поема
на Стария трол на гърба и оттам
комай към Далечното взел е.“

Тогаз всички хобити в паника съща
се втурнаха кой както може,
вървяха, дордето не зърнаха къща
на хълма най-кратко положена.

На Стария трол по вратата заблъскаха,
завикаха заедно всичките:

„Погачи, о, молим те, вкусни и лъскави,
за нас да омесиш ти искаме!“

„Вървете си всички, той силно извика,
не помня аз вас да съм канил.

В четвъртък е ден за погачи и пити,
и то за другари отбрани.

Вървете си вкъщи! Тук грешка е станала.
Домът ми е малък за всички;
бисквитите, сладкото, даже сметаната —
излапа ги той до трошичка!

А вази Лобелия, Кмете и Джаск
не искам дори да поглеждам.
Изчезвайте! Зная аз кой ми е враг!
Единствено с Пери се срещам!“

А нашият Пери така напълня
от вкусни сладкиши, погачи;
едвам във сюртука си се побра
и май все по-трудно крачи.
Но всеки четвъртък отива на чай,
присяда полека на пода,
а Старият трол е отслабнал комай,
откакто е Пери тъй объл.

И както се пее във старата песен
от Пери излезе преславен хлебар;
от Брее та чак до Морето наесен
понесе се името му и на сладкар;
при все че не слагаше в своите теста

*тѣй щедро масло и сметана,
с каквито във всеки четвъртък сега
го черпеше тролът засмяно.*

[1] Става въпрос за Голям Дълбалник, главния град на Западната околия на Графството, прочут със своя Дом на матомите и други забележителности. — Бел.прев. ↑

[2] Госпожа Лобелия, Кмета, Пери и останалите герои на тази хумористична поема, написана от Сам Майтапер, най-вероятно са реални персонажи, населявали Голям Дълбалник. Вж. ВП, т. II, с. 581, — Бел.прев. ↑

[3] Уил Белоног. — Бел.прев. ↑

[4] Затвора в Голям Дълбалник. — Бел.прев. ↑

9

КУКУРЯВЦИТЕ^[1]

*Във сенките се крият те —
във тъмнината синя,
едва звънят камбанките —
като че глъхнат в тиня.*

*Потъваш в тинята, решен
да ги откриеш ти.
Капчук те гледа изумен,
обаждат се води.*

*Над стръмния, ронлив предел
надвиснали върби
и врани като на разстрел
във сън унесени.*

*След дълъг, лъкатушец път, отвъд Зловеца чука^[2]
в долчина мрачна, в сивота, лишена от уютата,
край тъмно езеро, унесено в безветрена нега,
те, кукурявците, се свират без лъч от светлина.*

*Във схлупени килии те
живеят в злак и влага,
и само свещ запалват, где
съкровищата слагат.*

*Стените с мухъл са обвити,
тавана капе здраво;
по пода с плисък се върви
да стигнеш до дувара.*

*Надзъртат тайно през пролука,
опипват с пръсти всичко,
а пипнат ли те — кой му пука:
захвърлят костите ти, чичко.*

*Самотен, лъкатушец път отвъд Зловеща чука,
през паяжини и блата, сред страшен гъсталак,
край призрачна и зла гора и престаряла бука
намираш кукурявците — напълваш техния тумбак.*

[1] По всяка вероятност измислени същества, за основа на чието създаване са взети орките. — Бел.прев. ↑

[2] Най-вероятно измислено място, макар по всяка вероятност хобитите, автори на това стихотворение, да са го свързвали с Мъгливите планини и Мраколес. — Бел.прев. ↑

10

ЗЕМЕСЛОН^[1]

*Сив като мишок,
като дом висок,
с нос като змията,
аз треса земята,
дънери пречупвам,
щом с нозе потупвам.
Все на юг живея
и с уши си вея,
имам рог в устата,
не си знам летата.
Вечно ходя, бягам,
никога не лягам,
даже в смъртен час.
Земеслон съм аз,
най-огромен звяр, мощен, едър, стар.
Видиш ли ме, знай, помниш ме докрай.
Ако чуеш само, мислиш, че те мамят.
Но помни поне, че не лъжа, не!*

[1] Превод Любомир Николов. ↑

11

ИСТУКИТОЛИН

*Хей, Истукитолин е там!
Тоз остров суша дава нам,
макар да е необитаем.
Е, хайде, да вървим сега
да се печем на пясъка!
Нали и чайките са там!
Насам!
Те знаят как да не потъват.
Пристъпват важно, не се спъват.
Те там са да предупредят,
ако реши моряк смутен
да отпочине някой ден
от болест или от умора
или на огън — морен-морен —
да сложи чай да му заври.*

*О, вий, глупаци, върху НЕГО
решили да се позаселите
и да сварите чаец там!
Корубата Му, вярно, здрава е,
но колкото на вид е бавен,
той знае по вълни да плава
със коварство;
и щом дочуе вашите стъпки,
обзема го внезапна тръпка,
с усмивка
се потапя
и се обръща презглава.
Натрапниците си удавя*

*и те с живота се прощават —
хем без дори да разберат.
Те не внимават!
Чудовища в Морето много,
но като него няма друг —
той е коварен и опасен,
останал сам от своя род
на старите Корубориби.
Ако цените си живота,
ще ви поуча нещо аз:
моряшкия закон помнете
и нито зима, нито лете
пристъпвайте на бряг чудат!
Или във Средната земя
Блажени
останете!*

12

КОТКА

*Дебела котка на креват.
Тя сякаш сънища сънува
как мишки сладки за закуска
пак ще хруска. Или сметанка може би.
А може би препуска във съня си —
тъй горда, непокорна и сама —
из бойните полета
на своите праотци,
измършавели от борби.
Или насън в бърлогата си свита
се готви за вечерна плячка
от звяр или човешка плът.*

*Гигантският огромен лъв
е с нокти сякаш от метал,
и в кървавата паст
със зъби — цял кинжал.
А леопарда с тъмните петна
едва докосва топлата земя;
с грациозен скок
разкъсва своята плячка,
там гдето лесовете
потъват в тъмнина.
Но те са толкова далечни —
и горди, и свободни.
А тя — опитомена,
дебела котка на креват,
изтръгната от своя свят,
за който спомените пази.*

13

НЕВЕСТАТА СЯНКА^[1]

*Живееше нявга самотен човек,
избутваше ден подир ден,
от своето място не мръдна цял век,
от сянка човешка лишен.
Над него изпъчи се стар бухал
бял под ярката зимна луна,
погледна човека и го взе за умрял
на юнската светлина.*

*Яви се девойка във сива премяна,
искряща в сумрачната вечер,
поспря се, погледна го цяла засмяна —
в косите ѝ вплетено цвете.
Той мигом се стресна от унеса свой,
разчупи магията зла,
девойката грабна, не ѝ даде покой
и сянката ѝ облада.*

*От тоз ден нататък лишена е тя
от собствена воля дори;
живее там долу, где няма зора,
ни ноци, нито пък дни.
И само когато от земната паст
надигнат се скрити неща,
във танц се извиват, изпадат в захлас
и сянката им е една.*

[1] Според някои сведения е възможно това хобитово произведение да е свързано с предание, което не е разказано във „Властелина на пръстените“. — Бел.прев. ↑

14

ИМАНЕТО

*Бе слънцето невръстно, че и луната млада,
и богове богатства пилееха в отрада:
по тучните поляни разливаха сребро,
а буйните реки запълваха с злато.
Не бе продънен Ада, ни бездната — копана,
и нямаше джуджета, ни драконска закана,
а само елфи стари с магически дела,
под хълми где живеят във мънички легла;
със песен те коваха най-фини красоти
и на кралете свои изящните пари.
Отвърна се съдбата и песента им спря,
желязо я притисна, стомана я скова.
Забравиха душите усмивките да сложат,
богатството елфическо потъна в мрачно ложе,
накуп събра се злато и сребърни пари:
над Елфодом се тежка сянка извиси.*

*Едно джудже самотно във глуха пещера
живееше си скромно. Ръката му добра
бе сръчна и изкусна със клещите и чука —
работеше усърдно за радост и сполука;
монети той ковеше и пръстени от злато,
мечтаеше да стигне до кралските палати.
Но взорът замъгли се, ушите опустяха
и жълтата му кожа се сбръчка и повяхна;
отслабнаха ръцете и тихо, недочуто
на пода търколи се нов пръстен изумруден.
Земята потрепери, джуджето не разбра
как пред дома му горски се дракон озова*

*с лумтящ от ноздри пламък. Пожарът облада
и под, че и постеля, и влажната врата.
Загина той самотен във огъня без страх
и костите му стари превърнаха се в прах.*

*Под сивите скали самотен дракон стар
със огнени очи, излегнат като цар.
Не сеца радост вече, че младостта му мина,
че сбръчкан е от немоц и стар е за двамина,
самотен с своето злато, събирано отдавна;
в сърце му всичко лед е и огън не припламва.
Под драконов търбух брилянти и пари
натъпкани са здраво — душа се весели:
той знае где е скривал най-дребната пара,
във мрачната постеля на своите крила.
Отпуснат в твърдо ложе, той мисли за крадци
и в блянове отплува чорба да си свари
от тънките им кости, кръвта им да изпие:
но в миг последен дъх — сърцето спря да бие.
Вън ризница прозвънна — той няма как да чуе.
Извика глас свиреп, подкани го — но всуе:
бе воин млад със меч, готов за битки славни,
на дракона извика имането да брани.
Младокът беше огън, зъбите му — фурия,
но нещо го прониза и той изпружи шия.*

*Живееше стар крал, на трон висок възкачен,
върз клечести колене брадата му се влачи;
устата му не глътва ни мръвка, нито вино,
ушите му не чуват; и само с мозък силен
той мисли си за скрина със украсен капак,
имането де крие и който в черен мрак
лежи си под земята. Съкровището свое
заклучил е тоз крал със катинара троен.*

*Оръжията древни ръждясали са вече
и славата предишна не носи се далече,*

*и залите са пусти, и будоарът — хладен,
но все пак крал е той на елфите отдаден.
Не чу слухът му рог над планината носен
и не подуши кръв върху тревите росни,
но пламнаха палати и кралството умря;
и някъде над бездни прахта му отлетя.*

*Имане древно, скрито под мрачната скала,
забравено зад двери, що никой не успя
със ключ или със сила да бутне и отвори.
Отгоре ѝ тревница поникна тучна, спорна;
стадата там пасат и чучулиги пеят,
пък вятърът препуска, откъм морето вее.
А древното имане Нощта ще охранява,
дорде земята тук е и елфи от сън стават.*

15

КАМБАНКАТА

*Край морето вървах и внезапно видях —
сякаш лъч върху пясъка бял —
бе камбанка красива като цвете свенливо;
щом я взех, разтреперих се цял.
Вътре в шепата моя сякаш звънна приборя
и надигна се сладостен звук;
над вълните омайни на морето безкрайно
след миг литна, заглъхнал напук.*

*Подир туй аз видях да се носи отзад
Кораб празен, с вечерен прилив:
„Вече късно е май! Що се бавим безкрай?“
„С теб води ме!“, подех срамежлив.*

*И отведе ме той, в пръски — същи порой,
цял забулен в мъгла и омая,
към далечна страна в чудновата земя.
Във сумрака оттатъка края
цвете нежно политна, над морето заскита,
звън дочух и бял образ видях,
чух вълни как се блъскат във коварни скали;
и най-сетне до бряг се добрах.
Той блестеше във бяло, а морето пък цяло
потрепери с звезди милион;
и скалите злоещи като кости човешки
запресвяткаха в пенест балтон.
Стиснах в шепата своя пясък чист от приборя —
сякаш бисери стрити на прах,
и тропети опални, трендафили корални,*

флейти с цвят по-зелен и от грах.
Там под скалните стрехи пещери скришом спяха —
мрачни, сиви, с завеси от трън;
вятър леден се мята и ми роши косата,
както бързах, стъмни се навън.

Край планинския глог бързо бяга поток;
от водицата пийнах си аз.
Все нагоре по него, озовах се след време
в град на вечната нощ в късен час,
във поля изкачих се от трептящи мъглища
със цветя — сякаш земни звезди,
а във езеро бистро, ледовито и чисто —
лилии като същи луни.
Елишите вече спяха, а върбите редяха
тъжни вопли край бавни води;
а над фортове бдяха със сурова заплаха
саби остри и лък със стрели.

Цяла нощ не замря ехото с песента
там в дола, гдето без да се спрат
в надпревара търчаха бели зайчета в мрака;
птички литваха; бързи крила
пеперуди красиви махаха боязливи;
язовци с вирнат нос като гланц.
Въздухът се изпълни с музика и по тъмно
бързи стъпки извиха се в танц.
Трескав се заоглеждах, окрилен от надежда —
всичко там се опразни завчас;
поздрав аз не получих, само хорните случих
и на гайдите острия глас.
От крайречни листа, от тръстика стебла
наметало стъкмих си красиво
с царствен жезъл; в ръка с блеснали знамена;
погледът ми в миг грейна — светило.
Със венец от цветя, възкачен на скала,
вик нададох кат петльо в зори,

гордо вдигнал глава: „Где изчезна света?
Как тъй никой не ме уважи?
Ето, вече съм тук с моя царствен юмрук,
аз съм кралят на тази земя!
Бързо всички излезте от скривалища, где сте!
Да ви чуя, да видя лица!“

Черен облак дойде като нощно чердже.
Сякаш кърт заопивах аз мрака,
падах, ставах, пълзях, ничком даже лежах,
същ слепец си приведох гръбнака.
До гора се добрах, тънеща в тишина
с голи клони и мъртви листа.
Там останах, запитах се где да вървя,
а над мен бухал ядно сумтя.
Тъй година и нещо преседял съм в зловеща
атмосфера на гнили стебла,
и на паяци, дето ми обвиха лицето,
и на гъби, пробихи в леса.

Най-накрая нощта замени светлина;
озовах се прошарен и сам.
„Не, макар и приведен, аз море ще намеря!
Е, загубих се, пътя не знам,
но ще тръгна сега!“ Вдигнах тежи крака;
над главата ми сянка се спусна;
във ушите ми свири вятър и ме сподиря;
да се скрия бодлив храст размахам.
Разраних си ръцете, разкървих коленете,
а годинките вече тежаха.
Най-накрая заля ме бриз солен и заставах
на море миризмата да хвана.

Чайки волно кръжаха, крякаха и ревяха;
гласове чух от дупки бездънни,
и тюлени крещяха, и скали се дивяха,
а вълни се разбиваха тъмни.

*Ето зимата вече във мъгла ме облече —
где годините свои да свра;
тихо сняг заваля, лед във мойта коса,
тъмнината обгърна брега.*

*Чака кораба стар да приеме другар,
леко прилива сякаш го вдига.
Аз едва се добрах и веднага заспах,
той пое през морета, край диги,
покрай стари корита, цели с чайки покрити,
покрай кораби във светлина,
към небето летеше, чер кат гарван той беше,
тих кат сняг и потъна в нощта.*

*Всички къщи са в мрак, вънка няма ни крак,
само вятърът яростно свири.
Край врата сгънах skut и под близък улук
хвърлих всичко, де в себе си имах:
и камбанката бяла, вече стихнала цяла,
и във шепата пясъчни зрънца.
Знам, че мойто ухо веч не ще чуе то
този звън. И брега, цял във слънце,
не ще види; така, както е в песента,
в късна доба край пусти алеи
аз вървя натъжен и говоря си с мен,
че от хората никой не смее.*

16

ПОСЛЕДНИЯТ КОРАБ

*Посред ноц в три часа Фириел примигна —
вън бледнееше зора.
Подранил петел запя, олелия вдигна
с остър глас в нощта.
Сред дървета в мрачен плащ и небе сребристо
птички чуруликаха,
тих ветрец — студен и свеж — в клоните им плисна
и листата скриха се.*

*През прозореца видя как нощта бледнее —
светлината затрептя
върз земя и клони; по тревата розовее
утринна роса.
Малки белички крачка прекосиха пода,
стълби изкачиха,
на поляна затанцуваха, дете е пред входа,
в утро се измиха.*

*С перли цялата обшита дрехата ѝ свети.
Тя се спусна към брега;
стара клонеста върба там пък за късмет я
спря над бързата вода.
Рибка синя кат искрица пъргаво подскочи,
свежи пръски вдигна;
палави тръстики покрай нея сочат,
лилия ѝ смигна.*

*Тиха музика дочу нежно да се носи
над искрящата вода;*

тя стоеше там с коса палава и росна,
грейнала в зора.
Флейти крехки с нежен глас, арфи най-омайни
кротко ѝ запяха —
сякаш утринен ветрец от страна незнайна
с звън камбанен сля се.

Кораб златен с златен нос и гребла блестящи
по водата плава;
бели лебеди красиви, леки и изящни
в такт го направляват.
Зад тях идат сребросиви всички дребни твари
от Елфическа земя.
Три принцеси с царствен вид тихо си шептят
с вятър във коса.

После грабват златни арфи и запяват медно
в такт с ленивите гребла:
„Как омайно пеят птички, как е ненагледна
разцъфтялата земя.
Още много дни напред, озарен във злато,
ще изгрява този свят,
още множество цветя връз земното плато
ще завържат цвят.

Накъде сега и вие, смели ветроходци,
сте опънали платна?
Где ще дирите покой? Сред тъмната нощна
на дълбоката гора?
Къмто острови на север, брегове скалисти?
Нима ви прилича
да се носите сами по море вълнисто
гдето чайки сричат?

Не, отвръщат ветроходци, ние сме поели
на последен поход,
мрачното небе на запад зад нас се сивее,

сенките ни хокат.
Къмто Елфодом вървим, вкъщи ще си идем
при Дървото бяло
и при ярката Звезда, гдето ще се види
от брега прощален.

Ний напускаме сега хорските поляни
и Земята Средна!
В Елфодом за нас звънят радостни камбани
на кулата предна.
Тука няма я тревата, само голи листи,
гаснат Слънце и Луна,
ала чухме ние вик сред сенки чисти —
тръгнахме подир зова.“

Спря се корабът тогаз и извърна се глава:
„Хубавице земна, ти
чу ли им зова? Хайде, Фириел, ела!
Този кораб ще поеме
в утробата своя с радост твойта красота.
Ела! Вече няма време!
Идвай, земна хубавице със елфическа коса,
и гласът ни чуй сега.“

Фириел глава надигна от страната на брега
и краче повдигна;
после цялата затъна чак до глезени в калта,
взорът ѝ замря.
Плавно както бе дошъл, корабът отплава,
тя зашепна леко:
„С вас не мога аз да дойда, не се и надявам —
аз съм Земна дъщеря!“

Гасне бляскавата дреха, перли се топят
дорде пътя прекосява,
дорде къщата си стигне и мрачния праг,
и вратата здрава.

*Ризата си тя навлича шаячнокафява,
плитката си сплита,
с работата къцна мигом се заема права.
Скоро слънцето отлита.
И година след година леко ги отнасят
Седемте реки.
Бели облаци минават, слънчице блести
сред тръстики и върби,
иде утро, пада вечер, ала нивга веч
кораб се не плъзна
в тези води; не чу се реч,
песента заглъхна.*

ЛИСТО ОТ ДРЕБНОСРЪЧКО

Живееше някога един човечец на име Дребносръчко, комуто предстоеше дълго пътешествие. Не че много искаше да пътува, напротив, цялата тази работа никак не му се нравеше, но нямаше как да се измъкне. Знаеше, че все някога ще се наложи да поеме на път. С приготовленията обаче не бързаше.

Дребносръчко беше художник. Не се радваше на особен успех отчасти поради факта, че непрекъснато беше зает с други дела. Повечето от онова, което му се налагаше да прави, смяташе за безполезно, ала когато нямаше как да откаже (а това по негово мнение се случваше твърде често), го изпълняваше прилежно. В неговата страна имаше доста строги закони. Пък се намираха и други мъчнотии. От една страна, в определени моменти просто му се мързелуваше, не му се похващаше нищо. От друга, си беше посвоему добросърдечен. Нали ги знаете тоя тип добряци дете по-скоро изпитват неудобство, задето не са свършили дадена работа, отколкото да запретнат ръкави и да се заемат с нея. А когато все пак се хващаше с нещо, не минаваше без мърморене, изпуснати нерви и ругатни (предимно под мустак). Така или иначе, непрекъснато му се налагаше да прави какви ли не необичайни услуги на комшията си, господин Енория, човек хром с единия крак. От време на време, ако го помолеха, помагаше и на други хора, от по-далечни места. Освен това сегиз-тогиз се присещаше за пътешествието си и се втурваше да си опакова багажа. И доникъде не стигаше. В такива периоди почти не рисуваше.

Бе подхванал доста картини, повечето твърде мащабни и амбициозни за скромните му възможности. Определено по го биваше в рисуването на листа, отколкото на дървета. Можеше да прекара цели часове над едно листо в опити да улови формата и цвета му, проблясването на капчиците роса по ръбчетата. Ала истинската му мечта бе да нарисува завършено дърво с изпипани до съвършенство листа, при това всичките различни.

На една от картините си отделяше особено много време. Бе я започнал от понесено от вятъра листо, като постепенно я разви до дърво, което започна да расте и да се разклонява, под него плъпнаха невероятни лабиринти от корени. Закръжиха чудни птички, свиха гнезда в короната и зачакаха да им бъде обърнато подобаващо внимание. Постепенно отстрани на Дървото и зад него, през пролуките между клони и листа започна да се оформя гледка — ширна се гора, извисиха снага заснежени върхове. Дребносръчко изгуби интерес към другите си творби: ако изобщо им обръщаше някакво внимание, то бе колкото да ги довлече до Картината, за да ги залепи за нея. Скоро платното придоби такива внушителни размери, че се наложи да се снабди със стълба. Непрекъснато сновеше нагоре-надолу по нея, за да прибави някой щрих тук или да заличи петънце там. Когато го навестяваше посетител, се държеше учтиво, но ръцете му нервно попипваха моливите на бюрото. Изслушваше дошлия уж с внимание, но всъщност мислеше единствено и само за своята Картина, поставена под специалния висок навес (построен върху парчето земя, където някога бе отглеждал картофи).

Не можеше да избяга от доброто си сърце. „Де да бях по-твърд“, казваше си понякога, като имаше предвид, че му се ще хорските неволи да не изпълваха съвестта му с угризения. Всъщност от доста време нищо не можеше да го трогне истински. „Във всеки случай ще довърша започнатото и преди да поема на това досадно пътешествие, ще си нарисувам Картината“, си мърмореше честичко. Макар сам да знаеше, че не може вечно да отлага заминаването си. Творението му трябваше да престане да расте и да бъде доведено до завършек.

Един ден Дребносръчко застана на известно разстояние от Картината и я огледа с неприсъща нему съсредоточеност и отстраненост. Не можеше да прецени какви точно чувства изпитва. Ех, да имаше приятел, който да му помогне да избистри впечатлението си. Работата беше там, че платното му се струваше едновременно крайно незадоволително и много хубаво: по-точно единствената истински красива картина на света. В този момент най-велико удоволствие би му доставило да се види как влиза в стаята, как се потупва по гърба и възкликва (с неподправена искреност): „Просто прелест! Разбирам точно какво търсиш. Продължавай в същия дух и не се притеснявай за нищо! Ние ще се погрижим за държавна пенсия, тъй че не му мисли.“

Всъщност държавни пенсии в неговата страна нямаше. И знаеше едно: за да завърши картината, па макар и в настоящите ѝ размери, трябва да ѝ се отдаде изцяло, да запретне здраво ръкави, да не се разсейва с нищо друго. Е, запретна ръкави и се опита да се съсредоточи. Няколко дни се мъчи да изтрие от главата си околния свят. И точно тогава пожъна нечувана реколта от разсейващи елементи. Около него настана същински хаос. Повикаха го да участва в някакво жури в града; разболя се негов далечен познат; господин Енория бе повален с лумбаго; а потокът от посетители на вратата му не спираше и не спираше. Бе пукнала пролет и гостите настояваха за чай на открито: Дребносръчко живееше в прекрасна къщурка далеч от града. Наум ругаеше гостите си, но нямаше как да не признае, че сам ги бе поканил да се отбият още отдавна, през зимата, когато идеята да отскочи до града не му се виждаше толкова „разсейваща“ — хем ще пообиколи магазините, хем ще намине за по чашка чай при някой и друг познайник. Полагаше неимоверни усилия да закали сърцето си, но всуе. На цял куп молби нямаше смелостта да откаже, независимо дали ги считаше за свои задължения или не. Други пък бе принуден да удовлетвори пряко волята си. Някои от гостите му намекваха, че е позанемарил градината си и не е изключено да бъде навестен от Инспектора. Разбира се, малцина знаеха за Картината. Пък дори да знаеха, все едно. Надали някой щеше да ѝ придаде значение. Бих казал, че тя не беше нещо изключително, макар в нея да имаше и сполучливи попадения. Във всеки случай Дървото бе наистина любопитно. Всъщност беше посвоему неповторимо. Както и самият Дребносръчко, макар да бе в същото време обикновен и дори доста глупав човечец.

В края на краищата се стигна дотам, че започна да цени всяка минута. Градските му познайници взеха да се присещат, че му предстои сериозно пътешествие. Определени хора дори започнаха да изчисляват докога най-много ще може да го отлага. Питаха се кой ще остане да се грижи за къщата му и дали градината ще има късмета да ѝ се обръща повечко внимание.

Дойде есента — много влажна и ветровита. Малкият художник беше под навеса си. Тъкмо се бе качил на стълбата и се мъчеше да улови отблясъците на отплуващото на запад слънце върху заснежените планински върхове, загатнати точно вляво от един отрупан с листа клон на Дървото. Даваше си сметка, че съвсем скоро трябва да започне

пътешествието си — не по-късно от началото на идната година. Значи ще има време точно колкото да доведе до приличен завършек Картината — макар и отгоре-отгоре. На места ще успее само да щрихира желаните образи.

На вратата се почука.

— Влез! — отвърна той остро и слезе от стълбата. Стъпил на пода, запремята четката в ръката си. Беше комшията, господин Енория: единственият му съсед в истинския смисъл на думата. Всички останали живееха далеч-далеч. Въпреки това Дребносръчко не таеше особено топли чувства към него отчасти понеже господин Енория доста често се оказваше в беда и имаше нужда от помощ, отчасти защото не се интересуваше от рисуване, но пък затова бе доста критичен към заниманията с градинарство. Всеки път, когато Енория поглеждаше към градината на Дребносръчко (което се случваше доста често), виждаше само плевели. Погледнеше ли картините му (което се случваше доста рядко), забелязваше само зелени и кафяви петна и черни линии, което в неговите очи си бяха абсолютни щуротии. Енория нямаше нищо против да изразява мнението си относно плевелите в градината (съседски дълг), но се въздържаше от споделяне на каквото и да било отношение към картините на Дребносръчко. За него последното бе проява на любезност и по никакъв начин не можеше да осъзнае, че и така да е, в никакъв случай не е достатъчно. Къде-къде повече полза би имало от малко помощ с плевелите (а защо не и от някоя добра дума за картините).

— Е, Енория, какво има? — посрещна го с въпрос Дребносръчко.

— Знам, че не обичаш да те прекъсвам — поде съседът (като хвърли бърз поглед към картината). — Сигурен съм, че си много зает.

На самия Дребносръчко му идеше да отвърне нещо в тоя дух, но пропусна момента и единственото, което успя да каже, беше „Да“.

— Но няма към кого друг да се обърна — продължи Енория.

— Да, така е — въздъхна Дребносръчко с една от онези въздишки, предназначени за човека, който ги издава, но всъщност не дотам неуловими. — С какво мога да помогна?

— Жена ми вече няколко дни не се чувства много добре и започвам да се притеснявам — рече онзи. — А вятърът отнесе половината плочи от покрива ми и в спалнята капе. Струва ми се, че трябва да повикам Доктора. Също и Майстора, ама той е една

флегма... Та се питах дали не ти се намира малко дървен материал и платно — само колкото да позакърпя покрива, че да изкара ден-два. — И в този миг погледна картината.

— О, Божичко! — пророни Дребносръчко. — Истинско нещастие. Надявам се да е само настинка. Ще ти помогна да пренесем болната на долния етаж.

— Много ти благодаря — доста хладно отвърна Енория. — Но не е настинка, а грип. Не бих си позволил да те притеснявам за някаква си настинка. Освен това жена ми вече е в спалнята на долния етаж. Не мога да изкачвам стълбите с поднос на ръце — не и с този крак. Но както виждам, си зает. Извинявай за безпокойството. Надявах се, като разбереш в какво положение се намирам, да отделиш малко време и да отскочиш за Доктора. А и за Майстора, в случай че наистина не ти се намира излишно платно.

— Разбира се — чу се да казва Дребносръчко, макар отвътре да му напирараха други думи. В този миг сърцето му се чувстваше само размекнато, без капка любезност. — Бих могъл. Ще отида, щом като си толкова разтревожен.

— Разтревожен съм, да, много съм разтревожен. Де да не беше този недъг — простена Енория.

И Дребносръчко отиде. Както виждате, неловка ситуация. Енория му беше съсед, а наблизо не живееха други хора. Дребносръчко имаше колело, а Енория нямаше, пък и не можеше да кара. Енория куцаше и кракът му причиняваше страхотни болки: това не биваше да се забравя, наред с киселата физиономия и проплаквания гласец. Е, вярно, че Дребносръчко си имаше работа, а не разполагаше с много време за довършване на Картината. Но с това явно трябваше да се съобразява Енория, а не той. А Енория не си падаше по рисуването — по този въпрос Дребносръчко нищо не можеше да направи.

— Мамка му! — избоботи той под мустак и се метна на колелото.

Времето бе влажно и ветровито, денят преваляше. „За днес явно повече няма да успея да свърша“, рече си той пътьом и като продължаваше да ругае под мустак, си представяше как четката му гали планинските склонове или спускащия се пред тях водопад от листа, който бе видял за пръв път през пролетта. Пръстите му се свиваха конвулсивно на кормилото. Сега, далеч от навеса си,

разбираше как точно да предаде искрящата струя, ограждаща далечния силует на Планината. Но сърцето му трепна. Обзе го страх, че никога повече няма да му се удаде възможност да се опита да го нарисува.

Намери Доктора и остави съобщение за Майстора. Работилницата бе затворена и човекът си бе отишъл до вкъщи. Дребносръчко беше вир-вода и сигурно самият той щеше да пипне някоя настилка. Доктора не взе нещата присърце. Появи се чак на следващия ден, понеже за тогава го чакаха още двама пациенти, които му бяха по път и така му беше удобно. Дребносръчко вече беше на легло с висока температура, а в главата му и по тавана се извиваха изящните силуети на невероятно красиви листа и клони. Не му стана по-добре, когато научи, че болестта на госпожа Енория се е оказала просто настилка и вече преминавала. Извърна се с лице към стената и потъна в своите листа.

Остана на легло няколко дни. Навън вятърът продължаваше да вилнее. Отнесе още плочи на Енория, а също и няколко от Дребносръчковите, та неговият покрив също прокапа. Майстора не идваше и не идваше. На малкия художник му беше все тая — ден-два повече или по-малко... В един момент се надигна от леглото, за да подири нещо за ядене (той нямаше жена). Енория никакъв не се вясваше: от дъжда болките в крака му се бяха усилили, а съпругата му бе заета да попива водата от пода и да се пита дали „онзи господин Дребносръчко“ не е забравил да се обади на Майстора. Ако ѝ бе хрумнало нещо, което би могла да вземе назаем от съседа си, веднага би пратила мъжа си — независимо от състоянието на крака му. Но така и не се сети и Дребносръчко бе оставен на спокойствие.

След близо седмица той най-сетне успя да се надигне от кревата и допълзя до навеса си. Понечи да се качи на стълбата, но от усилието му се зави свят. Поседна, загледан в картината, но този ден в главата му не изплуваха изкусно изваяни листа и планински силуети. Би могъл да нарисува потъваща в далечината пясъчна пустиня — стига да имаше сили.

На следващия ден се почувства значително по-добре. Покачи се на стълбата и започна да рисува. Работата му тъкмо потръгна и на вратата се почука.

— По дяволите! — изруга той. Все едно бе казал „Влез!“, понеже вратата така или иначе се отвори на мига. Този път на прага стоеше

висок непознат. — Това е частно ателие — рече вместо поздрав Дребносръчко. — Зает съм. Вървете си!

— Аз съм Инспектор по къщите — отвърна човекът, като вдигна в ръка служебната си карта, така че Дребносръчко да може да я види от стълбата.

— О! — възкликна домакинът.

— Къщата на съседа ви не изглежда ни най-малко задоволително — продължи Инспектора.

— Знам — рече Дребносръчко. — Оставих съобщение на Майстора още преди доста време, но той така и не дойде. После се разболях.

— Разбирам — каза Инспектора. — Както виждам, вече сте добре.

— Но не съм майстор. Енория би трябвало да се оплаче в Градския съвет и да получи помощ от Спешното звено.

— Те си имат по-сериозни грижи — възрази Инспектора. — В долината има наводнение и много семейства останаха без покрив. По-добре да бяхте помогнали на съседа си да намери временен изход от ситуацията, за да се предотврати задълбочаването на проблема и влагането на повече средства за решаването му в бъдеще. Такъв е законът. Разполагате с достатъчно материали: платна, дърво, непромокаема боя.

— Къде? — възмутено попита Дребносръчко.

— Тук! — посочи картината Инспектора.

— Картината ми! — възкликна художникът.

— Картина е, няма спор — продължи Инспектора. — Но къщите са по-важни. Такъв е законът.

— Но аз не бих... — Дребносръчко замлъкна, понеже в същия миг на прага се появи още един човек. Приликата му с Инспектора беше удивителна — изглеждаше почти като негов двойник: висок, целият в черно.

— Хайде! — подвикна той. — Аз съм Кочияша.

Дребносръчко едва не падна от стълбата. Внезапно отново се почувства зле, лицето му плувна в пот. Втресе го.

— Кочияш? Как Кочияш? — запелтечи той. — Какъв Кочияш?

— Твой. И на каретата ти — отговори му човекът. — Каретата бе поръчана преди доста време. Най-сетне пристигна. Чака те. Нали

разбираш, днес започва пътешествието ти.

— Я гледай ти! — обади се Инспектора. — Май се налага да вървите. Но никак не е хубаво човек да започва пътешествието си, преди да си е изчистил задълженията. Добре поне, че платното ще влезе в употреба.

— О, не! — проплака горкият Дребносръчко. — Та аз не съм си довършил работата!

— Ами! — възкликна Кочияша. — Поне що се отнася до твоята работа по картината, да знаеш, че си я довършил. Да вървим!

Дребносръчко тръгна безмълвно. Кочияша не му отпусна време да си събере багажа с обяснението, че бил длъжен да го стори по-рано и че ако се забавят, ще изпуснат влака. Така че Дребносръчко успя пътъом да грабне малката си чанта от коридора. Вътре имаше кутийка бои и скицник с негови рисунки, но никаква храна или дрехи. Пристигнаха навреме за влака. Дребносръчко се чувстваше крайно уморен и му се спеше. Когато го напъхаха в купето, нямаше почти никаква идея какво става. Не че го интересуваше — и бездруго бе забравил накъде трябва да пътува и с каква цел. Почти веднага след потеглянето си влакът потъна в тъмен тунел.

Дребносръчко се събуди на голяма, обгърната в мъгла железопътна гара. По перона сновеше Шафнер, който вместо името на съответното място крещеше Дребносръчко!

Дребносръчко се изстреля бързо от купето и установи, че си е забравил чантата. Понечи да се върне, но влакът вече беше заминал.

— А, ето къде си бил! — възкликна Шафнера. — Насам! Какво! Без багаж! Разпределен си в Работилницата.

На Дребносръчко изведнъж му прилоша и припадна на перона. Качиха го в линейка и го закараха в Лечебницата на Работилницата.

Лечението никак не му се понрави. Лекарството, което му дадоха, беше горчиво. Служителите се държаха хладно, бяха безмълвни и строги. Не виждаше никой друг освен мрачния Доктор, който го посещаваше от време на време. Все едно беше в затвор, не в болница. Работеше като вол — копаеше, вършеше дърводелска работа, боядисваше талпи в един и същ невзрачен цвят. Навън нямаше право да излиза, всички прозорци гледаха към вътрешни дворове. Държаха го на тъмно с часове — „Да си събере мислите“, така казваха. Изгуби представа за времето. В състоянието му нямаше никакво подобрене

— не и ако можеше да се измери по това дали изпитва удоволствие от нещо. Не изпитваше удоволствие. Дори когато отиваше да си ляга.

Отначало, през първия век — век и нещо (предавам собствените му впечатления), се отдаваше на безсмислени угризения за миналото. Докато лежеше в тъмното, си повтаряше все едно и също: „Де да се бях обадил на Енория още в началото на голямата буря. Смятах да го направя. Нямаше да е трудно да наместим първите разхлопани плочи. Тогава госпожа Енория сигурно никога нямаше да настине. А следователно и аз нямаше да се разболея. И щеше да ми остане още една седмица.“ С течение на времето постепенно забрави за какво му е била необходима тази допълнителна седмица. Оттогава насетне ако имаше нещо, което изобщо да го притесняваше, това бяха задълженията му в болницата. Планираше си работата, обмисляше колко време ще му е нужно, за да поправи скърцащата дъска, да постегне пантите на вратата или да ремонтира крака на масата. Никога не чу добра дума за себе си, макар че явно се бе оказал доста полезен. Кое то, разбира се, не можеше да бъде причина да държат затворен бедния човечец толкова дълго време. Да, може би чакаха състоянието му да се позакрепи, мерено по някакви странни вътрешноболнични стандарти.

Така или иначе, бедният Дребносръчко не изпитваше радост от живота — не и в смисъла, който бе свикнал да влага в тази дума. Определено нищо не го радваше. Не можеше да се отрече обаче, че бе започнал да усеща някакво задоволително удовлетворение — все пак като няма риба... Бе готов да се залови за определена задача в мига, в който звънне звънецът, и да я изостави незабавно при следващо позвъняване — в готовност и наличност, за да може да си я продължи, когато му дойде времето. Ежедневието му вече бе доста ангажирано. Непрекъснато имаше нещо за вършене и всичко правеше както трябва. Не разполагаше с „лично време“ (освен когато се оттегляше в спалната си килия) и в същото време започваше да се чувства господар на времето си. Научаваше се как да го използва по най-добрия начин. Нямаше смисъл да се бърза. В душата му настъпи покой и когато дойдеше време за отдих, си почиваше пълноценно.

И изведнъж му смениха целия график, всъщност почти не му оставиха време за сън. Отнеха му дърводелската работа и го пратиха да копае — ден след ден. Той го понесе с достойнство. Мина доста време,

преди да започне да рови отчаяно в съзнанието си, за да изкара на повърхността отдавна забравените ругатни. Продължаваше да копае, докато престане да си усеща гърба, докато ръцете му изтръпнат и установи, че не може да направи нито удар повече. Никой не му благодареше. Но се появи Доктора.

— Край! — рече той. — Пълна почивка — в тъмнина.

Дребносръчко лежеше в тъмното, отдаден на пълната си почивка. И тъй като нито чувстваше, нито мислеше, ако го попитаха, можеше да каже, че е лежал така с часове или с години. Изведнъж започна да чува Гласове, каквито никога по-рано не бе долавял. Сякаш някъде в непосредствена близост, примерно в съседната отворена стая — макар да не виждаше нито лъч светлина, — се провеждаше Медицински съвет или Съдебно заседание.

— А сега случаят „Дребносръчко“ — каза Първия глас — доста строг, по-суров от този на Доктора.

— Какво имахме там? — продължи Втория глас, който можеше да се определи като благ, макар да му липсваше мекота — бе някак властен, звучеше едновременно с надежда и тъга. — Какъв е проблемът? Нали сърцето му си беше на мястото?

— Да, но не функционира както трябва — възрази Първия глас. — И в главата му няма достатъчно мозък. Всъщност той почти никога не си е давал труда да мисли. Виж само колко време изгуби, без дори да му хрумне да си намери забавление! Така и не се подготви за пътешествието си. Уж беше горе-долу добре, а се озова тук в почти окаяно състояние, та се наложи да бъде въдворен в бедняшкото отделение. Бих казал, доста тежък случай. Според мен трябва да остане още известно време.

— Вероятно няма да му навреди — каза Втория глас. — Но, разбира се, не бива да се забравя, че той е просто един малък човек. От него никога не се е очаквало да бъде кой знае какво. Никога не е проявявал сила. Да хвърлим един поглед на Записите. Да. Виждате ли, има си и своите добри страни.

— Вероятно — обади се Първия глас, — но едва ли са достатъчно, за да може да издържи изпита.

— Е, ето какво — рече Втория глас, бил е пейзажист. Не особено кадърен, естествено. И въпреки това „Листо“ от Дребносръчко е посвоему очарователна картина. Той работи много усърдно над листата, просто заради самите тях. Но никога не се възгордя от мисълта, че това може да му придаде някаква значимост. В Записите няма регистрирани сведения, че се е опитал да си намери някакви извинения, па макар и пред самия себе си, които да оправдаят пренебрежението му към нещата, регламентирани от закона.

— В такъв случай не би трябвало да пренебрегва околните — каза Първия глас.

— Все пак откликна на доста молби за помощ.

— Не бих казал „доста“, пък и в по-голямата си част бяха разни дреболии, при това ги наричаше „разсейващи елементи“. Записите са пълни с тази дума, придружена от множество оплаквания и глупави ругатни.

— Вярно е. Но молбите на околните наистина изглеждаха на бедния човечец като разсейващи елементи. Има и друго: той не се е и надявал на Завръщане, както го наричат другите като него. Ето например онзи Енория, дето постъпи наскоро. Той беше съсед на Дребносръчко, никога не му помогна с нищо и така и не показа нито жест на благодарност към стореното от съседа му. Но в Записите не съществуват сведения Дребносръчко изобщо да е очаквал благодарност от Енория. Явно никога не се е замислял за това.

— Да, така е — каза Първия глас, — но не е кой знае какво. Според мен Дребносръчко просто има способността да забравя. Прогонваше от съзнанието си стореното за Енория като нещо незначително и отегчително, с което е трябвало да се справи.

— И въпреки това, спомнете си последния Запис — продължи Втория глас, — онзи за карането на колелото в дъжда. Бих обърнал по-специално внимание на него. Струва ми се очевидно, че това е истинска жертва: Дребносръчко като че се е досещал, че проиграва последния си шанс да довърши картината, досещал се е още и че тревогите на Енория са безпочвени.

— Според мен залагате твърде много на това — не се съгласи Първия глас. — Но все пак последната дума е ваша. На вас се пада задължението да дадете възможно най-задоволително обяснение на фактите. Понякога те търпят интерпретация. Е, какво предлагате?

— Мисля, че случаят изисква по-деликатно отношение — отвърна Втория глас.

Дребносръчко си помисли, че никога не е чувал нещо по-благосклонно. Думите „деликатно отношение“ му се сториха щедър дар, покана за кралско празненство. После изведнъж го досрамя. Фактът, че го смятат за случай, изискващ деликатно отношение, му се стори убийствен, накара го да се изчерви в мрака. Все едно да бъдеш публично награден, когато и ти, и цялата публика знае, че наградата ти е незаслужена. Скри пламналото си лице под грубото одеяло.

Настъпи тишина. След малко Първия глас се обърна към него от доста близо:

— Ти чу — рече той.

— Да — призна Дребносръчко.

— Е, какво мислиш?

— Бихте ли ми казали нещо за Енория? Бих искал да го видя. Надявам се, не е тежко болен. Можете ли да му излекувате крака? Доста му е трудно с него. И моля ви, не се тревожете за нас двамата. Той беше прекрасен съсед и ми осигуряваше превъзходни картофи на много добра цена, с които се препитавах дълго време.

— Нима? — възкликна Първия глас. — Радвам се да го чуя.

Отново настъпи тишина. Дребносръчко чу приглушен шепот.

— Е, съгласен съм — прозвуча Първия глас. — Нека премине в следващо ниво. От утре, ако желаете.

Дребносръчко се събуди и установи, че кепенците на прозорците му са вдигнати и малката му килия е обляна в слънце. Надигна се от кревата и на мястото на болничната пижама откри приготвени за него удобни дрехи. След закуска Доктора се погрижи за изранените му ръце, като ги намаза с някакъв мехлем, от който драскотините веднага зараснаха. После му даде полезен съвет и бутилка тонизираща напитка (в случай че има нужда). По-късно сутринта му сервираха бисквита с чаша вино, след което получи билет.

— Вече можеш да тръгваш към гарата — каза Доктора. — Шафнера ще се погрижи за теб. Довиждане.

Дребносръчко се измъкна през главната порта и присви очи. Слънцето блестеше ослепително. Бе очаквал да се озове в голям град, отговарящ по размери на мащаба на железопътната гара, но се оказа не съвсем така. Намираше се на билото на хълм — зелен, гол, бръснат от непрестанен силен вятър. Наоколо не се виждаше жива душа. В далечината долу проблясваше гаровият покрив.

Спусна се чевръсто надолу по склона, но без да бърза. Шафнера го забеляза веднага.

— Насам! — рече вместо поздрав той и го поведе към един перон, където бе композирана симпатична теснолинейка с един вагон и малък локомотив — искрящи от чистота и прясно боядисани. Изглеждаха нови-новенички. Дори пътят пред локомотива беше нов: релсите блестяха със зелените си подложки, а траверсите ухаеха на прясна смола в топлия слънчев ден. Вагонът беше празен.

— Закъде е влакът, господин Шафнер? — поинтересува се Дребносръчко.

— Доколкото знам, още не са наименували мястото — отвърна онзи, — но ще ти хареса. — И затвори вратата.

Влакът потегли почти веднага. Дребносръчко се отпусна на седалката. Малкият локомотив се вряза с пухтене в дълбок пролом между високи, потънали в зеленина склонове, над които синееше небето. Сякаш не бе минало много време, когато локомотивът изсвири, бяха натиснати спирачки и влакът спря. Нямаше гара, нито обозначение за спирка, само стълбище наред зеления склон. На горната стълбищна площадка се виждаше малка портичка с красива рамка, на която бе подпряно колелото му — поне приличаше на неговото, пък и на спиците беше окачена жълта табелка с голям черен надпис: „Дребносръчко“.

Той отвори вратата, скочи на колелото и се спусна надолу по хълма в слънчевия пролетен ден. Не след дълго установи, че пътеката, по която бе тръгнал, е изчезнала и сега колелото се движи по тучна ливада — зелена и ниско подстригана. И въпреки това се различаваше всяко едно стръкче. Като че си спомняше да е виждал или мечтал за подобна тревиста поляна някъде. Пейзажът някак си му бе познат. Да: теренът бе започнал да се изравнява, както и би трябвало, а сега изведнъж, разбира се, се надигаше отново. Между Дребносръчко и

слънцето се настани огромна зелена сянка. Той вдигна глава и се катурна от колелото си.

Пред него се извисяваше Дървото, неговото Дърво, завършено. Ако изобщо може да се говори така за живо Дърво с напъпили листа, разперени натежали клони, олюлявани от вятъра, който Дребносръчко толкова често бе долавял и усещал и никога не бе успял да предаде върху платното. Стоеше и гледаше като онемял, после бавно повдигна ръце и ги разпери встрани.

— Това е дар! — възкликна той. Имаше предвид своето изкуство, а също и резултата. Но използва съвсем точна дума.

Не можеше да откъсне поглед от Дървото. Всички листа, върху които се бе трудил толкова усърдно, бяха там, досущ както ги бе виждал във въображението си, а не както бе успял да ги нарисува. Имаше и други, едва-що напъпили в главата му, и трети, които вероятно щяха да се появят по-късно, стига да бе имал време. Върху листата не бе написано нищо, бяха прости и изящни и въпреки това си личеше точно колко е живяло всяко едно от тях, сякаш бяха подредени по календар. Някои от най-красивите — и най-характерните, най-съвършените примери на стила на Дребносръчко — сякаш бяха нарисувани в съавторство с господин Енория: нямаше как да се каже по друг начин.

Край Дървото се рояха птици. Удивителни същества: как само пееха! Съкупяваха се, мътеха, разтваряха криле и отлитаха с песен към Гората още докато той ги гледаше. Изведнъж забеляза, че Гората също е тук, разлива се в дълбочина и отплува в безкрая. В далечината проблясваше Планината.

След известно време Дребносръчко се извърна към Гората. Не че Дървото му бе омръзнало, но сякаш вече всичко бе улегнало в главата му, чувстваше го, усещаше растежа му дори когато не гледаше към него. Когато понечи да си върви, установи нещо странно: Гората, разбира се, потъваше в далечината и в същото време можеше да я докосне, дори да влезе в нея, без тя да изгуби особеното си очарование. Никога преди не му се бе удавало да потъне в далечината, без да я превърне в най-обикновено обкръжение. Наистина имаше някаква особена магия в това да скиташ из полето, понеже докато вървиш, пред теб се отварят нови пространства. И така виждаш пред себе си двойни, тройни, четворни разстояния, двойно, тройно и четворно по-

очарователни. Можеш да вървиш и да вървиш, и да вкараш целия пейзаж в една градина, или в една картина (ако предпочиташ да я наречеш така). Можеш да вървиш и да вървиш, но вероятно не вечно. Все пак някъде отзад е Планината. И се приближава, макар и бавно. Тя като че ли не се вписва в картината, или поне е там само като мост към нещо друго, пролука между дърветата към нещо по-различно, следващ етап — друга картина.

Дребносръчко продължаваше да обикаля, но не се разтакаваше. Напротив, оглеждаше околността много внимателно. Дървото бе завършено, макар да не бе свършено с него — „Просто друго лице на онова, което беше“, рече си той, — но в Гората оставаха още много области, които все още се нуждаеха от обмисляне и довършване. Нищо повече не се нуждаеше от промяна, нищо не бе сгрешено на своя си етап, но имаше нужда от извеждане до определено ниво. Дребносръчко знаеше точно докъде — за всеки един случай поотделно.

Настани се под изключително красиво дърво малко встрани — вариация на Голямото дърво, но доста по-различно, или може би направено с повече внимание — и си помисли къде трябва да започне да работи и къде трябва да свърши и колко време се изисква. Не можеше да си разпредели времето в график.

— Разбира се! — възкликна. — Нужен ми е Енория. Има толкова неща за земята, растенията и дърветата, които той знае, а аз не. Това място не може да остане просто мой частен парк. Необходима ми е помощ и съвет. Как не се сетих по-рано.

Стана и се запъти към мястото, където бе решил да започне работата. Свали си връхната дреха. И тогава, в една скрита от погледа заслонена дупка забеляза доста объркан на вид човек. Беше се облегал на една тояжка и очевидно не знаеше какво да предприеме. Дребносръчко му махна с ръка. „Енория!“, повика го след малко.

Онзи метна тояжката на рамо и се приближи. Все още понакуцваше. Не се поздравиха гласно, само си кимнаха, както правеха обикновено при среща, но този път тръгнаха редом, рамо до рамо. Без да си кажат и дума, Дребносръчко и Енория стигнаха до мълчаливо споразумение къде ще построят малката къщурка и градината, която сякаш бе задължителна.

Докато работеха, стана ясно, че Дребносръчко е по-добрият в организирането на работата и планирането на нещата. Колкото и странно да звучи, именно той бе погълнат от строежа и оформянето на градината, докато Енория често-често се отплесваше, зазяпан в дърветата и особено в Дървото.

Един ден Дребносръчко бе зает със засаждането на жив плет, докато Енория се излежаваше на тревата край него, вторачен в едно красиво и изящно жълто цветенце, подаващо главичка изпод зелената трева. Преди доста време Дребносръчко бе посадил около корените на своето Дърво доста такива цветенца. Изведнъж Енория вдигна глава: лицето му искреше на слънцето, грейнало в усмивка.

— Това е величествено! — възкликна той. — Всъщност изобщо не би трябвало да съм тук. Благодаря ти, задето си казал някоя добра дума за мен.

— Глупости — отвърна Дребносръчко, — не си спомням какво съм говорил, но каквото и да е било, едва ли се е оказало решаващо.

— О, не, напротив — възрази Енория. — Измъкна ме съвсем скоро. Нали се сецаш, онзи, Втория глас: той настоя да ме изпратят тука. Каза, че си искал да ме видиш. Дължа го на теб.

— Не. Дължиш го на Втория глас — рече Дребносръчко. — И двамата го дължим на него.

Продължиха да работят и живеят заедно: не знам колко време. Няма смисъл да се отрича, че отначало имаха известни разногласия, особено когато ги налегнеше умора. Установиха, че и на двамата са им раздадени тонизиращи напитки. На бутилките имаше еднакъв надпис: „Няколко капки се разтварят във вода от Извора, преди почивка.“

Намериха Извора в самото сърце на Гората. Преди много, много време, при това един-единствен път, Дребносръчко си го бе представил, но така и не го нарисува. Сега разбра, че всъщност именно от там тръгва пробляскващото в далечината езеро и че той напоява цялата растителност в околността. От няколко капки водата ставаше резлива, горчива дори, но ободряваща. И тогава двамата скачаха на крака и всичко си тръгваше по мед и масло. В такива мигове на Дребносръчко му хрумваха идеи за прелестни нови цветя и растения, а Енория винаги знаеше точно как се засаждат и къде ще вървят най-добре. Доста преди да си допият бутилките, престанаха да имат нужда от тях. Енория изгуби недъга си.

С приближаването на края на работата им си позволяваха все повече и повече време за разходки, разглеждаха дърветата, цветята, светлините и формите, релефа. Понякога си пееха заедно. Ала Дребносръчко установи, че е започнал все по-често и по-често да обръща поглед към Планината.

Дойде време, когато къщата в падината, градината, тревата, гората, езерото и цялата околност бяха почти завършени по свой си начин. Голямото дърво бе потънало в цвят.

— Довечера всичко ще е готово — рече един ден Енория. — След което ни очаква наистина дълга разходка.

Тръгнаха още на другия ден и вървяха, вървяха, докато навлязоха чак в далечината, стигнаха до Ръба. Той, разбира се, не се виждаше: нямаше нито черта, нито ограда, нито стена. Но и двамата знаеха, че са стигнали до границата на тази страна. Видяха човек, рекоха си, че вероятно е овчар. Вървеше към тях, спускаше се по тревистия склон, който извеждаше високо горе в Планината.

— Трябва ли ви водач? — попита ги той. — Искате ли да продължите нататък?

За миг между Дребносръчко и Енория легна сянка, понеже Дребносръчко беше наясно, че наистина иска да продължи, пък и (в известен смисъл) се налага. Енория обаче нямаше желание и не бе готов за подобно нещо.

— Трябва да изчакам жена си — обърна се той към другаря си. — Тя ще се чувства самотна. Доколкото можах да разбера, и нея ще я пратят тук, все някой ден, когато е готова, пък и когато аз съм нагласил всичко за идването ѝ. Къщата вече е готова, поне доколкото ни позволяват възможностите. Но държа да ѝ я покажа. Надявам се да успее да направи някои подобрения, да ѝ придаде повече уют. Освен това се надявам да хареса и цялата страна. — Той се обърна към овчаря. — Вие водач ли сте? — попита. — Можете ли да ми кажете как се казва тази страна?

— Нима не знаете? — учуди се онзи. — Това е Страната на Дребносръчко, Картината на Дребносръчко, или поне повечето от нея: една част вече се намира в Градината на Енория.

— Картината на Дребносръчко ли! — възкликна Енория. — Нима всичко това е твоя идея, Дребносръчко? Нямах представа, че си толкова умен. Защо не си ми казал досега?

— Опитва се да го направи преди много време — продължи човекът, — но ти не искаше да погледнеш. По онова време разполагаше само с платно и бои, а ти искаше да ти поправи покрива с тях. Нали двамата с жена ти наричахте това Щуротиите на Дребносръчко или Онези цапаници.

— Но тогава не изглеждаше така, не беше истинска — защити се Енория.

— Разбира се, тогава бе само намек — отвърна човекът. — Но вие би трябвало да сте го разбрали, ако изобщо сте си помисляли, че си струва да се опита.

— Но и аз не ти предоставих възможност да разбереш — включи се Дребносръчко. — Така и не си дадох труда да ти обясня. Наричах те Стария пръсторов. Но какво значение има? Нали вече живеем и работим заедно. Нещата може и да са стояли по различен начин, но не са били по-добре. Е, така или иначе, сега май трябва да вървя. Надявам се да се видим пак. Убеден съм, че ни чакат още много съвместни дела. Довиждане! — Той се здрависа топло с Енория: жестът му изглеждаше сърдечен, енергичен, искрен. Обърна се и постоя така за миг. Цветовете на Голямото дърво блещукаха като пламъчета. Птичетата летяха във въздуха и огласяха всичко наоколо с песните си. После той се усмихна, кимна на Енория и се отдалечи след овчаря.

Предстоеше му да научи много неща за овцете, високопланинските пасбища, да гледа ширналото се небе и да се приближава все повече и повече към Планината, да се изкачва все нагоре. Извън това не мога да си представя как се е развил животът му. Дори мъничкият Дребносръчко в своята стара къщурка съзираше Планината в далечината и тя влизаше в рамките на неговата картина. Но какво представлява всъщност и какво лежи оттатък — това могат да кажат само онези, които са я изкачвали.

— Според мен това беше едно глупаво малко човече — започна Съветник Томкинс. — Абсолютно без стойност. Никаква полза за Обществото.

— О, не знам — каза Аткинс, който не бе никаква важна особа, най-обикновен учител. — Не съм толкова сигурен. Зависи какво имате предвид под „полза“.

— Имам предвид практическа или икономическа полза — сопна му се Томкинс. — Бих казал, че ако вие, учителите, си вършехте работата като хората, от него би трябвало да излезе някаква полезна бурмичка. Но тъй като не е така, резултатът е подобни безполезни типове. Ако аз управлявах тази страна, щях да намеря на всички като него подходяща работа и щях да следя за задоволителното ѝ извършване. Или пък щях да ги прогоня. Щях да се отърва от него още отдавна.

— Да се отървете ли? Искате да кажете, че щяхте да го принудите да започне пътешествието си преди да му е дошло времето?

— Да, ако държите да употребите този безсмислен изтърган израз. Щях да го пхна в тунела и от там — на Голямото сметище: точно това имам предвид.

— Значи според вас рисуването не е нещо полезно. Не е нещо, което си струва да се съхранява или усъвършенства, или дори да се употребява?

— О, разбира се, че рисуването може да се употребява — рече Томкинс, — но не и неговото. За нахъсаните млади хора, които не се страхуват от новите идеи и методи, има блестящи перспективи. Но не и за тези отживелици. Самоцелно бленуване. Той не би могъл да нарисува плакат с някакво послание в него, та дори ако от това зависи животът му. Непрекъснато се занимава с някакви си листенца и цветенца. Веднъж го попитах защо. Отговори ми, че ги смятал за красиви! Можете ли да си представите? Точно така се изрази: красиви! „Кое е красиво, храносмилателните и половите органи на растенията ли?“, попитах го. Нямаше какво да ми отговори. Глупав педант.

— Педант — въздъхна Аткинс. — Да, горкичкият човечец така и не успя да завърши нито едно от започнатите неща. Е, след като замина, на платната му бе намерено „по-полезно приложение“. Но не съм съвсем сигурен, Томкинс. Нали си спомняте онова най-голямото платно, с което закърпиха пострадалата от урагана и наводненията съседска къща? Открих съдрано парче от него в една ливада. Бе повредено, но се разпознаваше силуетът на планински връх и разпилени листа. Не мога да прогоня този образ от главата си.

— От къде? — запита Томкинс.

— За кого говорите? — опита се да укроти страстите Пъркинс: Аткинс доста се бе разпалил.

— Няма смисъл да повтаряме това име — рече Томкинс. — Не знам защо изобщо говорим за него. Та той дори не живее в града.

— Така е — засече го Аткинс, — но все пак бяхте хвърлили око на къщата му. Нали затова отивахте и му се обаждахте, и му се хилехте предизвикателно, докато човечецът си пиеше чая. Е, сега вече къщата му ви принадлежи, а си имате една и в града, тъй че не е нужно да посягате и към името му. За Дребносръчко говорим, щом се интересувате, господин Пъркинс.

— О, горкият малък Дребносръчко! — възкликна Пъркинс. — Не съм знаел, че рисува.

Това вероятно бе последният случай, когато името на Дребносръчко бе споменато в разговор. Така или иначе, Аткинс запази намереното парче. То почти се разпадна, но едно красиво листо остана непокътнато. Аткинс си го сложи в рамка. По-късно го завеща на Градския музей, където „Листо: от Дребносръчко“ вися дълго време и бе забелязано от малцина. Но се случи така, че Музеят изгоря, и листото, както и Дребносръчко, бяха напълно забравени в някогашната му родина.

— Наистина се оказва доста полезно — каза Втория глас. — И за почивка, и за възстановяване. Чудесно оздравително средство и не само това. За мнозина е най-доброто запознаване с Планината. В някои случаи върши чудеса. Изпращам все повече и повече там. Рядко се налага да се връщат.

— Да, така е — отвърна Първия глас. — И ми се струва, че би трябвало да дадем име на страната. Някакви предложения?

— Шафнера отговори на този въпрос още преди време — рече Втория глас. „Влакът за Енорията на Дребносръчко е композиран“: отдавна го обявява така. Енорията на Дребносръчко. Изпратих уведомително съобщение и на двамата.

— И какво казаха?

— Започнаха да се смеят. Така се смяха, че чак Планината затрепери!

КОВАЧА ОТ ГОЛЯМО ОМАЙНО

Имаше някога — не много отдавна за хората с дълга памет, и не много далеч за онези с дълги крака — едно село. Казваха му Голямо Омайно, понеже беше къде-къде по-голямо от скътаното дълбоко в пазвите на гората Малко Омайно. От друга страна, не беше чак толкова голямо, макар по онова време да бе в разцвета си и в него да живееха доста хора — и добри, и лоши, и всякакви, като си му е редът.

Селото си имаше своята забележителност — славеше се надлъж и нашир с умелите си майстори в различни занаяти, най-вече в готварския. Разполагаше с огромна Кухня, собственост на Селския съвет, а майстор-готвачът се считаше за важна клечка. Неговата къща ведно с Кухнята се намираха на гърба на Банкетната палата — най-просторната и най-стара сграда в селото, а също и най-прекрасната, построена изцяло от солиден камък и дъбов масив, пък и прилично поддържана (макар вече никой да не я боядисваше и позлатяваше като в добрите стари времена). В тази Палата се провеждаха всички събирания и заседания. Тук се честваха общоселските празненства, а също и семейните тържества. С други думи, майстор-готвачът не можеше да се оплаче от липса на работа, понеже всяко от тези събития биваше предшествано от приготвяне на подобаваща храна. А за такава на селските панаири — каквито през годината се провеждаха достатъчно — се считаше разнообразната и изобилната.

Един от тези панаири цялото село очакваше с огромно нетърпение — понеже само той се падаше през зимата. Продължаваше цяла седмица, а в последния ден по залез-слънце се организираше тържество, наречено Празник на добрите деца. На малцина се усмихваше щастието да присъстват на него. Несъмнено някои от заслужаващите покана оставаха пренебрегнати за сметка на други, не дотам заслужили, които биваха избирани погрешка. Но винаги се получаваше така — колкото и да се стараеха и да внимаваха организаторите на подобни мероприятия. Както и да е, присъстващите на Празника на двайсет и четирите се определяха най-вече според

годината на раждане — понеже празникът се провеждаше веднъж на двайсет и четири години и на него присъстваха само двайсет и четири деца. Специално за случая от майстор-готвача се очакваше да даде най-доброто от себе си и наред с многото традиционни лакомства да приготви Голямата торта. От нейната прелест (или липсата на такава) зависеше с какво име ще бъде запомнен съответният готвач — понеже не се случваше често един майстор-готвач да се задържи на поста си достатъчно дълго, та да има време да направи втора Голяма торта.

Един ден майстор-готвачът внезапно обяви — за всеобща изненада, понеже не се бе случвало друг път, — че излиза в отпуск. И замина неизвестно накъде. Когато се върна няколко месеца по-късно, изглеждаше доста променен. По природа беше сериозен и неразговорлив, но в същото време мил и внимателен — човек, за когото е удоволствие да доставя радост на другите. След завръщането си определено беше придобил по-лъчезарен вид и започна да измисля какви ли не смехории. А по време на празненствата лично да пее весели песни — действие никак неподобаващо на един майстор-готвач. Като капак на всичко се върна с чирак и този факт хвърли в смут и изумление цялото село.

Не че имаше нещо странно в това един майстор-готвач да си има чирак. Напротив, беше си съвсем в реда на нещата. В даден момент всеки майстор-готвач си избираше помощник, комуто постепенно предаваше целия си опит и всичките си умения. Така с течение на времето все повече от важните задачи лягаха на плещите на чирака, та да може, когато дойде време, майстор-готвачът да се пенсионира или да си отиде от този свят, да има кой да поеме задълженията му и на свой ред да бъде наречен майстор. Но допреди заминаването си въпросният готвач не си бе харесал помощник. Все повтаряше „има време“ и „отварям си очите на четири и когато попадна на подходящия човек, ще го избира“. А сега се върна с чирак — почти момче, при това не от местните. Беше по-работлив от селските малчугани на неговата възраст и доста по-пъргав. Говореше благо и с учтив тон. Но за чирак си беше, направо казано, неподходящ — като го гледа човек, на не повече от шестнайсетина години. Въпреки всичко изборът на чирак си беше работа само и единствено на майстор-готвача и никой нямаше

право да му се бърка. Е, момчето остана да живее при него, докато порасне достатъчно, че да може да се грижи за собствен дом. Постепенно хората свикнаха с присъствието му, някои дори се сближиха с него. Приятелите му и готвачът го наричаха Алф, за останалите беше просто Чирака.

Следващата изненада връхлетя селото само три години по-късно. Една пролетна утрин майстор-готвачът смъкна от главата си високата бяла шапка, сгъна чистата си готварска престилка, окачи бялата манта на мястото ѝ, избра си от огнището здрава тояжка, метна на гръб малка торба и замина. Взе си сбогом с Чирака. Бяха само двамата.

— Довиждане засега, Алф — рече майсторът. — Оставям те да се оправяш с нещата, колкото ти стигат силите и способностите — в които вече съм се убедил. Надявам се да нямаш проблеми. Ако някога се срещнем отново, ще се радвам да ми разкажеш всичко. А на другите предай, че пак съм излязъл в отпуск, но този път няма да се върна.

Когато Чирака предаде съобщението на хората, дошли първи в кухнята, настъпи истински смут.

— Каква е тая работа — завайкаха се те един през друг, — да тръгне, без да се сбогува с никой! Какво ще правим без майстор-готвач? Та той не каза кой ще го замести!

На никой и през ум не му мина, че Чирака може да стане Майстор-готвач. Вярно, беше се поизточил, но все още си беше момче. Пък и бе чиракувал едва три години.

Накрая, поради липса на по-добър избор, назначиха за майстор-готвач един от местните, който криво-ляво се оправяше с готвенето — макар и погледнато от определен ъгъл. Като млад бе помагал в кухнята в по-натоварени моменти, но майстор-готвачът така и не го бе избрал за чирак. Вече бе зрял мъж, имаше жена и деца и се бе научил да се отнася към парите с необходимото уважение.

— Колкото и да е, за него поне сме сигурни, че няма да си тръгне без предупреждение — успокояваха се хората, — пък и по-добре да има, кой да готви лошо, отколкото никак. Има още седем години до следващата Голяма торта. За толкова време дано научи достатъчно, та да се справи.

Ноукс, така се казваше човекът, бе много доволен от обрата на нещата. Той винаги си бе мечтал да стане майстор-готвач и никога не се бе съмнявал, че ще се справи с работата. Дори от време на време, когато се случеше да остане сам в кухнята, си бе слагал високата шапка, бе се оглеждал в добре излъскан тиган и си бе казал: „Добър ден, майсторе. Шапката ви стои чудесно, като че ви е правена по поръчка. Надявам се, сте добре.“

Както и да е, нещата потръгнаха. Отначало Ноукс се стараяше много, а и Чирака бе до него и му помагаше. Работата е там, че майсторът научи много от своя чирак, като тайничко следеше с поглед всичките му действия — макар и никога да не си го призна. Годинките се търкаляха една след друга, приближаваше зимата на Празника на двайсет и четирите, а следователно бе време Ноукс да се замисли за своята Голяма торта. Вътрешно му беше притеснено, понеже — въпреки седемте години, през които се бе научил да прави поносими торти и сладкиши за обикновените празненства — знаеше, че Голямата торта се очаква с огромен интерес от всички и че за нея ще бъде подложен на жестоки критики. Не само от страна на децата. По традиция майстор-готвачът приготвяше за своите помощници в организирането на Празненството макет на Голямата торта, забъркан от същите съставки и по същата технология. Освен това в оригинала се очакваше да има някаква изненада, а не да бъде просто копие на предишната Голяма торта.

Най-важното според Ноукс беше да направи Тортата много сладка и с богата украса — затова реши да я залее със захарна глазура (в приготвянето на която Чирака бе голям майстор). „Така ще изглежда красива и вълшебна“, мислеше си Ноукс. А вълшебствата и сладкишите бяха две от наистина малкото неща, които знаеше за детския вкус. Според него човек рано или късно надраства привързаността си към вълшебствата, но сладкишите... сладкиши всеки обича. „Аха! Вълшебна, рече си той, това ме навежда на една мисъл.“ И така му хрумна в средата на Тортата, върху куличка, да постави малка бяла фигурка, в чиято ръчица да има миниатюрна вълшебна пръчица с бляскава звездичка на върха, а около крачетата ѝ да пише с розова глазура „Кралицата на вълшебствата“.

Но когато започна да приготвя съставките, установи, че има много смътни спомени за това какво би трябвало да съдържа една Голяма торта. Та затова отгърна старите тефтери с рецепти, останали от предишните майстори-готвачи. От написаното вътре съвсем се обърка, макар да разчиташе почерка. Споменаваха се вещества, каквито или изобщо не бе чувал, или бе изтрил от паметта си, а и вече нямаше време да върви да ги търси. Една-две от тях обаче си помисли, че ще може да си набави. Почеса се по главата и се сети за една стара черна кутия с няколко отделения, в която последният майстор-готвач бе държал подправки и други неща за специалните си торти. Откакто бе заел длъжността, Ноукс не бе надзъртал там и след известно ровене я откри на една висока лавица в склада.

Свали я от мястото ѝ и издуха праха от капака. Но когато я отвори, установи, че вътре е останало много малко от онова, което се надяваше да намери. При това в спаружен и мухлясал вид. В едно от отделенията в ъгъла обаче откри мъничка звездичка — по-миниатюрна дори от днешна стотинка, — като че ли сребърна, но потъмняла с времето.

— Колко е странна! — възкликна той на глас и я вдигна към светлината.

— Ни най-малко! — чу се глас зад него — тъй неочакван, че Ноукс подскочи.

Беше Чирака, който никога не се бе обръщал към майстор-готвача с такъв тон. Всъщност момчето така или иначе рядко разговаряше с Ноукс — само в случаите, когато биваше заговорен. Както и подобаваше на един младеж. Вярно, с глазуриите се справяше прилично, но имаше да учи още много — поне според Ноукс.

— Какво искаш да кажеш, млади момко? — рече той, явно не особено доволен от прекъсването. — Щом не е странна, каква е тогава?

— Вълшебна — отвърна Чирака. — Идва от Страната на вълшебствата.

И тогава готвачът избухна в смях.

— Да, да, добре — рече той. — Кое е горе-долу същото. Но наречи я така, щом искаш. Някой ден и ти ще пораснеш. А сега можеш да се заемеш със стафидите. И ако забележиш в тях някакви по-особени вълшебни семки, бъди добър да ме уведомиш.

— Какво ще правите със звездата, майсторе? — попита Чирака.

— Много ясно, ще я сложа в Тортата — отвърна готвачът. — Щом твърдиш, че е вълшебна, значи е точно каквото търся — изкикоти се той. — Сигурно ти самият си присъствал съвсем доскоро на подобни празненства, където в сладкишите се забъркват разни такива дрънкулки, парички и какво ли не. Е, в нашето село постъпваме по същия начин — децата се радват.

— Но това не е дрънкулка, майсторе, а вълшебна звезда — отвърна Чирака.

— Да, да, вече ми го каза — рече с раздражение готвачът. — Е, още по-добре, ще го кажа на децата. Това ще ги развесели.

— Едва ли, майсторе — възрази Чирака. — Но именно така трябва да постъпите, точно така.

— Ти с кого си въобразяваш, че разговаряш? — възмути се Ноукс.

Тортата най-сетне бе завършена: изпечена и залята с глазура — предимно от Чирака.

— Щом толкова разбираш от вълшебства, ще ти позволя да направиш Кралицата на вълшебствата — рече му Ноукс.

— Чудесно, майсторе — отвърна момчето. — След като сте толкова зает, ще се заема. Но да знаете, че идеята е ваша, не моя.

— Че нали това ми е работата — да давам идеи. За разлика от своята — тросна му се онзи.

На Празненството Тортата бе поставена в центъра на дългата маса, посред обръч от двайсет и четири червени свещи. Горната ѝ част се извисяваше като миниатюрна снежна планина, по чиито склонове блещукаха заскрежени дръвчета. Най-отгоре бе кацнала на едно краче мъничка бяла фигурка — същинска танцуваща Снежна кралица. В ръката ѝ проблясваше вълшебна пръчица.

Децата гледаха Тортата с ококорени очета, едно-две дори плеснаха с ръчички и извикаха: „О, колко е красива и вълшебна!“ Това определено се понрави на готвача, но Чирака изглеждаше мрачен и недоволен. И двамата бяха там — майстор-готвачът за да разреже Тортата в определения момент, а помощникът му за да наостри ножа и да му го подаде.

Най-сетне готвачът пое ножа и пристъпи към масата.

— Трябва да ви кажа, скъпи мои — започна той, — че под тази чудесна глазура е скрита торта, приготвена от чудни вкусотийки. Освен това в тестото са забъркани всякакви изненадки, дрънкулки, парички и какво ли още не. Казвали са ми, че е късмет да намериш в парчето си някоя от тях. В Тортата има двайсет и четири такива изненадай, така че ако Кралицата на вълшебствата е справедлива, би трябвало да се падне по една на всеки от вас. Но това не винаги се получава — понякога Кралицата обича да играе номера. Ето, попитайте господин Чирака.

Чирака огледа детските личица.

— О, за малко да забравя — добави готвачът: — Тази вечер имаме и двайсет и пета изненадка. Сребърна звездичка — вълшебна и много специална, поне според господин Чирака. Тъй че внимавайте! Ако си счупите мъничките зъбчета в нея, тя няма да ви ги поправи. Но според мен едва ли ще се стигне дотам, понеже да откриеш подобно нещо си е истински късмет.

Тортата бе наистина много вкусна и никой не можа да ѝ намери кусур, само дето не бе по-голяма, отколкото се полагаше. След като готвачът я разреза, се падна по едно голямо парче на всяко от децата, но не остана за допълнително. Парчетата скоро изчезнаха, като от време на време на тяхно място проблясваше по някоя дрънкулка или паричка. Някои от децата откриха по една, други по две, трети не намериха нищо. Но така е с късмета — независимо дали върху тортата стърчи фея с вълшебна пръчица или не.

И така, Тортата бе изядена до трошичка, а от вълшебната звезда ни помен.

— Слава Богу! — възкликна готвачът. — Значи в крайна сметка не е била сребърна. Трябва да се е разтопила. Или може би господин Чирака е бил прав и наистина е била вълшебна, та просто е изчезнала и е отпътувала за Страната на вълшебствата. Което не е особено любезно от нейна страна. — Той се усмихна ехидно на помощника си, който го дари с мрачен поглед и каменно лице.

Е, сребърната звезда наистина бе вълшебна: Чирака никога не грешеше за неща от този род. Всъщност случи се така, че едно от

момчетата на Празненството я глътна, без да усети, макар в своето парче да намери и сребърна паричка, която даде на Нел — малкото момиченце, седящо до него. Нел изглеждаше толкова разочарована, задето не бе открила в своето парче никакво късметче. От време на време момчето се питаше какво ли е станало със звездата, без да знае, че всъщност тя е останала у него, забутана в едно ъгълче, което той не можеше да усети — понеже така трябваше. И така, звездата остана в своето ъгълче дълго време, в очакване да му дойде времето.

* * *

Празненството се състоя в средата на зимата, а вече беше юни и нощта бе почти светла. Момчето се събуди преди изгрев слънце, понеже не му се искаше да се успи — не и на десетия си рожден ден. Надзърна през прозореца, а светът му се стори притихнал и изпълнен с очакване. Лекият ветрец, хладен и ароматен, полюшваше сънливите дървета. След малко дойде зората и някъде в далечината той дочу утринната песен на птичките, която сякаш летеше към него, за да го връхлети с все сила, да изпълни цялата къща, а после да заглъхне като ефирен звън и да се понесе на запад, докато слънцето надзърта любопитно иззад хоризонта.

— Напомня ми за Страната на вълшебствата — чу се да казва момчето, — само дето там хората също пеят.

И запя — високо и ясно, със странни думи, които явно знаеше наизуст. А докато пееше, от устата му изпадна звездата и той я пое в отворената си длан. Тя заискри в сребристо на слънчевата светлина. След малко потрепна и се понадигна, сякаш се канеше да отлети. Без да се замисли, момчето вдигна длан към главата си и звездата се залепи там, по средата на челото му, където остана много години.

Малцина от хората в селото я забелязаха — макар за внимателните очи тя да не бе невидима. Звездата постепенно се превърна в част от лицето на момчето и обикновено не личеше. Нещо от блясъка ѝ премина в очите му и в гласа му, променил се още в мига, в който тя залепна за челото му и ставащ все по-прекрасен и омайващ с годините. Хората обичаха да го слушат, па макар и само за да им каже „добро утро“.

Момчето стана голям майстор, познат не само в родното си село, а и на много други места в страната. Баща му беше ковач и той го наследи в занаята, та дори го и надмина. Докато баща му беше жив, всички наричаха момчето Сина на ковача, а след смъртта на стария — просто Ковача. По това време той бе станал най-добрият майстор от Източен далекоград чак до Западната гора. Бе ненадминат в изработването на всякакви железарии. Повечето от нещата, които правеше, бяха, разбира се, най-прости и обикновени, предназначени за ежедневна употреба: инструменти за обработка на земята, дърводелски такъми, тенджери, тигани и кухненска посуда от всякакъв род, резета, болтове и панти, куки, маши и подкови и всякакви подобни джунджурии. Бяха здрави и издръжливи, но в същото време и някак изящни, всяко със специфичната си форма, удобни за ловене и приятни за окото.

Имаше обаче и неща, които — стига да имаше време — Ковача правеше за удоволствие. Те бяха наистина прелестни, защото той умееше да претворява желязото в най-чудни форми така, че предметите да изглеждат леки и ефирни като есенни листа или развени от вятъра цветчета, а в същото време да запазват у себе си здравината на желязото, че дори да изглеждат по-яки от стомана. Малцина устояваха на изкушението да минат покрай някоя от неговите порти или решетки, без да поспрат да им се полюбуват. Никой не можеше да прекрачи оттатък, след като бъдат захлопнати. Докато работеше, Ковача пееше. А започнеше ли да пее, всичко живо прекъсваше делата си и идваше в ковачницата да се наслади на гласа му.

Това бе всичко, което повечето от хората знаеха за него. Вярно, то хич не беше малко. Всъщност беше повече, отколкото можеше да се научи за по-голямата част от съселаните му за целия им живот — па дори и за талантливите и трудолюбивите. За Ковача обаче това далеч не бе всичко. Той пътуваше до Страната на вълшебствата и познаваше някои нейни райони по-добре от всеки смъртен. Но понеже повечето от жителите на селото бяха станали като Ноукс, Ковача можеше да разговаря за пътешествията си с малцина извън съпругата и децата си. Беше се оженил за Нел — момиченцето, на което някога бе подарил сребърната си паричка от Тортата. Дъщеря му се казваше Нан, а синът

му — Нед, ала му викаха Сина на ковача. От тях нямаше начин да опази тайната си, понеже те винаги забелязваха звездата да блести на челото му след дългите разходки, които от време на време си устройваше по вечерно време, или пък когато се завръщаше от поредното си пътешествие.

Случваше се понякога просто да тръгне нанякъде — било пеш, било на кон. Обикновено излизаше с обяснението, че отива по работа. И това понякога бе вярно, друг път — не. Е, не бе вярно в смисъл, че не отиваше да приема поръчки, или да купува чугун, въглища и други материали — макар да се отнасяше към подобни неща с внимание и да знаеше как да удвои едно честно изкарано пени, както се казва. Но в Страната на вълшебствата, където винаги бе добре дошъл, отиваше по друга работа. И понеже звездата сияеше ярко на челото му, беше в безопасност — доколкото можеше да бъде в безопасност един смъртен — в тази изпълнена с опасности страна. По-малките Злини избягваха звездата, а от По-големите имаше кой да го пази.

За което Ковача бе дълбоко благодарен, тъй като скоро започна да трупа опит и да разбира, че чудесата в Страната на вълшебствата не могат да се видят, без да се премине през опасности, и че много от Злините не могат да бъдат предизвикани без оръжия, притежаващи сила, на която не би могъл да устои никой смъртен. Той си остана един любознателен изследовател и пътешественик — не воин. И макар понякога да му се налагаше да изработва оръжия, които в собствената му страна се считаха за достатъчно изкусни, та да бъдат достойни да влязат в устата на хората и да могат да ги откупят дори кралски особи, той знаеше, че в Страната на вълшебствата тези оръжия не биха представлявали нищо особено. Тъй че сред всички изработени от него неща не е останал да се помни нито един меч, копие или връх на стрела.

Отначало Ковача се движеше предимно сред по-низшите обитатели на Страната на вълшебствата, сред по-кротките същества в горите и из полята на вълшебните долини, край бистрите езера, в които нощем блещукаха странни звезди, а сутрин се оглеждаха искрящите върхове на далечни планини. При някои от по-кратките си разходки имаше време само колкото да разгледа едно-едничко цвете или дърво, но по-сетне, когато правеше по-дълги пътешествия, започна да се сблъсква с неща, изтъкани от ужас и красота едновременно, които не

помнеше ясно и по-късно не съумяваше да опише на близките си, макар да знаеше, че са скътани някъде в дълбините на сърцето му. Други обаче не можеше да забрави и те оставаха в паметта му като чудеса и тайнства, към които често се връщаше.

Когато за пръв път излезе на далечна разходка без водач, си каза, че така ще проникне по-надълбоко в тайните на тази страна. Но в следващия миг пред него се изпречиха високи планини и както ги заобикаляше, се озова на пуст бряг. Стоеше край Морето на безветрената буря, където тъжни вълни, подобни на заснежени върхове, извираха тихичко от Тъмната и се разбиват в безкрайния бряг, понесли върху гребените си бели ладии, завръщащи се от битките на Мрачните походи, за които хората не са и чували. Вълните издигнаха високо над сушата огромен кораб, след което се сгромолясаха върху морето, кипнали в пяна, но без да издадат нито звук. Елфическите морски вълци изглеждаха високи и страховити. Мечовете им лъскаха, копията им проблясваха, очите им горяха с пронизващ плам. Изведнъж гласовете им се извисиха в победен химн и сърцето на Ковача се сви от страх, той падна по лице, а воините преминаха покрай него и потънаха сред ехтящите хълмове.

Кракът му не стъпи повече на този бряг. Реши, че това е остров сред Морето. Обърна се към планините, изпълнен с желание да проникне в сърцето на Страната на вълшебствата. При едно от тези скиталчества се оказа в плен на сива мъгла. Дълго се лута без посока, докато мъглата не се вдигна и той не се озова посред голо поле. Далеч напред се надигаше огромна сянка, от която като от корени изникваше Кралското дърво, за да поеме все по-нагоре и по-нагоре, дордето достигне небесата. Сияеше като обедно слънце. Бе отрупано с безброй листа, цветове и плодове едновременно и никое листо, никой цвят и плод не приличаше на никой от другите.

* * *

Никога повече не видя това Дърво, макар често да го диреше. На едно подобно пътешествие, докато потъваше във Външните планини,

попадна в скътана в пазвата им долина, на дъното на която синееше езеро — огледално спокойно, въпреки че сред дърветата на заобикалящата го гора пробягваше ветреца. Въздухът в долината бе с цвят на огнен залез, а от езерото струеше светлина. Той надзърна от ръба на надвисналата над водата ниска скала и му се стори, че погледът му прониква в необятни дълбини. Смътно различи странни пламъчета, които сякаш трептяха и се разклоняваха в чудновати форми, сякаш огромни водорасли, потопени в морски дълбини. Между тях се стрелкаха свирепи създания. Изпълнен с почуда, той слезе до брега и опипа с крак езерната повърхност — не беше вода, а нещо потвърдо от камък и по-хлъзгаво от лед. Пристъпи напред и падна тежко, а околността отекна със звънливо ехо.

Изведнъж лекият ветреца прерасна в буен Вятър, който заръмжа като чудовищен звяр и го понесе, и го изхвърли на брега, и го издигна нагоре по хълмовете, а той се мяташе и преобръщаше като есенен лист. Успя да обвие ръце около стеблото на млада бреза и се вкопчи здраво, а Вятърът продължаваше бесния си напор, опитваше се да го изтръгне от убежището му. Но брезата се преви на две към земята и го заслони под клоните си. Когато най-накрая Вятърът утихна, Ковача се изправи и видя, че от бедното дръвче е останало само скелет. Всичките му листа бяха изскубнати. И той заридя, а сълзите му заромолиха по гладкото стебло като пролетен дъжд. Отпусна ръка върху бялата кора и рече: „Благословена да е тази бреза! Що да сторя, та да изкажа благодарността си?“ Усети отговорът на дървото да се влива през ръката му: „Нямам нужда от нищо, гласеше той, просто си върви! Вятърът те преследва. Нямаш работа тук. Върви си и никога повече не се връщай!“

Когато напусна долината, усети как сълзите парят на очите и горчат на устните му. Пое обратния път с натъжено сърце и известно време не се върна в Страната на вълшебствата. Но не можеше да я забрави и когато най-сетне реши да опита пак, желанието му да проникне още по-надълбоко в тайните ѝ бе по-силно от всякога.

Най-сетне намери път през Външните планини и продължи нататък, докато се озова в полите на Вътрешните, които му се видяха огромни, непристъпни и мамещи. Намери пътека, по която му се стори,

че ще може да се изкачи, и тръгна нагоре в теснината, като от време на време поглеждаше — без да знае, че се нарича така — към Долината на вечноскърбящите, чието зелено бе по-наситено от зеленото в полята на Външната част на страната, а то от своя страна бе по-богато от нашето зелено пролетес. Въздухът бе толкова чист, че човек можеше да зърне дори червените езичета на отворилите уста за песен птички, накацали по клоните на дърветата отгатък долината — макар разстоянието да бе голямо, а птичките да бяха не по-големи от орехчета.

От вътрешната страна планините се гънеха в стръмни хълмове, огласяни от бълбукащи водопади. Омаян от гледките, той забърза напред. Щом кракът му потъна в меката трева в лоното на Долината, до ушите му достигна елфическа песен, а на поляната край река, грейнала в лилии, попадна на танцуващи нимфи. Техните енергични, грациозни и отчетливи разнопосочни движения го заплениха и той пристъпи към техния кръг. Те внезапно застигнаха по местата си, а една — млада девойка с развята коса и карирана поличка — се завтече да го посрещне.

Заговори го през смях:

— Ставаш все по-смел, Звездочели, да? Не се ли страхуваш какво ще каже Кралицата, ако разбере? Или може би ти е позволила?

Той стоеше като истукан, загубил ума и дума, понеже знаеше какво си бе помислил в момента и разбра, че тя е прочела мисълта му: че звездата на челото му осигурява пропуск навсякъде; а сега си даваше сметка, че не е така. Но тя отново заговори и се усмихна:

— Хайде, ела! След като така или иначе си тук, ще танцуваш с мен — хвана го за ръката и го поведе към кръга.

Двамата затанцуваха и за известно време той разбра какво е да притежаваш бързината, силата и удоволствието от танца с нея. За известно време. Но след малко — както му се стори — двамата спряха, тя се наведе и откъсна бяло цвете, надигнало се край стъпалото ѝ, и го втъкна в косата си.

— А сега сбогом! — рече. — Може би ще се срещнем отново, ако Кралицата благоволи.

Не разбра как се е прибирал, просто изведнъж се озова в родината си. В някои от селата, през които минаваше, хората го гледаха в почуда и го изпращаха с очи, докато се изгуби в далечината. Щом

пристигна у дома, дъщеря му изтича да го посрещне с огромно въодушевление — беше се върнал по-рано от очакваното, но не прекалено рано за хората, които милееха за него.

— Тате! — извика тя. — Къде беше? Звездата ти сияе толкова ярко!

Още щом прекрачи прага на дома си, звездата на челото му угасна. Но Нел го хвана за ръката и го поведе към огнището, където се обърна и го погледна.

— Божичко! — възкликна тя. — Къде си бил и какво си видял? В косата ти има цвете! — Тя вдигна ръка и цветето леко падна в дланта ѝ.

Сякаш гледаха някакъв много далечен предмет, който в същото време бе толкова близък. От него се излъчваше светлина, която хвърляше сенки по стените на стаята, притъмняла с идването на вечерта. Сянката на мъжа ѝ се извисяваше нагоре.

— Приличаш ми на великан, тате — обади се и синът му, който до този момент не бе казал нищо.

Цветето нито повехна, нито потъмня и те го прибраха и го запазиха като семейна ценност. Ковача му направи мъничко ковчеже с ключ и то остана там за много поколения напред. Всеки, който наследяваше ключа, от време на време отваряше ковчежето и дълго гледаше Живото цвете, докато капакът сам се затвори: човек не можеше да избере момента на затварянето.

Животът в селото продължаваше. Годишите се търкаляха една след друга. Когато получи звездата на онзи Празник, Ковача нямаше още десет години. На следващия Празник Алф вече бе станал Майстор-готвач и си бе избрал чирак на име Харпър. Дванайсет години по-късно Ковача се завърна у дома с Живото цвете. А тази зима предстоеше поредният Празник на децата. Един ден, вече беше дошла есента, Ковача се разхождаше из горите във Външните земи на Страната на вълшебствата. По клоните на дърветата трептяха златисти листа, а кафявите бяха накапали по земята. Зад него изтрополиха стъпки, но той бе потънал в размисъл и нито ги чу, нито се обърна.

Този път идваше с нарочна покана и бе предприел доста дълго пътешествие. Както му се струваше, по-дълго от всички дотогава.

Пътуваше с водачи и охрана, така че не обръщаше много-много внимание откъде минава. Пък и доста често се озоваваше в прегръдката на мъгла или сянка. Най-сетне се изкачи на едно възвишение под небе, осяяно с безброй звезди. И там бе представен на самата Кралица. Тя не носеше корона и не седеше на трон. Стоеше пред него в цялото си кралско великолепие и могъщество, посред многобройна свита, потрепваща и блещукаща като звездното небе. Бе по-висока от върховете на копията им, на челото ѝ грееше бял пламък. Направи знак на госта си да се приближи и той пристъпи напред разтреперан. Чуха се фанфари и изведнъж двамата останаха сами.

Той стоеше пред нея прав, без да коленичи, понеже бе изпаднал в пълно вцепенение и се чувстваше толкова нищожен, та си помисли, че каквото и да стори, все ще е напразно. Най-сетне повдигна глава и видя, че лицето и очите ѝ са надвиснали страховито отгоре му. Притесни се и се вцепени още повече, понеже в същия миг я позна: русата нимфа от Зелената долина, танцьорката, изпод чиито крака подскачаха цветята. Тя се усмихна, разбрала, че я е разпознал, и пристъпи към него. И двамата поведоха дълъг разговор, в по-голямата си част безмълвен, и той научи много чрез мислите ѝ, част от доловеното го изпълни с радост, друга част — с мъка. После изведнъж животът му сякаш се обърна назад и запрепуска към детството му, за да се спре пред деня на Празника на децата и появяването на звездата. И тогава той отново видя малката танцуваща фигурка с вълшебна пръчица в ръка и свенливо сведе глава пред красотата на Кралицата.

Но тя отново се засмя, както се бе засмяла в Долината на вечноскъръбящите.

— Не тъгувай за мен, Звездочели — рече му тя. — Нито пък се срамувай твърде от себеподобните си. По-добре малка кукличка, отколкото никакъв спомен за Страната на вълшебствата. За някои едничък поглед. За други — пробуждане. От този ден в сърцето ти заживя желанието да ме видиш и ето, аз го изпълних. Но повече от това не мога да ти дам. А сега, на сбогуване, ще те направя свой пратеник. Ако срещнеш Краля, предай му следното: Време е. Остави го да избира.

— Но Господарке на Страната на вълшебствата — запелтечи той, — къде е той? — Понеже този въпрос бе задавал не веднъж на

жителите на Страната на вълшебствата, за да получи винаги един и същ отговор: „Не ни е казал.“

А Кралицата отвърна:

— След като не ти е казал, Звездочели, аз също не бих могла. Но той пътува много и може да бъде срещнат на най-невероятни места. А сега, поклони се в знак на уважение.

И тогава той падна на колене, а тя спря и положи ръка на челото му, и го обзе невъобразимо спокойствие. Сякаш изведнъж се почувства и в своя Свят, и в Страната на вълшебствата, като в същото време бе извън тях и ги наблюдаваше, така че сякаш бе едновременно и лишен, и одарен, и изпълнен с душевен мир. Когато след известно време усещането за спокойствие отмина, той вдигна глава и се изправи. Небето бе обагрено от зората, а звездите бяха избледнели, Кралицата я нямаше. Далеч в планината прозвучаха фанфари. Високото плато, където стоеше, бе пусто и притихнало. Вече знаеше, че пътят обратно ще го лиши от нещо.

Онова място бе останало далеч зад него, и ето, той вървеше всред паднали листа, а мисълта му се рееше към видяното и наученото преди малко. Изведнъж до него се чу глас:

— В една посока ли сме, Звездочели?

Той се стресна и се отърси от мислите си, и видя край себе си човек. Беше висок, вървеше с бърза и лека крачка. Дрехите му бяха тъмнозелени, а над главата му бе надвиснала качулка, която почти закриваше лицето му. Ковача остана озадачен, понеже само обитателите на Страната на вълшебствата се обръщаха към него със „Звездочели“. А не си спомняше да е срещал този човек. При все това изпита известно неудобство, стори му се, че би трябвало да го познава.

— А накъде си тръгнал? — попита го.

— Пътувам към твоето село — отвърна онзи, — и се надявам, че ти също се връщаш у дома.

— Да, така е — продължи Ковача. — Тогава да вървим заедно. Но знаеш ли, хрумна ми нещо. Преди да поема обратния път, една Велика дама ме натовари с мисията да предам съобщението ѝ. Скоро ще излезем от Страната на вълшебствата и не мисля, че повече ще се върна тук. А ти?

- О, да, аз ще се върна. Мога да ти помогна със съобщението й.
- Но то бе предназначено за Краля. Имаш ли представа къде може да бъде намерен?
- Да. Е, какво трябва да му кажеш?
- Буквално следното: Време е. Остави го да избира.
- Ясно, разбрах. Не се притеснявай повече.

И двамата тръгнаха редом, потънали в мълчание, чуваха се само стъпките им. След като извървяха няколко километра, докато все още бяха в границите на Страната на вълшебствата, човекът изведнъж спря. Обърна се към Ковача и отметна назад качулката си. И тогава Ковача го позна. Беше Алф Чирака, както той продължаваше да го нарича мислено, помнейки ясно деня, в който младият Алф бе застанал в Банкетната палата, стиснал в ръце лъщящия нож за разрязване на Тортата, а в очите му се отразяваха пламъчетата на свещите. Вече трябваше да е почти старец, понеже бе майстор-готвач от много години. Но тук, под стряхата на Външната гора, изглеждаше като Чирака от онова далечно време, макар и леко възмъжал. Косата му не се бе прошарила, по лицето му нямаше нито бръчка, очите му отразяваха светлината както винаги.

— Бих искал да говоря с теб, Ковачо, преди да прекрачим границата на твоята родина — започна той. Ковача се позачуди, понеже самият той често бе изпитвал желание да поговори с Алф, но никога не бе успявал да подхване разговор. Алф винаги го бе поздравявал учтиво и го бе обгръщал с дружеския си поглед, но като че ли все отбягваше да влезе в директен разговор с него. Сега го гледаше топло. Изведнъж вдигна ръка и с показалеца си докосна звездата на челото му. Пламъчето напусна погледа му и Ковача разбра, че то е извирило от звездата и че сигурно е блестяло ярко, а сега е затъмнено. Той се изненада и се дръпна гневно.

— Не мислиш ли, господин Майстор-ковач — рече му Алф, — че е време някой друг да поеме това?

— Какви ги говориш, господин Майстор-готвач? — отвърна той. — Защо? Нима тя не е моя? Нали сама дойде при мен. Не мислиш ли, че човек трябва да пази подобни неща — най-малкото като спомен?

— Някои от тях. Подарените от добра воля и за спомен. Но има такива, при които не е точно така. Те не могат да останат завинаги притежание на един човек. Нито пък да бъдат считани за семейна реликва. Те са един вид назаем. Вероятно не си се замислял, че може би някой друг има нужда от нея. Но е истина. Времето ни притиска.

И тогава Ковача сериозно се разтревожи, понеже по природа бе щедър и си спомняше с благодарност всичко хубаво, което бе получил от звездата.

— И какво да правя? — попита той. — Да я предам на някой от Великите в Страната на вълшебствата? Или пък на Краля? — И още щом изрече това, в сърцето му се надигна надежда, че може би така ще има още един случай да дойде тук.

— Можеш да я дадеш на мен — прекъсна го Алф, — но предполагам, че ще ти бъде доста трудно. Не би ли дошъл с мен в склада ми, за да я върнеш в кутията, където я остави твоят дядо?

— Не знаех, че е станало така — отвърна Ковача.

— Никой освен мен не го знае. Аз бях единственият свидетел.

— В такъв случай вероятно знаеш и как се е сдобил със звездата и защо я е прибрал в кутията?

— Донесе я от Страната на вълшебствата: това и сам се досещаш — продължи Алф. — Остави я при себе си с надеждата, че един ден тя ще попадне у теб, неговия единствен внук. Така ми каза, понеже смяташе, че ще мога да уредя нещата. Той беше баща на майка ти. Нямам представа дали тя ти е разказвала за него, ако изобщо е знаела нещо. Казваше се Ездача и бе голям пътешественик: бе видял много и притежаваше много способности, преди да се установи и да стане Майстор-готвач. Напусна страната ти, когато ти бе едва двегодишен — и в селото не можах да му намерят по-добър заместник от горкия Ноукс. Въпреки всичко — както и очаквахме — аз навреме станах Майстор-готвач. Тази година отново ще приготвя Голямата торта: аз съм единственият Готвач, комуто се е случвало да прави втора. Искам да сложа в нея звездата.

— Добре, в такъв случай ще я имаш — рече Ковача. Погледна Алф така, сякаш се опитваше да му прочете мислите. — Знаеш ли на кого ще се падне?

— Какви са тия въпроси, Майстор-ковачо?

— Бих искал да знам, ако нямаш нищо напротив, Майстор-готвачо. Може да ми е по-леко да се разделя с нещо толкова близко до сърцето ми. Детето на дъщеря ми е още малко.

— Може би, а може би не. Ще видим — рече Алф.

Не си казаха нищо повече, просто си продължиха по пътя, докато излязоха от Страната на вълшебствата и най-сетне стигнаха до селото. После се отправиха към Банкетната палата. Слънцето вече залязваше и в прозорците проблясваше огнена светлина. Позлатените орнаменти на голямата порта лъщяха, от стрехите под покрива надничаха странните лица на разноцветните фигури. Неотдавна Палатата бе преобоядисана и лакирана, което бе възбудило разгорещени спорове в Съвета. Някои не я харесваха и я наричаха „новонагласена“, но хората с повече ум в главите си знаеха, че това е завръщане към старите традиции. Но понеже не бе струвало на селото нито грош и Майстор-готвача бе заплатил за всичко от собствения си джоб, никой нищо не можеше да каже. Ковача никога преди не я бе виждал обляна в толкова светлина и затова се спря пред нея и я заоглежда в изумление, забравил накъде е тръгнал.

Усети как нечия ръка го докосва по рамото и след малко Алф го поведе към малка портичка отзад. Отвори я и въведе Ковача в тъмния коридор към склада. Запали висока свещ, отключи някакъв шкаф и свали от една полица черната кутия. Сега тя бе лакирана и украсена със сребърни спирални орнаменти.

Отвори капака и показа кутията на Ковача. Едно от малките отделения вътре бе празно. Другите бяха пълни с подправки — пресни и изсушени, и очите на Ковача плувнаха в сълзи. Вдигна ръка към челото си и звездата скочи с готовност, а Ковача бе пронизан от внезапна болка и по бузите му се затъркаляха сълзи. Макар звездата да сияеше ярко и в дланта му, той не можеше да я види ясно, а долавяше само размит ослепителен силует, който му се струваше далеч-далеч.

— Не виждам добре — оплака се той. — Трябва ти да я оставиш на мястото ѝ. — Протегна ръка и Алф взе звездата от дланта му и я постави в кутията, където тя угасна.

Ковача извърна глава, без да продума повече, и се затътри към вратата. На прага установи, че погледът му се е избистрил. Беше

паднала вечерта и Зорницата грееше на мястото си край Луната. Той се поспря да се полюбува на красотата им. Усети как една ръка се отпуска на рамото му.

— Ти ми даде звездата доброволно — рече Алф. — Ако все още те интересува при кое дете ще отиде, ще ти кажа.

— Да, интересува ме.

— Ще попадне у детето, което ти посочиш.

Думите му свариха Ковача неподготвен и той не отвърна веднага.

— Ами — започна колебливо, — чудя се как ли ще приемеш моя избор. Струва ми се, че нямаш много причина да харесваш името Ноукс, но... е, ами малкият му правнук — Тим, синът на Ноукс от Пясъчния град, тази година ще присъства на тържеството. Ноукс от Пясъчния град е съвсем различен.

— Забелязал съм — отвърна Алф. — Майка му е мъдра жена.

— Да, сестрата на моята Нел. Но освен че сме роднини, аз наистина обичам Тим. Макар той да не е очевидният избор.

Алф се усмихна.

— Ти също не беше — рече той. — Но съм съгласен. Всъщност аз вече бях избрал Тим.

— Тогава защо попита мен?

— Защото Кралицата настояваше. Ако бе избрал друг, бях длъжен да ти се подчиня.

Ковача го изгледа продължително. След миг наведе глава.

— Най-накрая разбрах, сър — каза той. — Оказвате ни огромна чест.

— За което си получих отплатата — каза му Алф. — А сега си върви в мир!

Когато Ковача стигна до дома си в западните покрайнини на селото, откри сина си на прага на работилницата. Току-що беше заключил след края на работния ден и сега стоеше загледан в белия път, по който баща му обикновено се завръщаше от пътешествията си. Чуло стъпки, момчето се извърна и с изненада го видя да се задава откъм селото. Завтече се да го посрещне. Разпери ръце да го прегърне в топла прегръдка.

— Чакам те още от вчера, тате — рече той. След това се вгледа в лицето на баща си и добави притеснено: — Какъв изморен вид имаш! Сигурно идваш от далеч?

— Наистина, сине, от много, много далеч. Изминах целия път от Изгрева до Вечерта.

Влязоха заедно в къщата, където бе тъмно, само в огнището проблясваше пламък. Синът му запали свещи и двамата приседнаха мълчаливо край огъня, понеже Ковача се почувства безкрайно уморен и ограбен. Най-сетне се огледа, сякаш дошъл на себе си, и каза:

— Защо сме сами?

Синът му го изгледа строго.

— Защо ли? Мама отиде в Малко Омайно при Нан. Днес е вторият рожден ден на малкия. Надявах се и ти да присъстваш.

— О, да. Наистина трябваше да съм там, Нед, но закъснях. Освен това имах толкова за мислене, че всичко друго ми изхвърча от главата за известно време. Но не съм забравил малкия Том.

Той бръкна в пазвата си и извади малък кожен портфейл.

— Донесъл съм му нещо. Дрънкулка, както сигурно би го нарекъл старият Ноукс — но е от Страната на вълшебствата, Нед.

Той извади от портфейла миниатюрна сребърна вещ. Приличаше на тъничкото стъбълце на лилия, с накацали най-отгоре три нежни цветчета с оклюмали красиви камбанки. Бяха истински камбанки. Щом ги разклати лекичко, всяко цветче издаде тих и ясен звук. Сладкият звън накара пламъка на свещите да потрепне и за миг да заискри в бяло.

Очите на Нед се ококориха в почуда.

— Мога ли да го погледам, татко? — попита той. Взе го изключително внимателно и надзърна в цветовете. — Изработката е същинско чудо — възкликна той. — А камбанките ухаят, тате, ухаят на нещо... ами на нещо, което ми напомня на... нещо забравено.

— Да, ароматът се разпръсква малко след като камбанките звъннат. Но не го дръж с такъв страх, Нед. Предназначено е за бебешка играчка. Нито дете може да го повреди, нито пък то да нарани детето.

Ковача прибра подаръка обратно в портфейла си и го пъкна в пазвата си.

— Утре лично ще го занеса в Малко Омайно — каза той. — Надявам се Нан и нейният Том, а също и майка ти, да ми простят. Що се отнася до малкия Том, не му е дошло още времето да брои дните... и седмиците, и месеците, и годините.

— Да, точно така. Ти ще отидеш, тате. Бих се радвал да дойда с теб, но ще ми е нужно малко време, преди да тръгна за Малко Омайно. Нямах да мога да отида днес, дори да не те бях чакал. Има много работа и се очаква още доста.

— Не, недей така, сине! Дай си почивка! Това, че съм станал дядо, ни най-малко не е отслабило силата на мишците ми. Нека да има работа! Вече има два чифта работни ръце, които да я поемат. Край с пътешествията ми, Нед: поне не от онези дългите, ако разбираш какво имам предвид.

— Значи това било, а, тате? Чудех се какво ли е станало със звездата. Трудна работа. — Той хвана баща си за ръката. — Мъчно ми е за теб, но в същото време виждам и нещо хубаво в това — за семейството ни. Знаеш ли, Майстор-ковачо, че можеш на още доста неща да ме научиш, ако имаш повече време. Искам да кажа не само в работата с желязото.

Двамата вечеряха заедно и останаха на масата дълго след като се бяха нахранили, Ковача разказа на сина си за последното си пътешествие из Страната на вълшебствата и за други неща, хрумнали му в момента — но за избора на следващия приемник на звездата не спомена нито дума.

Най-сетне синът му го погледна и го попита:

— Татко, спомняш ли си деня, когато се върна с Цветето? И аз ти казах, че по сянката си приличаш на великан? Тази сянка всъщност ми разкри истината. Тя ми каза, че си танцувал със самата Кралица. И въпреки това си се разделил доброволно със звездата. Надявам се да попадне у човек, който наистина я заслужава. Това дете ще ти бъде задължено цял живот.

— То няма да разбере — отвърна Ковача. — Така е при този род подаръци. Е, всичко свърши. Вече я дадох и спокойно мога да се върна при чука и клещите.

Колкото и да е странно, старият Ноукс, който някога бе гълчал своя Чирак, така и не успя да си избие от главата мисълта за изчезването на звездата от Тортата, въпреки че това се бе случило преди много години. Той бе станал дебел и ленив и се бе пенсионирил на шейсет години (което в селото не бе страшна възраст). Вече прехвърляше осемдесетте и се бе превърнал в огромна лоена топка, понеже поглъщаше постоянно огромни количества захар. През по-голямата част от дните си — когато не беше на масата — седеше отпуснат в огромен стол край прозореца на къщата си или, ако времето бе хубаво, край вратата. Обичаше да говори, понеже продължаваше да има мнение по всеки въпрос, но напоследък за каквото и да се заговореше, все се стигаше до Голямата торта, направена от него (както вече бе твърдо убеден). Тя му се присънваше всеки път, щом задряма. Чирака понякога се спираше да размени с него по някоя и друга дума. Поне така го наричаше старият Готвач и очакваше от Алф също да се обръща към него с „Майсторе“. Това Чирака правеше с особено внимание, което си бе живо ласкателство, макар да имаше някои други, по които Ноукс си падаше повече.

Един следобед старецът клюмаше на стола си край вратата, след като се бе нахранил. Изведнъж се стресна и се събуди и видя пред себе си вгледания в него Чирак.

— Добра среща! — рече старият Готвач. — Радвам се да те видя, понеже пак мислих за Тортата. Всъщност не ми излиза от главата дори в момента. Това беше най-прекрасната Торта, която съм правил някога. А това определено е нещо. Ти обаче сигурно си я забравил.

— Не, Майсторе. Много добре си я спомням. Но какво точно те притеснява? Тортата беше наистина добра, освен това ѝ се радвах и я оцених по достойнство.

— Разбира се, нали аз я направих. Но не това ме смущава. А оная дрънкулка, звездата. Не мога да си обясня какво стана с нея. Ясно е, че няма как да се е разтопила. Казах го само за да не се уплашат децата. Питях се дали някое от тях не я е погълнало. Но нима е възможно? Може да глътнеш някоя от онези малки парички, без да усетиш, но не и звездата. Тя беше малка, но краищата ѝ бяха остри.

— Да, Майсторе. Но знаеш ли наистина от какво беше направена тази звезда? Не си тормози мозъка с нея. Някой я е глътнал, уверявам те.

— Но кой? Е, бих казал, че имам добра памет, а този ден направо се е заклешил в нея. Помня имената на всички деца. Чакай да видя. Сигурно е била дъщерята на Мелничаря — Моли! Тя беше лакома и погълна храната си буквално на един дъх. Сега е дебела като свиня.

— Да, вярно е, има такива хора, Майсторе. Но Моли не си изяде тортата по този начин. В парчето ѝ имаше две изненадки.

— О, така ли? Ами тогава сигурно е Хари, момчето на Бъчваря. Той е същинска бъчва с уста като на жаба.

— Бих казал, Майсторе, че той беше мило момче с приятна усмивка. Както и да е, малкият Хари беше толкова внимателен, че раздробил парчето си на мънички късчета, преди да го изяде. И не намери нищо.

— Ами в такъв случай трябва да е било онова малко бледо момиченце, дъщерята на Галантериста, Лили. Като бебе поглъщаше карфици и нищо ѝ нямаше.

— Не е Лили, Майсторе. Тя изяде само крема и глазурата, а тестената част даде на момчето до нея.

— Е, тогава се предавам. Кой е? Както виждам, си ги наблюдавал доста внимателно. Ако не си измисляш всичките тия неща.

— Беше синът на Ковача, Майсторе. И си мисля, че му се отрази добре.

— Карай нататък! — избухна в смях Ноукс. — Трябваше да се досетя, че ме будалкаш. Не ставай смешен! Та той беше едно тихо и кротко хлапе. Сега вдига повече шум, разправят, бил голям певец. Но той е много внимателен. Никога не поема рискове. Дъвче по два пъти, преди да глътне, и винаги го е правил, ако ми позволиш да отбележа.

— Разбира се, Майсторе. Е, щом не вярвате, че е бил той, ваша работа. Пък и едва ли има такова значение. Ще се успокоите ли, ако ви кажа, че звездата се върна на мястото си в кутията. Ето я!

Чирака бе наметнат с тъмнозелено наметало, което Ноукс забеляза едва сега. Измъкна измежду диплите черната кутия и я отвори под носа на стария Готвач.

— Ето я звездата, Майсторе, там, в ъгъла.

Ноукс започна да кашля и киха, докато накрая погледна в кутията.

— Ето къде била! — рече той. — Или поне прилича на нея.

— Същата е, Майсторе. Лично я върнах тук преди няколко дни. Тази зима ще бъде поставена отново в Голямата торта.

— Аха! — възкликна Ноукс, като изглежда лукаво Чирака. И после започна да се смее, като целият се тресеше като желе. — Ясно, ясно! Двайсет и четири деца, двайсет и четири парчета с късметчета, а звездата остава отвън. Значи си я откраднал преди печенето и си я запазил за друг път. Винаги си бил голям хитрец — доста чевръст, бих казал. И прибран: и просено зърно няма да оставиш да отиде нахалос. Ха, ха, ха! Така било значи! Трябваше да се досетя. Е, сега всичко се изясни. Вече ще мога да си подремна на спокойствие. — Той се намести в стола си. — Дръж си очите на четири този твой чирак да не ти играе номера! И гявола не знае всички гяволии, казват хората. — И затвори очи.

— Довиждане, Майсторе! — каза Чирака и трясна капака на кутията толкова силно, че Готвача чак подскочи. — Ноукс — продължи той, — ти притежаваш тъй безгранични познания, че само два пъти съм се осмелявал да ти кажа каквото и да било. Казах ти, че звездата е от Страната на вълшебствата. Казах ти и че е попаднала у Ковача. Ти ми се изсмия в лицето. Сега на раздяла искам да ти кажа още нещо: не си позволявай да го сториш отново! Ти си един изкуфял дърт мошеник, тлъст, мързелив и лукав. Аз ти върших цялата работа. Ти научи, без дори да ми благодариш, всичко, което можа да научиш от мен — без уважение към Страната на вълшебствата и без капчица любезност. Не можа да намериш в себе си дори толкова, че да ми пожелаеш приятен ден.

— Що се отнася до любезността — рече Ноукс, — не ми се вижда особено любезно да се наричат по-възрастните с обидни имена. Взимай си тая страна на приказките и всичките си глупости и си ги носи някъде другаде! И приятен ден, ако това те задържа. А сега се махай! — И той махна подигравателно с ръка. — Ако си скрил някой от вълшебните си приятели в Кухнята, изпрати ми го да се запозная с него. Ако размаха малката си вълшебна пръчица и отново ме направи слаб, ще си променя мнението за него — И той се изсмия.

— Можеш ли да отделиш минутка на Краля на Страната на вълшебствата? — попита онзи и за почуда на Ноукс започна да се издължава. Отметна назад наметалото си. Бе облечен като Майсторготвач на Празненство, но белите му одежди потрепваха и

проблясваха, а на челото му искреше накит във формата на лъчиста звезда. Лицето му бе младо, но строго.

— Чуй ме сега, старче — започна той, — първо, не си повъзрастен от мен. Колкото до останалото, често си ми се присмивал зад гърба. Да разбирам ли, че сега ме предизвикваш открито? — Той пристъпи напред и Ноукс се отдръпна разтреперан. Опита се да извика за помощ, но установи, че може само да шепне.

— Не, сър! — простърга гласът му. — Не ме наранявайте! Аз съм само един стар глупак.

Лицето на Краля поомекна.

— Най-сетне! Да, сега вече говориш истината. Не се страхувай! Успокой се! Но нима очакваш Краля на Страната на вълшебствата да си тръгне, без да направи нещо за теб? Ще изпълня желанието ти. Сбогом! А сега заспивай.

Той отново се загърна в плаща си и се запъти към Банкетната палата. Но още преди да се стопи в далечината, ококорените очи на Готвача се отпуснаха и той захърка.

* * *

Когато старият Готвач се събуди, слънцето вече преваляше. Разтърка очи и потръпна, понеже есенният въздух започваше да става резлив.

— Уф! Ама че сън! — каза той. — Сигурно е от онова свинско на обяд.

От този ден нататък той толкова се страхуваше да не го споходят подобни ужасни сънища, че почти престана да се храни от притеснение да не би храната да го превъзбуди и така храненията му станаха кратки и постни. Скоро започна да слабее и дрехите и кожата му увиснаха на гънки и дипли. Децата започнаха да му викат „Кожа и кости“. След известно време установи, че отново може да се разхожда из селото, подпирайки се само на една тояжка. И живя много повече години, отколкото би живял иначе. Всъщност се говори, че наскоро отпразнувал стотака: единственото забележително нещо, което бе успял да постигне през живота си. И до последните си дни можело да го чуеш да повтаря: „Може да ти се стори смущаващ, но като се

замислиш, си беше просто един глупав сън. Крал на Страната на вълшебствата! Та той нямаше дори жезъл! А когато човек спре да яде, отслабва. Това е естествено. Така е устроен животът. Тук няма никаква магия.“

Дойде времето за Празника на двайсет и четирите. Ковача бе поканен да попее, а жена му — да помага с децата. Ковача ги гледаше как пеят и танцуват и си мислеше, че сега децата са по-красиви и жизнени, отколкото са били по негово време. За миг през ума му мина мисълта какво ли е правил Алф в свободното си време. Всяко едно от тези дечица му изглеждаше подходящо да стане приемник на звездата. Но очите му следяха най-вече Тим: топчесто момченце, тромаво в танците, но със сладко гласче в песните. На масата той седеше притихнал, загледан в наострянето на ножа и разрязването на Тортата. Изведнъж скочи на крака:

— Скъпи господин Готвач, моля ви, отрежете ми мъничко парченце. Вече ядох толкова много, че едва ли ще мога да поема повече.

— Добре, Тим — отвърна Алф. — Ще ти отрежа едно специално парченце. Мисля, че ще ти дойде добре.

Ковача гледаше как Тим си хапва парчето торта бавно, но с очевидно удоволствие. Въпреки че когато не откри в него никаква изненадка или паричка, остана леко разочарован. Но съвсем скоро в очите му заблестя нещо и той започна да се смее, развесели се, тихичко си запя нещо. После стана и започна да танцува сам-самичък с някаква странна грациозност, каквато до този момент не бе показвал. А децата се заливаха от смях и пляскаха с ръчички.

— Значи всичко е наред — каза си Ковача. — Значи ти си моят наследник. Чудя се на какви ли странни места ще те отведе звездата? Бедничкият стар Ноукс. Предполагам никога няма да узнае какво превратно нещо се е случило със семейството му.

Така и не разбра. Но на това Празненство се случи нещо, което му достави огромно удоволствие. Преди края му Майстор-готвача изостави децата и всички други, които присъстваха в Палатата.

— Време е да ви кажа довиждане — рече той. — След ден-два ще ви напусна. Майстор Харпър е достатъчно добре подготвен, за да продължи работата сам. Той е много добър готвач и както знаете, си е от селото. Аз ще се прибирам у дома. Едва ли ще ви липсвам особено.

Децата му казаха весело довиждане и сладко благодариха на Готвача за прекрасната торта. Само малкият Тим го хвана за ръката и тихичко каза: „Съжалявам.“

Всъщност в селото имаше няколко семейства, на които им беше мъчно за Алф — поне за известно време. Неколцина приятели, особено Ковача и Харпър — потъгуваха доста време и поддържаха Палатата лакирана и боядисана в негова чест. Повечето хора обаче бяха доволни. Той се бе задържал в селото доста дълго време и нямаха нищо против за малка промяна. Но старият Ноукс удари с тояжката си по пода и рече басово: „Най-сетне си тръгна! И наистина се радвам. Никога не съм го харесвал. Беше сръчен и ловък. Прекалено чевръст, би казал човек.“

Издание:

Дж. Р. Р. Толкин. Опасното кралство

ИК „Прозорец“, 2004

Редактор: Любомир Николов

Художник: Буян Филчев

Коректор: Станка Митрополитска

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.